کتاب هفته

شنبه ۶ اسفند ۱۳۸۴
۲۶ محرم ۱۴۲۵ فوریه ۲۰۰۶
دوره جدید
شماره ۲۵ بهای ۶۰۰۰ تومان
۳۲ صفحه ۱۰۰۰ تومان
ISSN:1029-3345
صاحب امتیاز: خانه کتاب
سردبیر: سید عبدالجواد موسوی
نشانی: خیابان قائم مقام فراهانی اول فجر (جم)، شماره ۹، طبقه دوم
تلفن: ۸۸۳۲۵۷۲۴، ۸۸۳۸۶۵۹
لیتوگرافی و چاپ: چاپ محمد
www.ketabehafteh.ir
E-mail:ketabehafteh@yahoo.com

هفتمین همایش کتاب سال حوزه
۱۹

از چند و چون انتخابات اتحادیه ناشران
۷

ایران شناسی به زبان ساده
۱۲

طنز با طعم اسپاگتی
۲۲

عکس های ماندنی کتابهای دیدنی
گفت و گو با سعید صادقی
۲۱

صورتی متغیر برای معنایی ثابت
گفت و گو با یزدان شقاقی
۱۰

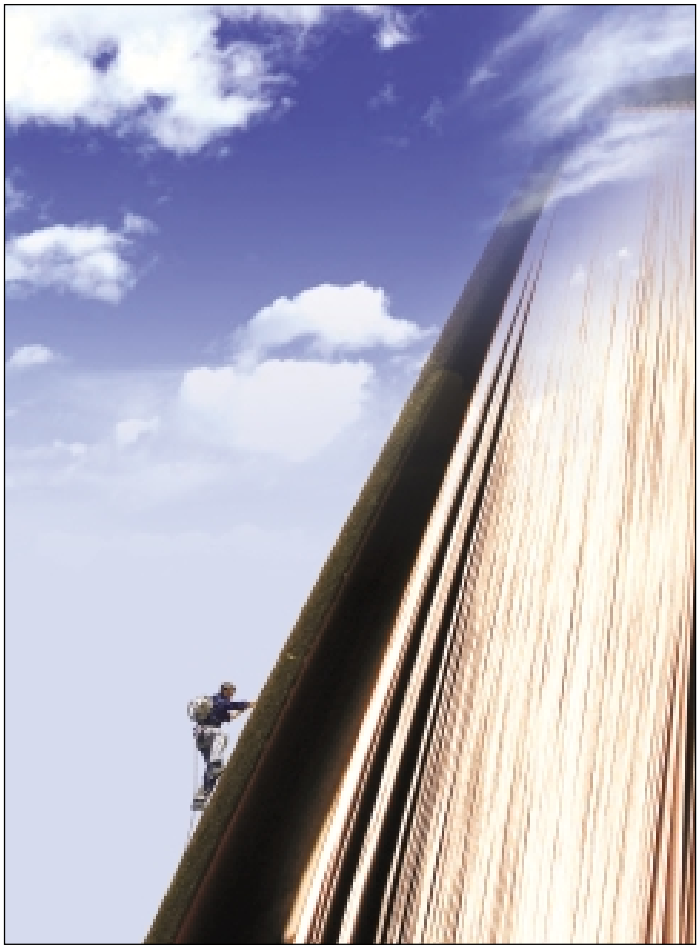

سید عبدالکریم موسوی

در ستایش سقراطِ خراسان
بزرگداشت محمدتقی شریعتی
گزارش/۶

نقد، کسب و کارِ من است
گفت و گو با مسعود فراستی
هنر/۱۴

الگوسازی در موسیقی
گفت و گو با رضا مبدوی
هنر/۱۵

دوره جدید شماره ۲۲
شنبه ۶ اسفند ۱۳۸۴
بای بسم الله/ ۲

همکاری چهار نهاد؛ راه اندازی یازده کتابخانه

گزارشی از مراسم گشایش کتابخانه های عمومی در استان تهران

گروه خبر کتاب هفته: یازده باب کتابخانه عمومی در مرحله اول طرح راه‌اندازی و تجهیز کتابخانه‌های عمومی استان تهران، اول اسفندماه با حضور وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی افتتاح شد.

در مراسم افتتاح این یازده کتابخانه که عمدتاً در مناطق جنوبی و محروم تهران قرار دارند، دبیر کل نهاد کتابخانه‌های عمومی، مدیر کل اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی استان تهران، معاون فرهنگی و اجتماعی شهرداری تهران و جمعی دیگر از مسئولان نیز حضور داشتند. محمدحسین صفارهرندی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی با حضور در مراسم گشایش این کتابخانه‌ها که در کتابخانه دانشمند برگزار شد، با ابراز خوشحالی از برگزاری آیین گشایش این کتابخانه‌ها در یکی از مناطق محروم استان تهران اظهار کرد: «امروز ترجیح می‌دهیم اگر کاری می‌خواهد صورت بگیرد برای مناطقی باشد که در گذشته دور افتاده و مهجور بوده‌اند.»

وی با تأکید بر مسئولیت سنگین کتابداران در قبال هدایت مراجعان و مدیریت صحیح این مراکز تصریح کرد: «اگر یک کتابخانه به صورت صحیح اداره نشود می‌تواند صدمات جبران‌ناپذیری را ایجاد کند اما با حضور یک کتابدار آگاه و متخصص می‌توان تمام کتابها را به منظور اطلاع‌رسانی و آشنایی مخاطبان با موضوعات مختلف در کتابخانه عرضه کرد.»

صفارهرندی در ادامه افزود: «کتابدار آگاه با راهنمایی و هدایت مراجعان کتابخانه می‌تواند آنها را در استفاده احسن از منابع موجود یاری کند و افراد فرهیخته‌ای را به جامعه تحویل دهد.»

رییس هیأت امنای کتابخانه‌های عمومی، گسترش نشر را مقدمه‌ای برای پرورش کتابخوان در جامعه دانست و گفت: «شعار ما ایجاد نهضت کتابخوانی است و در این راستا باید به کتابخوان به عنوان حلقه آخر این فرآیند بها داده شود لذا به جای کتابسازان باید به کتابخوانان جایزه داده شود و برای تحقق این امر اگر گزیدن کتابخوان نمونه[باید شاخصهایی کمی به منظور قیاس تبیین و تدوین شود.»

وی در ادامه با اشاره به همکاری شهرداری، سازمان مسکن و شهرسازی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و نهاد کتابخانه‌های عمومی در ساخت و تجهیز این کتابخانه‌ها تصریح کرد: «از این همراهی و همدلی هر کاری میسر است.»

وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در پایان صحبتهای خود به همه دست‌اندرکاران مسائل شهری و کشوری توصیه کرد: «اگر معتقد به تحول مثبت هستید، مهم فرهنگ را نادیده نگیرید.»

اصغر امیرنیا، مدیرکل اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی استان تهران نیز با حضور در این مراسم، کتابخانه را جایگاه تعامل و اندیشه دانست و گفت: «کتابخانه جایگاهی برای غنی‌سازی اوقات فراغت همه اقشار است و با توجه به اینکه پیشرفت و میزان مطالعه رابطه‌ای دوسویه دارند، هر کشوری که با این امر مأنوس شود پیشرفتش حتمی است.»

وی در ادامه به ارائه گزارشی از وضعیت کتابخانه‌های عمومی استان پرداخت و از راه‌اندازی دو باب کتابخانه در روامین تا پایان اسفندماه جاری و راه‌اندازی دو باب کتابخانه در ورامین تا پایان مهرماه آینده خبر داد.

امیرنیا، بحث تأمین نیروی انسانی برای راه‌اندازی کتابخانه‌ها با توجه به ممنوعیت استخدام و فعال نبودن انجمن کتابخانه‌های عمومی استان تهران را از جمله مشکلات اساسی موجود در این راستا عنوان کرد.

احمد نوریان، معاون فرهنگی و اجتماعی شهرداری تهران نیز کتاب و کتابخانه را از جمله شاخصهای مهم در توسعه فرهنگی کشور دانست و اعلام کرد: «شهرداری همپای سایر ارگانها تلاش می‌کند به سمتی برود که مدیریت فرهنگی در کشور محقق شود.» محمدحسین ملک‌احمدی، دبیر کل نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور نیز در پایان این مراسم، هدف اصلی فعالیتهای این نهاد را روش کتابخوانی و رشد معنویت در فضای کتابخانه‌های عمومی و اعتلای فرهنگ عمومی عنوان کرد و گفت: «در حال حاضر ۱۶۴۶ باب کتابخانه در کشور فعال است و از یک سال گذشته تاکنون، بیش از ۱۰۰ باب کتابخانه به این تعداد اضافه شده و امیدواریم تا پایان سال به پیش‌بینی خود یعنی بهره‌برداری از ۱۷۰۰ باب برسیم.» عملیات تکمیل ساختمان، تجهیز منابع اطلاعاتی (حدود چهار هزار جلد کتاب برای هر کتابخانه) و به‌کارگیری نیروی انسانی مورد نیاز این کتابخانه‌ها، توسط مدیریت امور کتابخانه‌های استان تهران با مساعدت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، شورای شهر تهران و شهرداریهای مناطق انجام شده و نتیجه این اقدامات، افتتاح و راه‌اندازی ۲۷ باب کتابخانه عمومی تا پایان سال در سطح استان است.

اسامی و نشانی کتابخانه‌های گشایش یافته به شرح زیر است:

- آسیاد رسالت غرب، بلوار آسیاد، خیابان منوچهری (منطقه ۵)
- کوهسار، شهرک کارون، خیابان نخلی، بوستان کوهسار (منطقه ۱۱)
- فلسطین، شهرک مسعودیه، بوستان جنگل
- پیامبر، خیابان ۱۷شهریور، خیابان منصور، بوستان وفا(منطقه ۱۵)
- توحید، شهرک توحید، خیابان مهرآباد جنوبی، داخل مجتمع مسکونی نیروی هوایی
- خلیج فارس، خانی‌آباد، خیابان میثاق جنوبی (منطقه ۱۹)
- شرقی اصفهانی، بالاتر از فلکه دوم صادقیه، بوستان اشرفی اصفهانی (منطقه ۲)
- دانشمند، خیابان شهید رجایی، خیابان خزانه (منطقه ۱۶)
- شقایق، خیابان رسالت، خیابان هنگام (منطقه ۴)
- شهداء، خیابان بخشنده، بوستان جانباز
- باباطاهر، باباطاهر شرقی، بوستان دانش‌آموز (منطقه ۱۳)

مراسم معارفه مدیرکل جدیداداره ارشادآذربایجان شرقی برگزار شد

گروه خبر کتاب هفته: مراسم معارفه مدیرکل جدیداداره فرهنگ و ارشاد اسلامی آذربایجان شرقی با حضور معاون سینمایی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی و نماینده مردم تبریز در مجلس شورای اسلامی اول اسفندماه برگزار شد.

محمدرضا جعفری جلوه، معاون سینمایی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در این مراسم، برنامه‌ریزی و کسب اهداف بلندمدت در عرصه فرهنگ و هنر جامعه را نیازمند مشارکت همه اقشار جامعه از جمله نخبگان، اندیشمندان و به‌ویژه به صحنه آوردن مدیریت فرهنگی قوی و باصلابت دانست و گفت: «باید به‌وسیله مدیریت کارآمد، شاهد توسعه فعالیتهای فرهنگی و هنری و تعالی افکار و خلاقیتها باشیم.» وی با اشاره به شعار دولت جدید که مبتنی بر عدالت و مهرورزی است، از مدیر کل جدید خواست با نگاهی بنیادین این شعار را سرلوحه کار خود قرار دهد و خاطرنشان کرد: «در میدان عمل حضور داشته باشند.»

دکتر فرهنگی، نماینده مردم تبریز، اسکو و آذرشهر در مجلس شورای اسلامی نیز با حضور در این مراسم از مدیران بخش فرهنگ و هنر کشور خواست با طرح اجرایی نظامی منسجم و هماهنگ در کار توسعه فعالیتها، تلاش کنند.

وی در ادامه بر ایجاد زمینه‌های لازم برای تحول فرهنگی و هنری آذربایجان شرقی تأکید کرد و گفت: «آذربایجان که در بخشهای مختلف فرهنگی سابقه افتخارآمیزی داشته است باید بیش از پیش مورد توجه مسئولان واقع شود.» در این مراسم ضمن معارفه احمد احمدی‌منش به عنوان مدیر کل جدید این اداره از خدمات ده‌ساله رسول بشیری وند در سمت مدیر کل پیشین اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی آذربایجان شرقی تقدیر شد.

احمدی‌منش پیش از این، مسئول معاونت سیاسی فرارگاه سپاه در شمال کشور بوده و سمت مربی علیقلی و سیاسی را در نیروهای مسلح بر عهده داشته است.

سومین نمایشگاه یاد یار مهربان برپا شد

گروه خبر کتاب هفته: سومین نمایشگاه اهدای کتاب به مدارس با عنوان «یاد یار مهربان»، ۲۹ بهمن ماه با حضور وزیران فرهنگ و ارشاد اسلامی و آموزش و پرورش و جمعی از مسئولان کشور افتتاح شد.

محمدحسین صفارهرندی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در حاشیه این نمایشگاه، برپایی سومین نمایشگاه یاد یار مهربان و اهدای کتاب به دانش‌آموزان را آغاز جریانی تازه در حوزه ترویج فرهنگ کتابخوانی در میان کودکان و نوجوانان دانست و گفت: «این حرکت بین‌بخشی در سال آینده با برنامه‌های ویژه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در قالب نهضت کتابخوانی تداوم خواهد یافت.» محمود فرشیدی، وزیر آموزش و پرورش نیز اظهار کرد: «گسترش و رونق تعلیم و تربیت در این سازمان با بیش از ۱۵ میلیون دانش‌آموز و ۱۴۵ هزار واحد آموزشی، جز با همکاری مسئولان و مردم ممکن نیست.» وی پیشنهاد کرد که با بررسی سالانه نمایشگاه، بهترین کتاب عرضه شده، بهترین کتابدار و بهترین مدرسه در حوزه فعالیتهای کتابخوانی شناسایی و معرفی شوند.

علی‌اکبر اشعری، رییس سازمان اسناد و کتابخانه ملی نیز برگزاری نمایشگاه یاد یار مهربان را موجب رونق صنعت نشر، تولید اندیشه و جنبش نرم‌افزاری دانست و خواستار تهیه طرح جامعی برای کتاب و مطالعه شد که در آن، هم مصرف‌کننده، هم خواننده کتاب و نیز تولیدکننده فکر در نظر گرفته شوند. عماد افروغ، رییس کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی نیز در حاشیه برگزاری نمایشگاه اعلام کرد: «افزایش بودجه خرید کتابهای مورد نیاز مدارس در دستور کار ماست.» این نمایشگاه که ویژه اهدای کتاب به ۶۲۰۰ مدرسه شهر تهران است، تا هشتم اسفندماه در شبستان مصلای امام خمینی(ره) بر پا شده است.

بزرگترین فروش سال کتابهای خارجی شهر کتاب برپا می‌شود

گروه خبر کتاب هفته: هفتمین نمایشگاه زمستانی کتابهای خارجی شهر کتاب (کتاب آبان) از ششم تا بیست و سوم اسفندماه برپا می‌شود. بیش از ۲۵۰۰ عنوان جدید و ۱۰۰۰ عنوان کتاب پرفروش به زبانهای انگلیسی، فرانسه، ایتالیایی، اسپانیولی و آلمانی در این نمایشگاه عرضه می‌شود. علاقه‌مندان می‌توانند از طریق پایگاه اینترنتی این فروشگاه به نشانی www.bookcityonline.com اطلاعات مربوط به کتابهای عرضه‌شده در این نمایشگاه را دریافت و کتابهای مورد نیاز خود را از این طریق سفارش دهند. مؤسسات و دانشگاه‌ها می‌توانند تا تاریخ بیستم فروردین‌ماه از تسهیلات ویژه این نمایشگاه استفاده کنند.

تعرض دددمنشانه به بارگاه ملکوتی امام هادی(ع) و امام حسن عسگری(ع)، دل همه شیعیان و آزادگان جهان را آزرد و آنان را در غم و اندوهی بیکران فرو برد. کتاب هفته نیز به سهم خود این مصیبت جانکاه را به عموم شیعیان و آزادگان تسلیت می‌گوید و از درگاه ایزد متعال برای آنان صبر جمیل و اجر جزیل مسئلت دارد.

مشاوران وزیر ارشاد در امور ایثارگران و ترویج فعالیتهای قرآنی منصوب شدند

وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در حکمهای جداگانه‌ای قدرت الله رحمانی را به‌عنوان مشاور امور ایثارگران خود و علی خواجه‌پیری را به‌عنوان مشاور وزیر و مدیرکل دفتر هماهنگی و ترویج فعالیتهای قرآنی این وزارتخانه منصوب کرد.

به گزارش روابط عمومی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، محمدحسین صفارهرندی در حکم مشاور امور ایثارگران خود با اشاره به تخصص، تعهد و شایستگی رحمانی، ابراز امیدواری کرده است ارائه نظرات تخصصی و کارشناسانه وی به تقویت و بهبود برنامه‌های وزارت ارشاد در امور ایثارگران منجر شود. رحمانی روزنامه‌نگار و دانشجوی دکترای حقوق عمومی است که دبیری سرویسهای علمی، فرهنگی و گفت‌وگوی روزنامه کیهان از جمله فعالیتهای فرهنگی و مطبوعاتی اوست.

وی در حال حاضر نیز عضو هیأت منصفه مطبوعات است.

صفارهرندی در حکم خواجه‌پیری نیز با اشاره به شایستگی و سوابق فرهنگی و اجرایی وی در حوزه نشر فرهنگ قرآن کریم، اظهار امیدواری کرده است که با بهره‌گیری از آرای صاحبنظران و اساتید، ضمن ایجاد فضای نشاط، همدلی و همگرایی میان نهادهای مرتبط با فعالیتهای قرآنی، در نشر معارف این کتاب زندگی‌بخش موفق باشد.

خواجه‌پیری در حال حاضر دبیر ستاد تفسیر قرآن کریم و معاون اداری مالی و پشتیبانی ستاد اقامه نماز است.

معاونت اداری-مالی دانشگاه آزاد اسلامی، استانداری استان مرکزی و ریاست دانشگاه آزاد این استان، از دیگر سوابق و فعالیتهای وی است.

۵۲۳ عنوان کتاب در راه

۵۲۳ عنوان کتاب در هفته منتهی به سوم اسفندماه مجوز نشر گرفتند که آمار موضوعی آن بدین شرح است:

علوم دانشگاهی (۱۰۰ عنوان)، علوم اجتماعی (۷۷ عنوان)، کودک (۷۶ عنوان)، ادبیات (۷۴ عنوان)، کمک‌درسی (۵۵ عنوان)، دین (۲۷ عنوان)، روانشناسی (۲۳ عنوان)، کلیات (۲۱ عنوان)، تاریخ (۱۲ عنوان)، هنر (۱۱ عنوان) و علوم سیاسی (۷ عنوان). همچنین در هفته مذکور، ۵۴۵ عنوان کتاب اعم از چاپ اول یا چاپهای بعدی در اداره کتاب و کتابخوانی اعلام وصول شده است.

چهل هزار عنوان کتاب در نهمین نمایشگاه کتاب سیستان و بلوچستان ارائه شده است

گروه خبر کتاب هفته: بیش از چهل هزار عنوان کتاب در نهمین نمایشگاه کتاب استان سیستان و بلوچستان ارائه شده است. در این نمایشگاه که از پنجم اسفندماه در زاهدان آغاز به کار کرده و تا یازدهم این ماه نیز ادامه دارد، ۵۰۰ ناشر از سراسر کشور آثار خود را به معرض نمایش گذاشته‌اند.

در نمایشگاه امسال، ۲۵۰ هزار قطعه بن کتاب در دسترس اهل کتاب قرار گرفته است.

جلسات بحث و گفت‌وگو با نویسندگان برجسته کشور و اهل قلم استان، مسابقات فرهنگی و هنری، جلسات نقد و بررسی شعر، نشستهای ادبی و برپایی ایستگاه نقاشی با همکاری کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، از جمله برنامه‌های جنبی این نمایشگاه است.

همچنین برپایی سومین نمایشگاه مطبوعات استان سیستان و بلوچستان همزمان با برگزاری نهمین نمایشگاه کتاب این استان، فرصت مناسبی را برای به نمایش گذاشتن مطبوعات استان فراهم آورده است. تحلیل از پیشکسوتان مطبوعاتی و رسانه‌ای، انتخاب غرفه و نشریه برتر، انتخاب نشریه فعال استانی و کشوری و تجلیل از شهید حسین ضامن و مرحوم عوض راهدار، خبرنگاران درگذشته ایرنا، از دیگر برنامه‌های جنبی این نمایشگاه است.

در دو ماه دی و بهمن امسال

۲۵۰۰ عنوان کتاب در خراسان رضوی منتشر شده است

گروه خبر کتاب هفته: ۲۵۰۰ عنوان کتاب با شمارگان ۵۸ هزار و ۵۵۵ نسخه در ماههای دی و بهمن امسال در استان خراسان رضوی منتشر شده است.

به گزارش روابط عمومی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان رضوی، محمد کاظم دبیری رییس امور فرهنگی این اداره ضمن بیان مطلب فوق گفت: امسال همچنین ۱۶۰۹ عنوان کتاب به دبیرخانه هیات نظارت بر نشر کتاب استان خراسان رضوی رسیده که ۱۳۶۴ عنوان از آنها تا ابتدای اسفند ماه جاری مجوز انتشار دریافت کرده‌اند.»

دبیری در ادامه اعلام کرد: «در این میان، ۳۲ عنوان از سوی هیات نظارت بر نشر کتاب، غیر قابل چاپ تشخیص داده شد و چاپ ۱۵۶ عنوان کتاب نیز به شکل مشروط موافقت شد. ضمن آنکه ۲۱۳ عنوان کتاب نیز در این هیات در دست بررسی است.» وی با اشاره به اینکه موضوع ادبیات با ۴۱۸ عنوان، بیشترین تعداد کتب منتشر شده درمیان دیگر موضوعات است، اضافه کرد: «پس از ادبیات، علوم کاربردی (۳۰۵ عنوان)، دین (۲۹۵ عنوان)، تاریخ و جغرافیا (۸۱ عنوان)، زبان (۲۸ عنوان)، کلیات (۲۶ عنوان) و نسخه و روانشناسی (۲۳ عنوان) علوم طبیعی و هنر (۱۳ عنوان) قرار دارند.»

نمایشگاه بین‌المللی کتاب اراک برگزار شد

گروه خبر کتاب هفته: نمایشگاه بین‌المللی کتاب اراک با حضور ۱۱۰ ناشر داخلی و خارجی از اول تا پنجم اسفندماه در محل دائمی نمایشگاههای استان مرکزی در اراک برگزار شد.

بیش از ۱۲ هزار عنوان کتاب در زمینه‌های ادبی، هنری، فرهنگی، اجتماعی، علمی و کودک و نوجوان در این نمایشگاه عرضه شد. این آثار در فضایی به مساحت پنج هزار و هشتصد متر مربع و در قالب ۱۵۰ غرفه به نمایش گذاشته شدند که از این تعداد ۱۶ غرفه به مطبوعات استانی اختصاص داشت. آثار به نمایش درآمده در این بخش شامل مقاله، تحلیل و یادداشت، خبر، مصاحبه، گزارش و عکس و کاریکاتور از میان صد و پنجاه اثر ارسال‌شده به دبیرخانه انتخاب شده بودند که از برگزیدگان آن پنجم اسفندماه طی مراسمی تقدیر شد.

امضای طومار اعتراض‌آمیز شاعران و نویسندگان ایرانی در تهران، مشهد و شیراز

گروه خبر کتاب هفته: بیش از یکصد شاعر معاصر و منتقد ادبی با حضور در گردهمایی خانه شاعران ایران که چهارم اسفندماه در این خانه برگزار شد، با امضای یک طومار سرگشاده اهانت به ادبان و پیامبران الهی را محکوم و بر ضرورت استفاده ایران از انرژی صلح‌آمیز هسته‌ای تأکید کردند.

مشفق کاشانی، محمود شاهرخی، قیصر امین‌پور، ساعد باقری، محمدرضا عبدالملکیان، علیرضا قزوه، فاطمه راکعی، پرویز بیگی حبیب‌آبادی، مصطفی محدثی خراسان، عبدالجبار کاکایی، مرتضی امیری اسفندقه، شیرینعلی گلمرادی، کیومرث عباسی قصری، حسین اسرافیلی، علی باباچاهی و... از جمله شاعرانی هستند که با هدف محکومیت و تقبیح اقدام موهن نشریات غربی، به شعرخوانی پرداختند و این طومار را امضا کردند.

در بخشی از متن این نامه که خطاب به دبیر کل سازمان ملل متحد صادر شده آمده است: «ما شاعران ایرانی مراتب تأسف و تعجب خود را از بی‌منطقی، بی‌عدالتی و آشفتگی حاکم بر نگاه و رفتار کانونهای موثر در ترسیم وضعیت حال و آینده جهان اسلام اعلام می‌داریم.»

در ادامه این نامه آمده است: «به عنوان انسانهایی صلح‌جو و خواهان رفتارهای متمدنانه، اکنون متحیریم که چگونه از یک سو بدیهی‌ترین حقوق ملت ما در استفاده از دستاوردهای علمی برای رشد و پیشرفت انکار می‌شود و از دیگر سو به ساحت وجود شریف همان بزرگمردی اهانت می‌شود که آموزه‌های او دست پیروانش را در تولید و استفاده از سلاحهای کشتار جمعی بسته است.»

در این نامه همچنین می‌خوانیم: «ما شاعران امضاکننده، سوءاستفاده‌های انجام گرفته از قالبهای هنری و ادبی- از جمله کاریکاتور- را که به بهانه آزادی، اهانت گستاخانه به ساحت پیامبر گرامی اسلام(ص) روا داشته‌اند، محکوم می‌کنیم و دو گوهر درخشان «آزادی» و «هنر» را که برای همه انسانهای خردمند، ارجمندند، از چنین لکه‌های سیاهکاری و تباهکاری پاک و مبرا می‌دانیم.

به نمایندگی از ملت شریف و صلح‌جوی ایران، تقبیحات به‌وجود آمده از سوی زورمداران جهان را در حق مسلم کشور عزیزمان برای استفاده صلح‌آمیز از انرژی هسته‌ای محکوم می‌کنیم و این اعمال محرومیتها و محدودیتها را نمود عینی سوءاستفاده از قدرت و جایگزینی منطق جباری و زورگویی به جای خرد و آگاهی و تعامل متمدنانه می‌دانیم...»

همزمان با این گردهمایی در تهران، بیش از هفتاد شاعر و نویسنده اهل مشهد چون هادی منوری، محمود اکرامی‌فر، مجید نظافت، عباس ساعی، حسین ابراهیمی و... نیز در اقدامی مشابه در محل شورای شعر خراسان در اعتراض به اهانت نشریات غربی به ساحت گرامی پیامبر عظیم‌الشأن اسلام، طومار سرگشاده امضا کردند.

در کنگره «سنج سخن» در شیراز نیز بیش از ۲۰۰ شاعر و نویسنده مدعیا امضای طوماری دیگر، ضمن محکوم کردن اقدام موهن نشریات غربی، بر مواضع صلح‌آمیز هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران پافشاری کردند.

برگزیدگان اولین جایزه ادبی عاشورایی معرفی شدند

گروه خبر کتاب هفته: پنج برگزیده اولین جایزه ادبی عاشورایی طی مراسمی، هفتم اسفندماه در باشگاه هنرمندان و نویسندگان معرفی شدند.

علی معلم دامغانی، علیرضا قزوه، محمدجواد غفوررزاده، قیصر امین‌پور و قادر طهماسبی، پنج شاعر عاشورایی برگزیده این جایزه ادبی هستند که در این مراسم مورد تقدیر قرار گرفتند. این جایزه ابتدا قرار بود به یک شاعر تعلق بگیرد اما به گفته مسئولان برگزاری آن، از آنجا که انتخاب یک اثر از میان آثار منتشرشده در سال ۸۳ جفایی به شاعران آثار منتشرشده در سالهای پیش از ۸۳ است، آثار سه دهه فعالیت شاعران عاشورایی مورد بررسی قرار گرفته که این پنج چهره حاصل این بررسی است.

مشفق کاشانی، محمود شاهرخی، سهیل محمودی، پرویزبیگی حبیب‌آبادی و عبدالجبار کاکایی، اعضای هیأت داوران اولین دوره این جایزه بودند.

جایزه ادبی عاشورایی در سالهای آینده تنها به یک شاعر تعلق خواهد گرفت و پس از اهدای آن نیز، یادنامه آن شاعر منتشر می‌شود. امسال به دلیل کمبود وقت، این یادنامه منتشر نمی‌شود اما با شروع فعالیت انتشارات خانه شعر، در اولین قدم، یادنامه «مشفق کاشانی» منتشر می‌شود. اهدای این جایزه به همت خانه شعر سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران صورت گرفت.

۱۷ و ۱۸ اسفندماه برگزار می‌شود

سومین همایش دوسالانه پژوهشهای زبان و ادبیات فارسی

گروه خبر کتاب هفته: سومین همایش دوسالانه پژوهشهای زبان و ادبیات فارسی با حضور استادان و پژوهشگران این حوزه، ۱۷ و ۱۸ اسفندماه در دانشگاه تربیت مدرس تهران برگزار می‌شود.

ابراهیم خدایار، دبیر سومین دوره این همایش با اعلام این خبر گفت: «در این گردهمایی بیش از چهل استاد، پژوهشگران زبان و ادبیات فارسی، زبان و ادبیات انگلیسی، زبان و ادبیات عربی و زبان و ادبیات تطبیقی از دانشگاهها و پژوهشکده‌های مختلف حضور دارند.»

وی افزود: «در این دوره همچنین دو مقاله از کشورهای پاکستان و افغانستان به دبیرخانه این همایش ارسال شده است.»

خدایار درباره تفاوت برنامه‌های این همایش، با دوره‌های گذشته اظهار کرد: «برخلاف دوره گذشته که مقالاتی در تمام حوزه‌های زبان و ادبیات فارسی قبل و بعد از اسلام ارائه می‌شد، در این دوره تنها مقالاتی با موضوع مسائل روز زبان و ادبیات فارسی و نیز مقالات محوری و کاربردی ارائه می‌شود.»

وی آسیب‌شناسی پژوهشهای ادبی در قالب پایان‌نامه، مجلات ادبی و کتابهای درسی را از جمله موضوعات مقاله‌های امسال عنوان کرد که با استقبال خوبی نیز مواجه شده است.

دبیر این همایش همچنین از برگزاری نشست نسخه‌شناسی، فهرست‌نویسی و تصحیح متون توسط دفتر نشر میراث مکتوب و برپایی نمایشگاه و فروشگاه کتاب در حاشیه دومین همایش پژوهشهای زبان و ادبیات فارسی خبر داد و اعلام کرد: «امسال ده ناشر معتبر، کتابهای خود را که با موضوع همایش مرتبط هستند به نمایش می‌گذارند که ضمن آشنایی استادان و پژوهشگران حاضر در مراسم با تألیفات جدید این حوزه، کتابهای مورد نیاز این دانشگاه نیز از طریق نمایشگاه تأمین می‌شود.»

خدایار در ادامه تصریح کرد: «کتابهای عرضه‌شده در این همایش با بیست درصد تخفیف به فروش می‌رسند.»

وی همچنین از چاپ مجموعه کامل مقالات همایش دوم با عنوان «سریر سخن» خبر داد که در ۹۳۰ صفحه و با بهای ۹ هزار تومان به بازار کتاب عرضه شده است. وی همچنین به انتشار کتاب خلاصه مقالات با عنوان «سرود باران» که به صورت رایگان در همایش توزیع می‌شود، اشاره کرد.

دبیر سومین همایش، برگزاری انتخابات انجمن زبان و ادبیات فارسی را نیز از جمله برنامه‌های جانبی این همایش عنوان کرد.

در دومین دوره همایش، به منظور ایجاد اتحاد بین کشورهای فارسی زبان و نیز آشنایی با گونه‌های تاجیکی و دری زبان فارسی، شش مهمان از کشورهای افغانستان، پاکستان و ازبکستان حضور داشتند اما در این دوره به علت مشکلات مالی موجود، امکان حضور نگارندگان مقالات خارجی ارسال شده به دبیرخانه همایش کم است.

سیمین بهبهانی:

می‌خواهند اسلام را تضعیف کنند ولی به نتیجه نمی‌رسند

سیمین بهبهانی، شاعر معاصر گفت: «رفتار پیامبر اسلام(ص) برای ما مسلمانان درس بزرگی است. ایشان در مقابل کسانی که بر سرش خاکستر می‌ریختند، سکوت می‌کرد.»

وی در گفت‌وگو با خبرنگار کتاب مهر افزود: «پیامبر اسلام، حضرت محمد(ص) با وجود اینکه دشمنان بر سرش خاکستر می‌ریختند، بزرگوارانه - چنانکه شایسته دل بزرگ او بود- این خشونت و کینه را تحمل می‌کرد تا روزی که آن دشمنی که این جور را روا داشته بود از دنیا رفت. پیامبر(ص) از اصحاب خود پرسیدند: «آن دوست ما کجاست؟» و برای او از درگاه حق تعالی رحمت خواست.»

سیمین بهبهانی در ادامه افزود: «خطوطی (کاریکاتورها) که چاپ شده به این دلیل است که آنها می‌خواهند احمقانه به نظر می‌رسد و ما باید با رفتار خود آنها را شرمنده کنیم.»

وی در ادامه خاطرنشان کرد: «ملل مسلمان، بزرگوارانه به این نادانی‌ها می‌نگرند و جهان را طعمه آتش و لجه خون نمی‌کنند زیرا خداوند هرگز به کشتار ناروا و آزار بندگان خود راضی نیست.»

پنجمین مجمع بین‌المللی استادان زبان و ادبیات فارسی بالاخره ۱۶ تا ۲۳ اسفندماه برگزار می‌شود

گروه خبر کتاب هفته: پنجمین مجمع بین‌المللی استادان زبان و ادبیات فارسی با چند ماه تأخیر، ۱۶ تا ۲۳ اسفندماه از سوی شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی در تاجیکستان برگزار می‌شود.

در پنجمین دوره این مجمع که استادان زبان و ادبیات فارسی دوازده کشور جهان حضور دارند، بیست و پنج استاد برجسته زبان و ادبیات فارسی کشورمان نیز به ارائه مقالات خود می‌پردازند. در این مجمع همچنین علاوه بر ارائه مقالات، فعالیت کرسیهای زبان فارسی در دیگر کشورها بررسی می‌شود. در بیست و ششم کشور جهان، کرسی زبان و ادبیات فارسی وجود دارد که تنها دوازده تا از آنها، در این مجمع شرکت می‌کنند.

بر اساس آیین‌نامه مصوب مجمع استادان زبان و ادبیات فارسی، به منظور ساماندهی به فعالیتهای مجمع، این برنامه باید هر دو سال یک بار در ایران یا یکی از کشورهایی که زبان رسمی آنها فارسی است برگزار شود. از این رو بنا به پیشنهادی که استادان زبان و ادبیات فارسی تاجیکستان در چهارمین دوره ارائه دادند، تصمیم گرفته شد که پنجمین مجمع در تیرماه ۱۳۸۴ در این کشور برگزار شود اما به علت عدم آمادگی تاجیکستان، این برنامه به شهریورماه موکول شد. در این ماه نیز به علت تداخل این برنامه با برنامه‌های خاص تاجیکستان و تعطیلی دانشگاهها، برگزاری این مجمع تا آبان ماه ۱۳۸۴ به تعویق افتاد اما این همایش در موعد مذکور نیز برگزار نشد. تازه‌ترین خبری که مبنی بر برگزاری آن منتشر شده، ۱۶ اسفند ماه سال جاری است.

برگزیدگان اولین دوره طرح ملی «آفتاب در آینه» معرفی می‌شوند

گروه خبر کتاب هفته: برگزیدگان اولین دوره طرح ملی سلسله مسابقات بزرگ کتابخوانی دانشجویان ایران با عنوان «آفتاب در آینه»، هشتم اسفندماه در دانشگاه تربیت معلم تهران معرفی می‌شوند.

به گزارش روابط عمومی جهاد دانشگاهی واحد تربیت معلم، حمیدرضا بابایی، دبیر اجرایی این مراسم با اعلام این خبر گفت: «دانشجویان با شرکت در این مسابقه و مطالعه دو کتاب «خودباوری و خودباختگی از دیدگاه امام خمینی(ره)» و «امام به روایت امام» با زندگی، اندیشه و شخصیت فرهنگی، سیاسی، عرفانی، اجتماعی و همچنین آرا و نظرات امام خمینی(ره) در زمینه خودباوری و خودکفایی و تقویت مؤلفه‌های فرهنگی، اقتصادی و دستیابی و نیل به خودکفایی آشنا می‌شوند.»

وی در ادامه از شرکت بیش از ۲۵۰۰ دانشجو از دانشگاههای سراسر کشور در این مسابقه خبر داد و یادآور شد: «در اجرای این طرح ملی، معاونتهای فرهنگی جهاد دانشگاهی سراسر کشور، مرکز فرهنگی دانشجویی امام خمینی(ره) و انقلاب اسلامی، سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی(ره) و اداره کل امور فرهنگی دانشگاه تربیت معلم تهران همکاری کرده‌اند.»

فراخوان نخستین دوره مسابقه‌های ادبی-هنری دانشجویان ایران

گروه خبر کتاب هفته: فراخوان نخستین دوره مسابقه‌های ادبی- هنری دانشجویان ایران با عنوان «عطش» اعلام شد.

نخستین دوره این مسابقه در رشته‌های شعر و داستان نمایشنامه‌نویسی، عکاسی و فیلم مستند، نیمه اول اردیبهشت ماه ۸۵ و با همکاری اداره کل فرهنگی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، سازمان فرهنگی و هنری شهرداری تهران و معاونت فرهنگی جهاد دانشگاهی برگزار می‌شود.

دانشجویان علاقه‌مند به شرکت در این مسابقه می‌توانند آثار خود را در زمینه ثبت و ضبط مراسم و آیین عاشورایی منطقه محل سکونت خود و ارتباط معنوی آن با انقلاب اسلامی در رشته‌های تعیین‌شده، حداکثر تا ۲۰ فروردین ماه ۱۳۸۵ به دبیرخانه ارسال کنند. شعرهای ارسالی در دو بخش کلاسیک و آزاد پذیرفته می‌شوند و در بخش داستان نیز صرفاً داستان کوتاه در مسابقه شرکت داده می‌شود.

در بخش نمایشنامه نیز باید از پرداختن به قالبها و ساختارهای کلیشه‌ای پرهیز شود. همچنین در صورت استفاده از منابع تاریخی و دینی با برداشت از اثری دیگر و نیز بهره‌گیری از مشاوره هنری و مذهبی، باید در صفحه اول نمایشنامه، شناسنامه اثر، نام نمایشنامه، نام نویسنده و منابع مورد استفاده در اثر اقتباس شده و... ذکر شود. دبیرخانه مسابقه‌های ادبی- هنری دانشجویان ایران در تهران، خیابان انقلاب، خیابان ۱۶ آذر، جنب ساختمان امور دانشجویی دانشگاه تهران، معاونت فرهنگی جهاد دانشگاهی دانشگاه تهران، قرار دارد.

درنشست کانون ادبیات ایران

ماهیت رمان پست مدرن بررسی شد

گروه خبر کتاب هفته: ماهیت رمان پست مدرن و انواع آن، در یکصد و چهل و هفتمین نشست کانون ادبیات ایران، ۲۹ بهمن ماه نقد و بررسی شد.

حسین پاینده در این نشست با تشریح ویژگیهای رمان پسامدرن گفت: «رمان پسامدرن معضل تهی شدگی ادبیات را با استفاده از چهار صنعت و شگرد ادبی از جمله بازی، هجو، بازتابندگی و قداست‌زدایی از هنر غنا می‌بخشد. این رمان در نهایت، یک بازی است زیرا از آنجا که در هستی معنایی وجود ندارد و دنیای ما نابخردانه است، باید زندگی را بازی تلقی کنیم. رمان معنا ندارد مگر آنکه خواننده فعالانه در آن شرکت کند و خود معنایی را بسازد.»

وی با اشاره به اینکه پسامدرن شکل بدلی مدرنیسم نیست، درباره تفاوت رمان مدرن و پسامدرن اظهار کرد: «در رمان مدرن، شخصیت اصلی ضد قهرمان است و یک نفس انشقاق یافته دارد که هیچ کس را قبول ندارد اما در رمان پسامدرن همه عواملی که یکپارچگی نفس را از بین می‌برد نفی می‌شود و در نهایت به فقدان هویت می‌رسد.»

پاینده صبغه ذهنی و روانی زمان را از دیگر تفاوتهای موجود میان این دو نوع رمان دانست و تصریح کرد: «زمان در رمان مدرن با تداعی خاطرات پیش می‌رفت اما در دوره پسامدرن، این ویژگی به افراط کشیده شد. در این نوع از رمان، زمان نه تنها در ذهن شخص غیر خطی است بلکه در توصیف جهان پیرامون هم توالی منطقی آن را نمی‌بینیم.»

وی افزود: «برخلاف عده‌ای از منتقدان که عمر رمان مدرن را در دهه ۶۰ تمام شده می‌دانستند، مدرنیسم تمام نشده و شگلهای جدیدی از رمان‌نویسی در اندیشه پسامدرن پدید آمده است.»

در ادامه این نشست، داستان «بابا انار دارد» نوشته آرزو خمسه کجوری از مجموعه داستان «پلک فراموشی» با حضور مسعود نورمحمدیان، محمدرضا گودرزی و نویسنده داستان نقد و بررسی شد.

نازنین برادران

عکاشه، برنده جایزه نوبل عرب

گروه خبر کتاب هفته: ثروت عکاشه، نویسنده و وزیر فرهنگ سابق مصر، برنده جایزه مؤسسه فرهنگی سلطان العویس امارات شد.

وی از میان ۸۴ نامزدی که همه از شخصیتهای برجسته علمی، ادبی و فرهنگی هستند، به دلیل نقش برجسته و قابل توجهش در عرصه فرهنگی، برنده این جایزه در نهمین دوره برگزاری آن شد.

دیگر برندگان نهمین دوره این جایزه، محمد الماغوط شاعر سوری در عرصه شعر، محمد فتاح منتقد مغربی در عرصه نقد و آنتوان زحلان محقق فلسطینی در عرصه تحقیق و پژوهش بودند.

ارزش جایزه مذکور ۱۲۰ هزار دلار است و چون یکی از گرانترین جوایز علمی - فرهنگی عرب به شمار می آید، به آن لقب نوبل عرب داده‌اند.

عکاشه که از محققان تاریخ هنر تمدنهای باستان مصر، عراق، ترکیه، ایران، یونان و عصر رنسانس اروپاست، تاکنون جوایز بسیاری چون مدال نقره یونسکو، نشان فرهنگ و ادبیات فرانسه و جایزه تشویقی مصر را دریافت کرده است.

از جمله آثار وی می توان به «خاطرات سیاسی و فرهنگی من» اشاره کرد که در دو جلد به چاپ رسیده است. وی همچنین از مترجمان آثار جبران خلیل جبران است.

آثار هنرمندان ایرانی در ژاپن

گروه خبر کتاب هفته: کتابی شامل آثار برگزیده بیست و هفتمین دوره مسابقه کاریکاتور «یومیوری شیمبون» ژاپن منتشر شد. این کتاب، ۵۶ اثر از ۱۲ کشور جهان را شامل می شود که آثار چهار هنرمند ایرانی نیز در آن به چشم می خورد.

در این دوره، در مجموع شش هزار و ۳۴۷ شرکت کننده از ۷۰ کشور، آثار خود را به دبیرخانه این جشنواره ارسال کردند. برگزیدگان اول تا سوم این جشنواره نیز از کشورهای ژاپن و چین بودند.

خسرو طالب پور، محمد علی خلجی، شاهرخ حیدری و طاهر شعبانی، چهار هنرمند ایرانی هستند که آثارشان در این کتاب به چاپ رسیده است.

معرفی خیام و آثارش در دانشگاه قطر

گروه خبر کتاب هفته: گردهمایی دوروزه بزرگداشت حکیم عمر خیام نیشابوری با هدف بزرگداشت نام‌آوران عرصه دانش و فرهنگ ایران زمین و گسترش نام‌آوری آنها، ۲۴ اسفندماه در دانشگاه قطر برگزار می شود.

شخصیت و زندگانی عمر خیام، خیام در ایران و در نظر ایرانیان، خیام در جهان عرب، نقش خیام در تدوین تقویم جلالی، جبر و مقابله خیام در جهان، کتابشناسی رباعیات خیام، معرفی و بررسی آثار خیام، خیام و مثلث پاسکال، خیام از نگاه اندیشمندان و پژوهشگران ایران و جهان، محورهای اصلی اندیشه های خیام در رباعیاتش و نیشابور در گذرگاه تاریخ (با محوریت بررسی اوضاع سیاسی، اجتماعی و فرهنگی نیشابور در روزگار خیام)، موضوعهای مورد بحث در این گردهمایی خواهد بود.

این مراسم با همکاری رایزنی فرهنگی ایران در قطر، خیام پژوهان ایرانی و غیرایرانی و استادانی از دانشگاه قطر برگزار می شود.

درخشش شباویز در افقهای تازه بولونیا

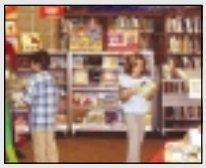

گروه خبر کتاب هفته: نشر شباویز برای انتشار کتاب «تاب، تاب، تاب» نوشته فاطمه مشهدی رستم با تصویرگری افرانوبهار توانست بار دیگر جایزه ویژه افقهای تازه بولونیای ایتالیا را از آن خود کند. پیش از این، در سال ۲۰۰۴، شباویز برای مجموعه آثار خود، جایزه افقهای تازه را به دست آورده بود.

در بیانیه هیأت داوران آمده است: [کتاب] «تاب، تاب، تاب» یک اثر در هم تنیده ظریف از نشانه هایی است که ریشه های جای گرفته اش را در ژرفنای فرهنگی برجسته آشکار می کند. «تاب، تاب، تاب» همچنین بیانگر پژوهشی مستمر است. برگهای کتاب به روشنی گواهی می دهند که چگونه دو دیدگاه متفاوت به نشانه ها، طرحها و مناظر می تواند ترکیب شود تا اثری تازه به وجود آید که در همه حال سرچشمه خود را نشان می دهد. در این اثر، شرق و غرب به راستی به گفت وگو می نشینند و به ریشه های یک سنت بصری می رسند که از فرآیند تتبع معتبری پدید آمده است.»

نمایشگاه بولونیا، مهمترین و معتبرترین نمایشگاه کتاب و تصویرگری برای کودک و نوجوان است که همه ساله در ایتالیا برگزار می شود. نشر شباویز در کاتالوگ سال ۲۰۰۶، شش اثر دارد و این نخستین بار در تاریخ بولونیا است که یک ناشر، این تعداد کار پذیرفته شده در کاتالوگ داشته است.

درخواست انجمن قلم ترکیه برای اعلام ۱۴ فوریه به عنوان روز جهانی داستان کوتاه

گروه خبر کتاب هفته: انجمن قلم ترکیه به تازگی خواستار نامگذاری روز ۱۴ فوریه به عنوان روز جهانی داستان کوتاه شده است.

چندی پیش اکثر رسانه های کشورمان، ۱۴ فوریه را به عنوان روز جهانی داستان کوتاه اعلام کردند. طرح روز جهانی داستان کوتاه پیش از این از سوی نویسندگان ترکیه نیز به یونسکو ارائه شده بود اما این سازمان هنوز این امر را نپذیرفته است. البته انجمن جهانی قلم (pen) و کشورهای ایران، آلمان و قبرس از این پیشنهاد استقبال کرده اند. ایران همچنین در این روز (۲۵ بهمن ماه) شاهد برگزاری برنامه هایی از جمله همایش «در ستایش داستان کوتاه» به همت فرهنگستان زبان و ادب فارسی، شورای گسترش زبان فارسی و... در تهران و همایشی نیز با همین عنوان در سمنان بود که از سوی فرهنگسرای کومش سمنان برگزار شد.

نویسندگان ترکیه یک پایگاه اینترنتی را به نشانی www.world short story day.org به این امر اختصاص داده اند که علاقه مندان برای دریافت اطلاعات بیشتر می توانند به آن مراجعه کنند.

اعطای جایزه مولانا در سال ۲۰۰۶: به یاد سوسن عاطفت

گروه خبر کتاب هفته: مراسم اعطای جایزه مولانا به برندگان بخش شعر در مسابقات سالانه «هنر و آثار ادبی» دانشگاه جورجیای آمریکا در سال ۲۰۰۶، به افتخار و بزرگداشت یاد سوسن عاطفت، شاعر ایرانی، برگزار می شود.

جایزه هنر و آثار ادبی، مسابقه‌ای است که هر ساله در سه بخش شعر، داستان کوتاه و درام یک پرده‌ای به زبان انگلیسی در دانشگاه دولتی جورجیا برگزار می شود.

جایزه بخش شعر این مسابقات به افتخار شاعر بزرگ ایران، مولوی، «رومی پرایز» نام دارد و داور نهایی آن نیز کلمن بارکس، مترجم و مفسر آثار و سروده های مولانا است.

این جایزه که هر سال به بهترین اشعار برگزیده به زبان انگلیسی تعلق می گیرد، امسال به یاد سوسن عاطفت، شاعر و پژوهشگر ایرانی الاصل برپا می شود.

کتاب «نوعی خواب» اثر سوسن عاطفت در سال ۲۰۰۰ برنده جایزه شعر ملی آمریکا شد. این کتاب با ترجمه کلمن بارکس از یک شعر مولانا آغاز شده است.

بر اساس اطلاعیه‌ای که از سوی مسئولان مسابقات ادبی دانشگاه جورجیا منتشر شد، به دلیل علاقه فراوان این نویسنده و شاعر ایرانی الاصل و نقش فعالی که در زمینه هنر و ادبیات داشته است، مسابقات هنر و ادبیات این دانشگاه در سال جاری به یاد و نام او برگزار می شود.

زمان ثبت نام و ارائه آثار به این مسابقه در سال جاری، از اول ژانویه تا اول آوریل است. این مسابقات ارائه شده‌اند. تمام آثار ارسالی به دبیرخانه این مسابقه در مرحله مقدماتی مورد گزینش قرار می گیرند و تعدادی از آنها برای گزینش نهایی در اختیار هیأت داوران قرار می گیرد.

نمایشگاه بین المللی کتاب ریاض

گروه خبر کتاب هفته: نمایشگاه بین المللی کتاب ریاض، چهارشنبه، سوم اسفندماه در پایتخت عربستان افتتاح شد.

این نمایشگاه که از سوی وزارت آموزش عالی این کشور در مساحت ۱۵ هزار متر مربع در محل دائمی نمایشگاههای ریاض برگزار شده، به مدت ده روز ادامه دارد.

در نمایشگاه کتاب ریاض، ۳۵۰ شرکت انتشاراتی حضور دارند که از این تعداد، ۹۳ شرکت داخلی و ۲۵۷ شرکت دیگر خارجی هستند. پنج مرکز

انتشاراتی از ایران قصد داشتند در این نمایشگاه شرکت کنند که تنها با حضور یک ناشر در این نمایشگاه موافقت شد و برگزارکنندگان نمایشگاه، علت این امر را کمبود فضای نمایشگاه عنوان کردند.

در این نمایشگاه ۱۵۰ هزار عنوان کتاب در معرض دید علاقه مندان قرار گرفته که یکصد هزار عنوان آن عربی و ۵۰ هزار عنوان دیگر به زبانهای مختلف دنیاست.

همچنین طی برگزاری این نمایشگاه، از برخی از فعالان فرهنگ و ادب عرب تجلیل خواهد شد.

نخستین بار است که در ریاض، نمایشگاه بین المللی کتاب برپا می شود و پادشاه عربستان و وزارت آموزش عالی این کشور به صورت ویژه‌ای از آن حمایت می کنند.

وزیر فرهنگ عربستان نیز قصد دارد در حاشیه این نمایشگاه، نمایشگاهی از هنرهای تجسمی و میراث فرهنگی برگزار کند.

حقیقت طنز، نقد است

برگزاری گردهمایی بین المللی «طنز در ادبیات فارسی» در هند

گردهمایی بین المللی «طنز در ادبیات فارسی» با حضور استادان و محققانی از ایران، افغانستان، هند و بسیاری از اساتید و دانشجویان علاقه مند به ادبیات فارسی هند در سالن تاگور دانشگاه دهلی برگزار شد.

در این گردهمایی که به مدت سه روز از سوی دانشگاه دهلی برگزار شد، بیست مقاله به زبانهای فارسی، اردو و انگلیسی درباره طنز در ادبیات فارسی توسط استادان و محققان شرکت کننده ارائه شد که به زودی در ویژه‌نامه‌ای به چاپ خواهند رسید.

در مراسم افتتاح این برنامه، نرگس جهان رییس بخش فارسی دانشگاه دهلی، سید حامد رییس دانشگاه همدرد، افسر راه‌بین رایزن فرهنگی افغانستان، منصور رستگار فسایی استاد دانشگاه شیراز و پانتا رییس دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه دهلی حضور داشتند و درباره طنز در ادبیات فارسی کهن و معاصر و در شعر شاعرانی چون سعدی، حافظ و خاقانی سخنرانی کردند.

شفیعی شکیب رایزن فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در دهلی نو در این همایش ضمن قدردانی از برگزارکنندگان آن، به مبانی فلسفی طنز اشاره کرد و گفت: «حقیقت طنز نقد است و جوهره و جان مایه نقد، اصلاح گری است.»

وی اضافه کرد: «مرز میان طنز و هزل از حیث اخلاق بشری و به ویژه اخلاق دینی به روشنی مشخص است. در طنز به مبانی اصیل اعتقادی و اخلاقی و مقدسات دینی هیچ قومی نباید توهین شود و هیچ نویسنده و هنرمندی طبق منشور ملل متحد حق ندارد به مقدسات دینی هیچ قوم و ملتی توهین کند. این جسارت، جسارتی نیست که ما به عنوان آزادی بیان، آزادی قلم و آزادی هنر از آن دفاع کنیم، این مرز به خوبی قابل تشخیص است.»

خبرهای کوتاه

نشست

گروه خبر کتاب هفته:

●اشعار شاعران قوچانی در انجمن ادبی شعر امروز در مشهد نقد و بررسی شد.

این برنامه، پنجشنبه ۵اسفندماه از ساعت ۱۷ تا ۱۹ در محل تالار هنر نگارخانه میرک مشهد برگزار شد.

در هر یک از جلسات ماهانه این مراسم، اشعار شاعران یکی از شهرهای استان خراسان رضوی نقد می شود.

●چهارشنبه، سوم اسفندماه، همچنین نشست دو هفتگی انجمن ادبیات داستانی خراسان با حضور مصطفی مستور، نویسنده معاصر و چند تن از نویسندگان این استان برگزار شد. این نشست به نقد داستان کوتاه «ملکه الزیارت» نوشته مصطفی مستور اختصاص داشت. نشستهای شب هزار و یکم، هر دو هفته یک بار، روزهای چهارشنبه در تالار کانون هنر مشهد برپا می شود.

●آرا و آثار «خواجه نصیرالدین طوسی»، پنجشنبه چهارم اسفندماه در مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران بررسی شد. این نشست به مناسبت روز بزرگداشت ریاضی دان، منجم و فیلسوف ایرانی «ابوجعفر محمد نصیرالدین طوسی» معروف به خواجه نصیرالدین طوسی و با حضور دکتر محمد خوانساری، دکتر مهدی محقق، دکتر جعفر آقایانی چاوشی و دکتر احمد فرامرز قراملکی برگزار شد.

●نخستین نشست کارشناسان فرهنگی کشورهای عضو اکو، هشتم و نهم اسفندماه در محل دبیرخانه سازمان همکاریهای اقتصادی (اکو) برگزار می شود. این نشست که توسط محمدحسین صفار هرندی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی افتتاح خواهد شد، در سه حوزه هنری و صنایع دستی، ورزش و ارتباطات و رسانه ها برگزار می شود.

●چهارم و پنجم اسفندماه سال جاری در کنگره «صنیع سخن»، یادواره «نصرالله مرتاض» که در شیراز و کازرون برگزار می شود، مقام ادبی این شاعر مورد تحلیل قرار می گیرد. دکتر سید علی موسوی گرمارودی در این کنگره سخنرانی می کند و در مراسمی که در کازرون -زادگاه نصرالله مرتاض- برگزار می شود نیز حضور خواهد یافت و به بررسی تأثیر انقلاب اسلامی و دفاع مقدس در اشعار این شاعر معاصر انقلاب می پردازد.

بازهم خبر

گروه خبر کتاب هفته:

● کارگاه ادبی مهر، روزهای سه شنبه در مرکز فرهنگی- هنری شهید رهبر حوزه هنری با شرکت نویسندگان داستان و رمان بر پا می شود. در این کارگاه که با موضوع «روزگار آبادان» و به همت دفتر آفرینشهای ادبی حوزه هنری آبادان تشکیل می شود، مبانی و اصول داستان نویسی، خلق ایده های داستانی و خاطره نویسی مورد بحث و بررسی قرار می گیرد و شرکت کنندگان با نگارش قطعه های کوتاه ادبی، طبع آزمایی می کنند.

●سومین جشنواره استانی شعر و قصه با عنوان «کهکشانی بر خاک» و با موضوع نماز، پانزدهم اسفندماه در گرگان برگزار می شود. این جشنواره در سه بخش دانش آموزی، دانشجویی و آزاد بر پا می شود و علاقه مندان می توانند آثار خود را در قالب شعر، قصه، نقاشی، خوشنویسی و عکس حداکثر تا دهم اسفندماه به دبیرخانه این جشنواره ارسال کنند.

جشنواره مذکور در راستای گسترش معرفت دینی، حفظ ارزشهای حماسه کربلا در بستر هنر و با هدف ارتقا بخشیدن به آیینها، مراسم و سمبلهای ماه محرم برگزار می شود.

●مسابقه کتابخوانی «آداب در آیینه» همزمان در سراسر کشور، پنجشنبه بیست و هفتم بهمن ماه در دانشگاه پردیس قم برگزار شد. این مسابقه به منظور آشنایی با فکر و اندیشه های امام راحل و از سری مسابقات کتابخوانی مجموعه آثار حضرت امام(ره) به همت جهاد دانشگاهی کشور برگزار شد. این مسابقه هر سال از سوی معاونت فرهنگی جهاد دانشگاهی در سراسر کشور برگزار می شود.

●در اعتراض به انتشار کاریکاتورهای توهین آمیز درباره پیامبر اسلام(ص) و اعتقادات مسلمانان در نشریه دانمارکی Postenjylands یک سازمان تبلیغات اسلامی در جوامع غیراسلامی در جده اعلام کرده که به زودی کتابی درباره زندگی حضرت محمد(ص) و اینکه او پیام آور صلح برای جهانیان بوده است به زبان دانمارکی منتشر کرده و آن را در دانمارک و دیگر کشورهای اروپایی توزیع می کند. البته از آنجا که قرار است این کتاب به صورت رایگان در کشورهای اروپایی توزیع شود، سازمان مذکور تمام مسلمانان را به سرمایه گذاری در این پروژه دعوت کرده است.

●مجموعه فرهنگ لغوی آثار ادبی احمد شاملو که در برگیرنده لغتها، ترکیبها و نو آوریهای شاملو در عرصه واژگانی است، در مدت سه سال تهیه و تدوین شد. ارمغان بهداروند، مؤلف این کتاب است.

●انتشارات افق رمانی در حوزه نوجوان با عنوان «افسانه سه پادشاه» نوشته جعفر توزنده جانی را زیر چاپ دارد. این رمان که داستان آن حول نزاع بر سر قدرت می چرخد، برگرفته از افسانه ها و کهن الگوهایی است که ذهنیت ایرانیان از دیرباز با آن رشد کرده و پرورش یافته است. با این تفاوت که توزنده جانی با نگاهی امروزی به این حکایات و افسانه ها رنگ و بویی از تازگی و بداعت به آنها بخشیده است. در این کتاب، حکایت «پادشاه اورانه»، «پادشاه تورانه» و قصه ها و حکایات مادربزرگها و پدربزرگها، با روایتی ساده و یک دست قابل مشاهده است.

● در هفتمین دوره مسابقات «عترت» دانشجویان سراسر کشور، از مقام شامخ اهل بیت(ع) و حماسه سرای دفاع مقدس، مرحوم محمدرضا آقاسی تجلیل شد و لوح یادبودی از سوی دانشجویان شرکت کننده از دانشگاههای سراسر کشور با حضور رییس نهادنمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها به خانواده آن مرحوم اهدا شد.

● به همت اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان شوش دانیال و با حضور اعضای کانون فیلم و عکس این شهرستان، نمایشگاه کتاب، عکس و هنرهای تجسمی در جوار آرامگاه دعبل خزاعی افتتاح شد.

این نمایشگاه که با عرضه بیش از ۲۰۰۰ عنوان کتاب با تخفیف ده درصدی در موضوعات مذهبی، درسی، فلسفه، تاریخ، اجتماعی و... بر پا شده، به مدت ده روز از ساعت ۸ تا ۱۲ و ۱۳ تا ۱۹ آماده بازدید عموم است.

●سومین جشنواره داستان کوتاه «مهر» به همت اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی فومن و انجمن داستان این شهرستان برگزار می شود. ۳۰ داستان کوتاه از نویسندگان سراسر استان به این جشنواره رسیده که چون مدت زیادی از اتمام مهلت ارسال آثار سپری نشده، هنوز از نظر کیفی مورد ارزیابی قرار نگرفته اند.

●شب شعر عاشورایی «رندان تشنه لب» از سری نشستهای «در حلقه رندان»، یکشنبه ۷ اسفندماه، ساعت ۱۵/۳۰ در تماشاخانه مهر حوزه هنری واقع در تقاطع خیابان حافظ و خیابان سمیه برگزار می شود. شرکت در این نشست برای عموم علاقه مندان آزاد است.

●جایزه شعر امروز ایران (کارنامه) از سال آینده همزمان با روز درگذشت منوچهر آتشی، فعالیتهای خود را ادامه می دهد.

پنجمین دوره این جایزه، پس از یک سال وقفه، آثار منتشر شده در سالهای ۸۳ و ۸۴ را مورد داوری قرار می دهد. مؤسسه فرهنگی هنری کارنامه که با تکیه بر حضور آتشی فعالیت می کرد، در نبودوی، از این پس مراسم اهدای این جایزه را به یاد این شاعر در روز ۲۹ آبان ماه برگزار می کند.

● نخستین نمایشگاه «با کاروان نور» همزمان با دهه سوم محرم الحرام از چهارم تا دهم اسفندماه در فرهنگسرای جوان برپاست.

در این نمایشگاه، آثار برگزیده هنرمندان استان تهران با موضوع محرم و عاشورا در رشته هنرهای تجسمی و کتابهای دینی با موضوعهای قرآنی و... به نمایش گذاشته شده است. برگزاری مراسم تعزیه و سخنرانی با حضور اساتید برجسته کشور، عزاداری و مدیحه سرایی با حضور مداحان اهل بیت(ع)، برگزاری مسابقه و فروش کتب مذهبی و نرم افزارهای قرآنی و مذهبی، از جمله بخشهای جنبی این نمایشگاه است.

مراسم افتتاحیه این نمایشگاه با حضور تعدادی از رؤسا و مسئولان اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران، ساعت ۱۰ روز پنجشنبه، چهارم اسفندماه در فرهنگسرای جوان واقع در میدان خراسان، خیابان خاوران برگزار شد.

با کتابخانه ها

گروه خبر کتاب هفته:

●مسابقه آشنایی با مشاهیر با عنوان «طلوع یک ستاره» از دهم تا هفدهم اسفندماه در کتابخانه مهرآباد برگزار می شود.

علاقه مندان به شرکت در این مسابقه می توانند به کتابخانه مهرآباد واقع در خیابان مهرآباد جنوبی، خیابان توکلی، کوچه اصفهانی، پلاک ۴۶ مراجعه کنند.

با فرهنگسراها

گروه خبر کتاب هفته:

●فرهنگسرای ولاء از کلیه علاقه مندان به کتابخوانی دعوت می کند در قالب گروههای سنی کودک، نوجوان، جوان و بزرگسال، خلاصه کتاب مورد علاقه خود را در حوزه های ولایت، امامت، معصومین، اهل بیت اسلام، عرفان، فلسفه اسلامی، تاریخ اسلامی، قرآن و علوم اسلامی در یک صفحه A4 تا تاریخ پانزدهم اسفندماه جاری به آدرس تهران، شهرری، میدان نماز، فرهنگسرای ولاء ارسال کنند.

● فرهنگسرای کودک به منظور ترویج فرهنگ کتابخوانی و خرید کتاب، آشنایی کودکان با موضوعهای مختلف کتاب، تصویرگری و دیگر عوامل تهیه کتاب، القای حس مسئولیت پذیری، امانت داری و نگهداری کتاب و تقویت مشارکت گروهی کودکان، در روزهای هشتم و پانزدهم اسفندماه مراسم «مهمانی کتاب» را برگزار می کند.

این مراسم در قالب برنامه های شاد و متنوع، مسابقه، نمایش، آشنایی با مراحل تدوین کتاب و... با حضور ۱۵۰ کودک در گروه سنی ۶ تا ۱۰ سال، ساعت ۱۰ تا ۱۲ روزهای یادشده در محل فرهنگسرای کودک واقع در خیابان شریعتی، روبه روی سه راه شهید کلاهدوز، کوچه امام زاده یرا می شود.

قابل ذکر است اولین روز مهمانی کتاب، اول اسفندماه در این فرهنگسرا برگزار شده است.

● نشستهای حافظ شناسی، پنجشنبه ها در فرهنگسرای بهشت مشهد با حضور اساتید و علاقه مندان ادبیات برگزار می شود. در این نشستها که پنجشنبه گذشته سیزدهمین دوره آن برگزار شد، به صورت تخصصی به مبحث حافظشناسی پرداخته می شود. در هر نشست غزلیات حافظ از لحاظ معنایی و با در نظر گرفتن محورهای مشترک و مفاهیم کلیدی این اشعار مورد بررسی قرار می گیرند.

●در راستای سلسله نشستهای «ادبیات ملل»، چهارشنبه سوم اسفندماه، «ادبیات روز فرانسه» با حضور دکتر آرمان گودرزی، استاد دانشگاه و مترجم سفارت فرانسه بررسی شد. این نشست در فرهنگسرای ملل واقع در ضلع شمالی بوستان قیطریه تهران برگزار شد.

● فرهنگسرای قانون در نظر دارد هفتم اسفندماه، یک گردهمایی با عنوان «بررسی متنوی معنوی» برگزار کند. در این محفل ادبی، دکتر نبوی به همراه اساتید برجسته ادب و هنر، متنوی معنوی را بررسی کرده و در انتهای برنامه، جلسه پرسش و پاسخی را نیز برگزار می کند. علاقه مندان به شرکت در این گردهمایی می توانند ساعت ۱۵ به تالار این سینای فرهنگسرای قانون مراجعه کنند. این گردهمایی ادبی یکشنبه هر هفته در فرهنگسرای قانون برپا می شود.

ایران در جهان

گروه خبر کتاب هفته:

●مرکز گسترش زبان و ادب فارسی قصد دارد مجموعه ای از چهل داستان کوتاه را برای ترجمه و انتشار در کشورهای عربی و اروپایی به رایزنی های فرهنگی ایران در این مناطق ارسال کند. در حال حاضر بیش از ۶۰ راین فرهنگی در خارج از کشور حضور دارند که داستانهای کوتاه ترجمه شده توسط این مرکز برای آنها ارسال خواهد شد. این رایزنی ها با توجه به مقتضیات فرهنگی کشور محل مأموریت خود، این داستانها را با در مجلات و نشریات آن کشورها و یا به صورت کتابهای مستقل به چاپ خواهند رساند.

●مدرسه بین المللی جمهوری اسلامی ایران، در مراسمی با حضور شخصیتهای فرهنگی و آموزشی ایران و بنگلادش در داکا افتتاح شد. در مراسم افتتاحیه این مدرسه، وزیر مشاور در امور آموزش و پرورش بنگلادش، نماینده مقام معظم رهبری در بنگلادش و سفیر ایران در این کشور درباره موضوعات تعلیم و تعلم و اهمیت دانش در اسلام و همچنین قدمت و ریشه های تاریخی زبان فارسی در بنگلادش سخنرانی کردند. راه اندازی این مدرسه در راستای اجرای برنامه های دراز مدت فرهنگی -آموزشی جمهوری اسلامی ایران و نیز به منظور تحقق بخشی به برنامه های فرهنگی با پشتیبانی نهادهای مختلف کشورمان در داکا صورت گرفته است.

●دومین دوره آموزش زبان و ادب فارسی در سال ۱۳۸۴ با حضور ۸۲ تن از علاقه مندان به زبان و متون فارسی در مرکز آموزش زبان فارسی رایزنی فرهنگی سفارت جمهوری اسلامی ایران در آنکارا آغاز به کار کرد. در این دوره بر اساس تغییراتی که در سیستمها و منابع آموزشی داده شده، هر زبان آموز پس از گذراندن ده ترم تحصیلی، موفق به دریافت دیپلم زبان و ادب فارسی خواهد شد. تمام اساتید و آموزگاران زبان فارسی در مرکز آموزش زبان فارسی، از ایرانیان مقیم ترکیه هستند.

●هم اندیشی «ادب فارسی دوره انقلاب اسلامی ایران»، روز دوشنبه اول اسفندماه با همکاری مرکز تحقیقات فارسی ایران و انجمن ادبی فارسی پاکستان در اسلام آباد برگزار شد.

در این هم اندیشی، استادان دانشگاه، دانشوران، پژوهشگران، شاعران و دانشجویان فارسی زبان پاکستان حضور داشتند. همچنین سید مرتضی موسوی، رییس انجمن ادبی اسلام آباد و راولپندی در این هم اندیشی، چگونگی و محتوای شعر فارسی پس از پیروزی انقلاب اسلامی را مورد بحث و بررسی قرار داد. دکتر نعمت الله ایران زاده، رییس مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان نیز به موضوعات و مضامین شعر انقلاب اسلامی پرداخت.

در این هم اندیشی، کتاب «نغمه های عرفان» ترجمه منظوم پنجاه غزل عرفانی حضرت امام خمینی(ره) به زبان اردو که به کوشش استاد دکتر محمد سرفراز ظفر، شاعر پاکستانی و رییس بخش زبان و ادبیات فارسی دانشکده «فومل» اسلام آباد فراهم آمده، رونمایی شد.

یکصد و هشتاد و نهمین نشست کتاب ماه ادبیات و فلسفه

یکصد و هشتاد و نهمین نشست کتاب ماه ادبیات و فلسفه به بررسی کتاب «فرهنگ نمادها و نشانه ها در اندیشه مولانا» اثر علی تاج الدینی عصر روز دوم اسفند ماه در خانه کتاب برگزار شد.

در این نشست، علی تاج الدینی مؤلف اثر، استاد کریم زمانی و سید یحیی بثربی به نقد و بررسی کتاب مذکور پرداختند. تاج الدینی در این برنامه توضیحاتی درباره زمینه های آغاز و شیوه کار خود در این اثر ارائه داد.

در این نشست به منابعی که مؤلف این کتاب از آنها استفاده کرده اشاره شد، از جمله فرهنگها و دانشنامه های عمومی به ویژه فرهنگهای تخصصی مثل فرهنگ اصطلاحات عرفانی دکتر سجادی و یا فرهنگ نامه شعری که در سالهای اخیر از سوی انتشارات سروش منتشر شده و نیز آثار متقدم و متأخری که وجود دارد.

در ابتدای این مراسم، استاد زمانی درباره بحث نمادها در شعر مولانا به ویژه مثنوی معنوی سخنرانی کرد و در ادامه، علی زاده به بررسی کتاب تاج الدینی پرداخت.

استاد زمانی با اشاره به زبان کتاب «فرهنگ نمادها و نشانه ها در اندیشه مولانا» گفت: «برای فهم کتابهایی که آمیزه ای از نمادها، اشارات، رمزها و لطایف هستند، چاره ای جز تفسیر و تأویل نیست. در اینگونه کتابها، روخوانی و تلاوت و ترجمه ساده قابل فهم نیست، البته اینجا منظور از تأویل، تأویل با قرینه و با انکارنه معانی آن است.»

در ادامه، علی تاج الدینی نیز توضیحاتی درباره کتابی که نگاشته و انگیزه اش از تألیف آن ارائه داد و گفت: «متأسفانه در ایران یک اثر آکادمیک در حوزه فلسفه هنر نداریم. همین امر انگیزه ای شد تا درباره مهمترین اثری که به عقیده من، عرفانی و هنری خالص است به تحقیق بپردازم و بعد هنری اندیشه مولانا را معرفی کنم.»

وی در ادامه افزود: «در این کتاب مواردی را که خود مولانا صریحاً به آنها اشاره کرده بود ذکر کردم چون به عقیده من اگر کسی با دید حقیقت بین به آثار مولانا مراجعه کند، می بیند که خود این آثار به اندازه کفایت قابل فهم هستند. به قول مرحوم زرین کوب، بسیاری شرحهای موجود، ما را از اهداف مولانا دور کرده اند و برخی با تفسیرهایی به متون آثار مولانا می پردازند که گمراه کننده است.» وی در سخنانش همچنین تأکید کرد که این کتاب، شرح اصطلاحات عرفانی نیست.

دوره جدید شماره ۲۲
شنبه ۶ اسفند ۱۳۸۴
گزارش خبری / ۶

در ستایش سقراط خراسان

بزرگداشت محمدتقی شریعتی برگزارشد

آذر اسدی

محمدتقی شریعتی در سال ۱۲۸۶ خورشیدی در روستای مزینان از توابع شهر سنان سبزوار متولد شد. از دوران نوجوانی به تحصیل علوم دینی پرداخت و از سال ۱۳۱۰ دغدغه‌های خود را با تدریس در چند مدرسه شهر مشهد آغاز کرد.

او سالهای زیادی را صرف مطالعه، تحقیق و تدریس کرده است و از نکات جالب زندگی شریعتی اقامت و زندگی اش در شهر مشهد است. او زمانی زندگی در محل تولد خود را انتخاب کرد که بسیاری از متفکران گمان می کردند پایتخت بعض همه اتفاقات مهم کشور است و به همین علت به تهران هجرت کرده بودند.

شریعتی در سال ۱۳۳۹ در پاسخ به درخواست هیأت مدیره حسینیه ارشاد تهران مبنی بر حضورش در تهران گفت: «اگر دو تا شریعتی بود، یکی را به شما می دادیم. چون یکی است، این برای مشهد لازم است.»

برگزاری گردهمایی و چهار نشست

گردهمایی بزرگداشت استاد محمدتقی شریعتی دوم اسفندماه، ۱۸ سال پس از درگذشت وی، برگزار شد. این گردهمایی به کوشش مؤسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی در دو نوبت صبح و عصر و با برگزاری چهار نشست در تالار ابن خلدون دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران انجام گرفت.

در این گردهمایی دوستان و شاگردان شریعتی، استادان حوزه و دانشگاه، جمعی از اندیشمندان و دانشجویان حضور داشتند.

نشست اول: ۱۲ جلد کتاب

حجت‌الاسلام محمدعلی ایازی دبیر نشست اول درباره هدف برگزاری این گردهمایی گفت: هدف از برگزاری این گردهمایی در حقیقت نه معرفی کردن یک شخصیت، بلکه نیاز نسل امروز ما به شناخت شخصیتهایی است که در روزگار غربت اسلام برای آشنایی نسل جوان با دین تلاش کرده‌اند.»

وی ادامه داد: «در دورانی که اندیشه دینی از همه سو مورد تهاجم قرار گرفته بود، استاد محمدتقی شریعتی یکه و تنها در کسوت معلمی در مشهد حرکتی را آغاز کرده و جریان بزرگی را در روشنفکری دینی ایجاد کرد.»

سپس دکتر قربان بهزادیان‌نژاد، رییس مؤسسه و بانی گردهمایی گفت: «از یک سال و نیم قبل که فکر برگزاری گردهمایی شکل گرفت، احدی بر لزوم برگزاری آن شائبه‌ای وارد نکرد اما از منظر چگونگی برگزاری گردهمایی همواره با این استدلال ظاهری روبه‌رو بودیم که چون نمی‌توان کاری درخور شأن استاد انجام داد بهتر است این گردهمایی برگزار نشود.»

وی درباره هدف برگزاری گردهمایی توضیح داد: «بازخوانی زندگی، صفات و اندیشه‌های استاد، آنچنان که بوده است، اولین هدف گردهمایی است، نه غلو درباره او و نه صحبتی ناشایست درباره او.»

حجت‌الاسلام مهدی مهریزی دبیر علمی این گردهمایی سخنران بعدی نشست اول بود.

وی گفت: «مجموعه آثار استاد در ۸ جلد از سوی مؤسسه به چاپ رسیده است. همچنین مجموعه ۴ جلدی از مقالات ارائه شده به این گردهمایی، مصاحبه‌ها، اسناد و مدارکی که درباره استاد موجود است و نظر دانشوران درباره استاد شریعتی نیز یا به چاپ رسیده یا در حال چاپ است.»

دکتر سارا شریعتی فرزند مرحوم علی شریعتی دیگر سخنران این گردهمایی بود. وی درباره حضور پدربزرگش در شهر مشهد گفت: «همیشه می شنیدم پدربزرگم سراسر زندگی‌اش را از این خانه تا آن خانه و از این مدرسه تا آن مدرسه می‌رفته و به همین دلیل سفراط خراسان نام گرفته بود. از پدر شنیده بودم که استاد شریعتی در تظاهرات مردمی و گسترده، سخنرانی می‌کرده آن هم بدون بلندگو و گاه آنچنان فریاد می‌زد که گلویش متورم می‌شد و به خون می‌افتاد.»

وی در ادامه افزود: «استاد محمدتقی شریعتی پدربزرگ روشنفکری دینی ماست اما ماندنی‌اغلب شخصیتهای تأثیرگذار تاریخ معاصر نامی آشنا اما چهره‌ای ناشناخته دارد. هر کس به نسبت تعلقات خود و زمانه تاریخی‌اش با میراث او نسبتی برقرار کرده است.»

شریعتی درباره ویژگیهای استاد گفت: «همراهی و مشارکت با مردم، اصلاحگری دینی با رویکرد اخلاقی و تاریخی به باورها و اخلاق مذهبی، قرائت قرآن با تفسیر آن، عمل به احکام مذهبی با فهم آن و پیروی از قیام امام حسین(ع) با تحلیل جرایی آن قیام از ویژگیهای استاد بود.»

این استادیار دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران در ادامه با اشاره به عبارت «جوان‌ترین پیرمردهای دنیا» ادامه داد: «جوان‌ترین پیرمردهای دنیا کسانی هستند که در تاریخ ملتشان هر بار، دوباره زنده می‌شوند و تداوم پیدا می‌کنند. تاریخ ما سرشار از حضور چنین جوانانی است. این مجلس برای صدمین سالگرد تولد استاد شریعتی است.»

دکتر محمدمهدی رکنی یزدی از شاگردان استاد شریعتی آخرین سخنران نشست اول گردهمایی بود. وی تأثیر اندیشه‌های شریعتی را در مشهد اینگونه توضیح داد: «استاد مفسری نکته‌یاب و نغزگوی بود و تفسیرهای زیادی از خود بر جای گذاشت. امور فرهنگی مانند ساختمان نیست که ظاهر چشم‌گیری داشته باشد. حرکتهای فرهنگی او در دل و روح جوانان مشهد نفوذ می‌کرد. تفسیرهای وی از قرآن در بسیاری از موارد، منشأ حرکتی اجتماعی می‌شد.»

نشست دوم: نقدآرا

دومین نشست گردهمایی به دبیری دکتر معارف از ساعت یازده آغاز شد.

سخنران اول این نشست دکتر محمدمهدی جعفری بود. وی در این سخنرانی به مقایسه کتاب «تفسیر نوین» تألیف محمدتقی شریعتی و «تفسیر پرتوی از قرآن» تألیف آیت‌الله طالقانی پرداخت و گفت: «نخستین ویژگی این دو استاد، توانایشی در تفسیر و پایبند نبودن به روشهای سنتی است. نقد آرای پیشینیان، اجتهاد در تفسیر و آوردن نکات نو و برداشت نو از پیام کهن، از ویژگیهای این دو اندیشمند است.»

دکتر طوبی کرمانی، سخنران بعدی گردهمایی سخنانی با عنوان «فلسفه دین از دیدگاه استاد» گفت: «استاد شریعتی همواره تلاش کرد تا به دو سؤال اساسی پاسخ دهد. سؤال اول این بود که آیا دین واجب است یا به دلیل آثاری که دارد عقلاً واجب است؟ و سؤال دوم این بود که آیا علم و عقل می‌تواند مطلقاً جایگزین دین شوند.»

در دومین نشست این گردهمایی، قرار بود حجت‌الاسلام ایازی، محمد مرادی، دکتر رزمجو و دکتر فرهادی نیز سخنرانی کنند که به دلیل طولانی شدن شعرخوانی پرویز خرسند این سخنرانیها انجام نشد.

نشست سوم: برای همیشه بسته شد

این نشست در ساعت دو و نیم بعد از ظهر آغاز شد. دبیری این نشست را محمد اسفندیاری به عهده داشت. وی در ابتدای نشست سوم گفت: «استاد فعالیتهای خود را از فرهنگ و مدرسه آغاز کرد. او علم زندگی را بلد نبود ولی زندگی علمی را خوب می‌دانست. زندگی ایشان زندگی علمی بود. استاد وقتی وارد وادی فرهنگ شد، دو کتاب را با خود برد، قرآن و نهج‌البلاغه؛ با قرآن جوانان را به خدای عادل و با نهج‌البلاغه به جامعه عادل دعوت می‌کرد.»

اسفندیاری با اشاره به حکایتی در انجیل گفت: «در انجیل آمده است هر درخت را از میوه‌هایش می‌توان شناخت، استاد را نیز از میوه‌هایش می‌توان شناخت. بخشی از میوه‌های او آثار مکتوبش است و یکی از میوه‌هایش نیز مرحوم دکتر علی شریعتی است.»

دکتر منصور پهلوان دومین سخنران نشست بود. وی درباره جایگاه کتاب تفسیر نوین در میان فارسی زبانان توضیح داد: «یکی از تفاسیر قرآن که در میان دیگر تفاسیر جایگاه ویژه‌ای دارد، تفسیر نوین است. این تفسیر تنها به جزء سی قرآن اختصاص دارد و به زبان فارسی است. استاد توانسته حقایق دینی زیادی را با تفسیر این جزء بیان کند. این تفسیر از دیگر سو در نسل تحصیلکرده نیز تأثیر زیادی داشته و می‌توان آن را مبدأ روشنگری در میان فارسی زبانان دانست.»

سخنران بعدی گردهمایی پروین منصوری بود. منصوری نویسنده کتاب «کانون نشر حقایق اسلامی» است که مجموعه‌ای از خاطرات شاگردان استاد از دوره‌ای است که این کانون فعالیت داشته است. وی درباره فعالیتهای کانون نشر حقایق اسلامی توضیح داد: «این کانون در سال ۱۳۲۰ خورشیدی با هدف نشر حقایق اسلام و ارشاد منحرفان تأسیس شد. کانون در سال ۳۶ با دستگیری استاد شریعتی و یارانش به اتهام همکاری با نهضت مقاومت ملی تعطیل شد. این مرکز در سال ۱۳۳۹ بازگشایی شد و در سال ۴۰ و ۴۱ دو راهپیمایی بزرگ به هدایت استاد برگزار شد.»

وی در ادامه افزود: «استاد شریعتی معتقد بود مسلمانان با بازگشت به قرآن می‌توانند وحدت خود را حفظ کنند، اما خود همیشه از پیروان تشیع بوده و معتقد است تنها مذهب حق، شیعه است.»

پس از دکتر بهشتی، عبدالکریم شریعتی پسرعموی استاد، خاطراتی از زندگی وی نقل کرد و گفت: «استاد شریعتی مادیات، خانواده و زندگی را در یک کفه گذاشت و عشق به خدا را در کفه دیگر. او کفه عشق به خدا را سنگین‌تر یافت و به همین علت عمر خود را صرف تفسیر قرآن و نهج‌البلاغه کرد.»

وی درباره درگذشت استاد افزود: «او در همه عمرش از مسائل مختلف رنج برد. وقتی مردم استاد شریعتی را دفن کردند، گویی اصلاً جنازه استادی از مادر زاده نشده بود. همه ما بر مزار شریعتی فاتحه سکوت خواندیم.»

عکس : اسدالله خراسانی

پس از شریعتی، حجت‌الاسلام مهدوی راد سخنرانی کرد. وی گفت: «به تازگی کتابی خوانده‌ام که به استاد شریعتی انتقاد کرده است که چرا با اینکه روحانی بوده، لباس روحانیت به تن نمی‌کرده است؟ بعضی نوشته‌ها درباره استاد به دور از حقیقت و بدون توجه به علت قضیه است.»

طه حجازی در نشست سوم، شعری را که در سال ۶۶ برای درگذشت استاد سروده بود، خواند.

نشست چهارم: نهج‌البلاغه و قرآن

این نشست در ساعت چهار بعد از ظهر به دبیری دکتر پهلوان شروع شد. اولین سخنران این نشست محمدجواد صاحبی بود که زمان سخنرانی خود را در اختیار دیگر سخنرانان گذاشت.

طاهر احمدزاده از نزدیکان استاد درباره زندگی و مبارزات او چنین گفت: «هدف استاد از فعالیتهایش بازگشت به قرآن و بازخوانی آن و حرکت به سمت آینده بود که در نهایت هدف همه آنها نزدیکی به خدا بود. استاد همیشه از مهجور ماندن قرآن در بین مسلمانان شکایت داشت. وی همچنین مجذوب و عاشق نهج‌البلاغه بود.»

وی در ادامه افزود: «استاد سالهای زیادی از عمر خود را به صحبت با شاگردان و تعلیم آنها اختصاص داد.»

سخنران بعدی نشست معصومه ریحان بود که وقت خود را به دیگر سخنرانان داد. پس از صحبتهای طاهر احمدزاده، سهیل محمودی شعری برای شریعتی پدر و پسر خواند.

گردهمایی بزرگداشت مرحوم محمدتقی شریعتی که از ساعت ۹ صبح شروع شده بود، ساعت ۶ بعدازظهر با سخنرانی دکتر رزمجو پایان یافت.

کتابشناسی استاد محمدتقی شریعتی

۱۳۲۰ تأثیر هنرهای مسلمین (ترجمه)
۱۳۲۱ اصول عقاید و اخلاق شریعتی (کتاب درسی)
۱۳۲۳ عباسه خواهر هارون (ترجمه)
۱۳۲۵ مبانی اقتصادی در اسلام (ترجمه)
تعلیمات دینی (کتاب درسی)
۱۳۲۶ کارنامه کانون نشر حقایق اسلامی
۱۳۲۹ فایده و لزوم دین
۱۳۳۹ مهدی موعود امم
علی شاهد رسالت
نیایش (مقدمه‌ای بر ترجمه کتاب الکسیس کارل)
۱۳۴۰ آغاز وحی یا تفسیر سوره مبارکه علق
۱۳۴۲ چرا حسین قیام کرد؟
۱۳۴۶ تفسیر نوین
۱۳۴۹ خلافیت و ولایت از نظر قرآن و سنت
وحی‌ونبوت در پرتو قرآن
۱۳۵۷ امامت در نهج‌البلاغه

نمایشگاه تازه‌های نشر

گزارشی از آغاز به کار پایگاه دائمی نمایش و اطلاع رسانی تازه‌های نشر

پریسا علی بابایی

«پایگاه دائمی نمایش و اطلاع‌رسانی تازه‌های نشر در تهران، سیزدهم بهمن ماه با حضور معاون فرهنگی وزارت ارشاد و نویسندگان و ناشران در مؤسسه نمایشگاههای فرهنگی ایران آغاز به کار کرد.»

این خبر که در سایت اینترنتی خبرگزاری مهر درج شده بود، ما را بر آن داشت تا به سراغ این پایگاه برویم. مؤسسه نمایشگاههای فرهنگی ایران در خیابان انقلاب بین دو خیابان فلسطین و صبا قرار دارد. این نمایشگاه تازه تأسیس در طبقه همکف و در آستانه در ورودی مؤسسه واقع شده است. از در ورودی نمایشگاه تازه‌های نشر که وارد می‌شوید، کتابها در قفسه‌های قهوه‌ای رنگ خودنمایی می‌کنند.

به قفسه‌ها که دور تا دور فضای نمایشگاه را اشغال کرده‌اند نگاه می‌کنم. کتابهایی که در عناوین کلی چون تاریخ، هنر و... تقسیم‌بندی شده‌اند، در وسط سالن قرار دارند.

یکی از کتابداران نمایشگاه می‌گوید: «من و یکی از همکارانم از ۹ صبح تا ۶ عصر، به نوبت به مراجعه‌کنندگان خدمات ارائه می‌دهیم.»

وی درباره خدماتی که نمایشگاه به مخاطبان ارائه می‌دهد، بیان می‌کند: «افرادی که به اینجا مراجعه می‌کنند گاهی خواهان یک کتاب هستند و گاهی اطلاعات بیشتری درباره آن کتاب می‌خواهند که ما هم در حد اطلاعات شناسنامه‌ای کتاب، نام، نشانی، تلفن ناشر و دیگر نحوه‌های ارتباط گرفتن با آن، آنها را راهنمایی می‌کنیم.»

در کاغذ روی دیوار قید شده که ناشران متقاضی شرکت در این نمایشگاه باید ۴۴ جلد کتاب از آثار تازه منتشرشده خود را در اختیار معاونت فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی قرار دهند تا پس از تصمیم‌گیری درباره آن کتابها، به معرض نمایش گذاشته شوند.

از کتابدار مذکور درباره علت فراوانی تعداد مجلدات آثار می‌پرسم. اظهار بی‌اطلاعی می‌کند و می‌گوید: «بهتر است از مسئولان نمایشگاه بپرسید.»

عکس : مراد خزائی

در خبر مهر آمده بود: «این پایگاه در راستای نهضت کتابخوانی و تأمین نیازهای مخاطبان، با حمایت معاونت امور فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بر پا شده و از این پس، هر ماه حدود هزار عنوان کتاب از تازه‌های نشر کشور را به نمایش عمومی خواهد گذاشت.»

احسان‌الله حجتی، مدیر عامل مؤسسه نمایشگاههای فرهنگی درباره نحوه عملکرد این پایگاه توضیح می‌دهد: «کتابهایی که در کشور منتشر می‌شوند عمدتاً به صورت پراکنده و در مغازه‌ها و ویترینهای مختلف قرار می‌گیرند و اطلاع‌رسانی درباره انتشار آنها چندان دقیق نیست.

موسسه نمایشگاههای فرهنگی ایران با حمایت معاونت فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تصمیم به یک‌جا کردن تازه‌های نشر تمام کشور گرفت. از این رو چنین فضایی را برای این امر مهیا کرد.»

وی می‌افزاید: «هدف اصلی ما در این پایگاه، به نمایش گذاشتن تازه‌های نشر یک ماه جاری است. همچنین امکان جست‌وجوی اطلاعات مربوط به کتابها و موضوعات مختلف را برای مخاطبان مهیا می‌کنیم.»

مدیر عامل مؤسسه نمایشگاههای فرهنگی درباره تهیه تازه‌های نشر بیان می‌کند: «ما بر اساس آیین‌نامه خرید کتب وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، مجلدات کتابها را دریافت می‌کنیم تا آنها را علاوه بر این پایگاه تازه‌های نشر، در دیگر پایگاههای سراسر کشور نیز توزیع کنیم.»

وی درباره دیگر پایگاههای تازه‌های نشر توضیح می‌دهد: «طرح تازه‌های نشر، طرحی کشوری است که قصد داریم آن را در استانها به صورت مقطعی و گردشی اجرا کنیم. فقط در استان تهران است که این نمایشگاه به صورت دائمی در محل موسسه نمایشگاههای فرهنگی ایران برگزار می‌شود» تاکنون هفت هزار و ۲۰۰ عنوان کتاب دریافت کرده‌ایم که در پایگاههای دیگر نیز توزیع شده است. البته به زودی پایگاههای دیگری نیز در شهرستانهای استان تهران ایجاد می‌کنیم مانند پایگاهی که به زودی در اسلام شهر دایر می‌شود.»

حجتی درباره کتابهایی که در حال حاضر در نمایشگاه وجود دارد توضیح می‌دهد: «این نمایشگاه از بهمن ماه آغاز به کار کرده و طبیعتاً باید فقط کتابهای منتشر شده در همین ماه به نمایش گذاشته می‌شد اما به دلیل وجود فضای اضافی در محل برگزاری نمایشگاه، تازه‌های نشر دو ماهه اخیر را نیز به نمایش گذاشتیم که در آخر بهمن ماه با کتابهای دریافتی یک ماهه به روز خواهد شد.»

وی درباره حوزه‌های دریافت کتاب می‌گوید: «موسسه نمایشگاههای فرهنگی ایران، برای دریافت کتاب، طبق آیین‌نامه خرید کتاب برای نمایشگاهها عمل می‌کند و عمدتاً طیف گسترده‌ای از موضوعات کتابها را در نظر می‌گیرد.»

در خبر مندرج در خبرگزاری مهر این نکته نیز درج شده بود که: «نوآوریها و خلاقیتهای پدیدآورندگان داخلی و خارجی در این نمایشگاه عرضه می‌شود»

انتخابات اتحادیه...؟!

از چند و چون انتخابات اتحادیه ناشران

مدت زیادی از ثبت نام نامزدهای انتخابات اتحادیه ناشران می‌گذرد و اگرچه از همان روزهای پایانی مهلت ثبت نام، جمله «به زودی انتخابات برگزار می‌شود» را به کرات شنیده‌ایم اما این انتخابات تاکنون برگزار نشده است و هر چه به پایان سال جاری نزدیک می‌شویم، حرف و حدیثهای بیشتری درباره عدم برگزاری آن می‌شنویم.

خبرگزاری مهر و میراث خبر، از جمله خبرگزاریهایی بودند که در هفته گذشته به این موضوع پرداختند و خبرهایی از زبان افراد مختلف در این باره منتشر کردند.

تأییدصلاحیت

در خبرگزاری مهر از قول یک مقام مسئول در وزارت بازرگانی آمده بود: «از هیأت نظارت بر انتخابات اتحادیه‌های وابسته به وزارت بازرگانی خبر می‌رسد که کار تأیید صلاحیت داوطلبان عضویت در هیأت مدیره جدید اتحادیه ناشران و کتابفروشان تهران به پایان رسیده است و این اسامی در روزهای آینده به اتحادیه اعلام خواهد شد... انتخابات هیأت مدیره جدید حتماً تا پایان سال جاری برگزار خواهد شد و احتمالاً تاریخ برگزاری آن در نیمه دوم اسفند خواهد بود...»

در این خبر همچنین قید شده بود که سه تن از داوطلبان به دلیل نداشتن مدارک لازم برای شرکت در انتخابات، تأیید صلاحیت نشده‌اند.

از سوی دیگر، داوود رمضان شیرازی رییس اتحادیه ناشران و کتابفروشان پس از درج این خبر به همین خبرگزاری اعلام کرد: «ما هم اخباری غیر رسمی درباره احتمال اعلام اسامی داوطلبان عضویت در هیأت مدیره جدید اتحادیه ناشران شنیده‌ایم اما به نظر نمی‌رسد احتمال برگزاری این انتخابات پیش از پایان سال جاری بسیار ضعیف باشد... با هیچ محابه‌ای نمی‌توان احتمال داد که برگزاری انتخابات در سال جاری ممکن باشد چون هم، زمان مورد نیاز برای بررسی اعتراضات تأیید صلاحیت نشدگان و هم فرصت لازم برای تبلیغات تا پایان سال وجود ندارد... اگر وزارت بازرگانی مایل به برگزاری انتخابات باشد، ما می‌پذیریم اما تاکنون از ما برای برگزاری انتخابات دعوت نکرده‌اند و ما اخباری را که درباره اعلام زمان انتخابات منتشر می‌شود تأیید نمی‌کنیم...»

انتخابات به نوبت

خبرگزاری میراث خبر نیز به سراغ مجمع امور صنفی رفت تا ماجرا را از بعدی دیگر نمایش دهد. در این خبر از قول حبیب‌الله وهب زاده، مسئول امور کمیسیونهای مجمع امور صنفی آمده است: «هشت اتحادیه مختلف در استان تهران برای برگزاری انتخابات هیأت مدیره خود تا پایان خردادماه سال جاری وقت گرفته‌اند. به گفته مسئولان مجمع امور صنفی، برگزاری انتخابات اتحادیه ناشران و کتابفروشان تهران پیش از تیرماه سال آینده امکان‌پذیر نیست... انتخابات این اتحادیه، به تازگی مراحل بررسی صلاحیت کاندیداهای خود را به اتمام رسانده و اسامی افراد مورد تأیید به سازمان بازرگانی اصناف کشور ارسال شده است. انتخابات هیأت مدیره اتحادیه ناشران و کتابفروشان پس از مشخص شدن لیست کاندیداها باید در نوبت برگزاری بماند. با توجه به اینکه اتحادیه‌های بیشتری نیز در نوبت برگزاری انتخابات خود هستند ممکن است انتخابات اتحادیه ناشران و کتابفروشان تهران حتی به اواخر تابستان یا بعد از تابستان سال آینده نیز موکول شود... تا زمانی که با برگزاری انتخابات اتحادیه ناشران و کتابفروشان تهران، هیأت مدیره جدید مشخص نشده و کارها را تحویل نگرفته است، هیأت مدیره فعلی باید به کار خود ادامه دهد و وظایفی را که بر عهده‌اش نهاده شده اجرا کند.»

وی درباره علت انباشته شدن حجم کارهای انتخابات اتحادیه‌های مختلف معتقد است: «قانون جدید نظام صنفی در پایان سال ۸۲ تصویب شد و تا آیین‌نامه‌های مختلف این قانون مورد بررسی و تدوین قرار بگیرد، زمان زیادی از دست رفت. قبل از این قانون، دبیرخانه هیأت عالی نظارت ، مسئولیت برگزاری انتخابات اتحادیه‌های مختلف را بر عهده داشت اما پس از تصویب قانون جدید نظام صنفی، این مسئولیت بر عهده کمیسیون نظارت شهر تهران و سازمان بازرگانی کشور قرار گرفت. با توجه به اینکه جا افتادن هر قانونی حداقل یک سال طول می‌کشد، این انباشگی برگزاری انتخابات اتحادیه‌های مختلف، طبیعی است.»

در گزارش این خبرگزاری همچنین از قول جلال فهیم هاشمی، نایب‌رییس اتحادیه ناشران و کتابفروشان تهران آمده است: «هم‌اکنون هیأت مدیره اتحادیه تنها به امور جاری اتحادیه می‌پردازد و به دلیل اینکه وضعیت کاری و زمان دقیق انتخابات مشخص نیست، از برنامه‌ریزی‌های طولانی مدت بازمانده است...»

امکان‌پذیر نیست

کتاب هفته با رییس اتحادیه ناشران که مدتی نیز در بستر بیماری بود، تماس گرفت و جویای صحت اخبار شد. داوود رمضان‌شیرازی اعلام کرد: «تا جایی که من اطلاع دارم هنوز نامه رسمی به ما ابلاغ نشده اما تقاضا کرده‌ایم که انتخابات اتحادیه هر چه سریعتر برگزار شود.»

وی در پاسخ به این سؤال که آیا احتمال دارد نوبت برگزاری انتخابات اتحادیه ناشران از دیگر اتحادیه‌ها جلو بیفتد، گفت: «من فکر نمی‌کنم چنین اتفاقی بیفتد، چون زمان برگزاری انتخابات بر اساس لیست و نوبت صورت می‌گیرد.»

وی افزود: «پیش بینی من این است که انتخابات هر چقدر هم که جلو بیفتد، برگزاری آن زودتر از پانزده فروردین ماه سال ۸۵ امکان‌پذیر نیست.»

مبادله کتاب؛ غنی‌سازی کتابخانه

گل‌آذین بشارت

چند نفر کنار هم، روبه‌روی میز ایستاده و مشغول زیر و رو کردن کتابها هستند. قرار است هر کدام از آنها به تعداد کتابهایی که آورده‌اند، کتاب انتخاب کنند و با خود ببرند.

شاید بتوان طرح تعویض کتاب با کتاب را همان شیوه معامله ابتدایی یا «مبادله پایاپای» فرض کرد، با این تفاوت که در مبادله پایاپای، جنس دو طرف معامله یکی نبود.

اینجا کتابخانه حسینیه ارشاد است که برای دومین بار طی شش ماه اخیر، نمایشگاه «مبادله کتاب» را برپا کرده است؛ کتابخانه‌ای نسبتاً شلوغ و پررفت و آمد. خانم بهنام به همراه دو همکار دیگرش، مسئول برگزاری این نمایشگاه است. او می‌گوید: «اولین بار طرح مبادله کتاب را در هفته کتاب، از ۲۸ تا ۳۰ آبان ماه برگزار کردیم که با استقبال خوبی روبه‌رو شد. این بار، طرح مبادله از ۲۹ بهمن ماه آغاز شده و تا ۱۱ اسفندماه ادامه خواهد داشت. کار این نمایشگاه از ۹ صبح تا ۱۴ بعدازظهر است.»

بهنام درباره کتابهای به مبادله گذاشته شده توضیح می‌دهد: «اساس طرح مبادله کتاب، بر تعویض نسخه‌های تکراری کتابخانه با عناوینی است که در آن وجود ندارد. ۹۹ درصد نسخه‌های به نمایش گذاشته شده نو هستند.»

وی با اشاره به اینکه در این نمایشگاه حدود ۳۰۰ جلد کتاب عرضه شده می‌افزاید: «علاوه بر کتابهای بزرگسالان، ۱۹۸ جلد کتاب کودک و ۹۰ جلد نشریه و مجله نیز عرضه شده است. تعداد نسخه‌های تکراری این آثار به دلیل اهدای آنها از سوی مردم به کتابخانه زیاد شده است.»

وی ادامه می‌دهد: «در بین این نشریات و کتابها، آثار نفیس زیادی نیز وجود دارد، مثل نشریات سخن و یادگار یا کتابهای دایرةالمعارف مصور، حکمت بوعلی سینا، فرهنگ شش جلدی معین و...»

بهنام درباره شرایط پذیرش کتاب از سوی مراجعه کنندگان بیان می‌کند: «در درجه اول، کتاب باید اثری باشد که در کتابخانه حسینیه ارشاد موجود نباشد و در درجه دوم، کتاب سالم و تمیز باشد. ضمن اینکه دو کتاب مبادله شده از لحاظ ارزشی باید همسنگ باشند. در صفحه عنوان کتابهایی که تحویل می‌گیریم با تحویل می‌دهیم، مهر مبادله می‌زنیم.»

وی درباره مخاطبان این طرح توضیح می‌دهد: «به لحاظ کتابخانه و کتابداری، ما سه دسته مراجعه کننده داریم: مقدماتی، میانه و پیشرفته. افراد خانه‌دار و کودکان در دسته اول، دانشجویان دوره کارشناسی دسته دوم و اساتید و دانشجویان تحصیلات تکمیلی در دسته سوم قرار می‌گیرند.

اغلب مراجعه کنندگان کتابخانه حسینیه ارشاد از دسته سوم هستند و در مجموع، سطح علمی مراجعه کنندگان این کتابخانه نسبت به دیگر کتابخانه‌های عمومی بالاتر است.»

وقتی از او درباره مراجعه کودکان به این کتابخانه می‌پرسم می‌گوید: «تعداد اعضای کودک این کتابخانه کم نیستند. به همین دلیل از سال گذشته برای این گروه از اعضا، کارت عضویت جداگانه صادر کرده‌ایم. تا پیش از این، حضور والدین برای دریافت کتاب از سوی کودک اجباری بود. شاید جالب باشد بدانید یکی از اعضای ما، یک کودک شش ماهه است. (می‌خندد و می‌گوید از دست این مادرها!)

کودکان می‌توانند به مدت دو هفته، پنج کتاب را به امانت بگیرند. قاعدتاً گروهی از مخاطبان طرح مبادله کتاب، کودکان هستند.»

وی در پایان اظهار می‌کند: «هر فردی در خانه‌اش تعدادی کتاب بارزش دارد که آن کتابها به هر دلیلی در حال خاک خوردن هستند. با برگزاری چنین طرحهایی هم می‌توان افراد را در تهیه و مطالعه کتابهای جدید تشویق کرد و هم می‌توان به غنی سازی کتابخانه کمک کرد.»

دوره جدید شماره ۲۲
شنبه ۶ اسفند ۱۳۸۴
گزارش/ ۸

کتاب یا جزوه؟

درباره اهمیت کتاب و جزوه برای دانشجو و استاد

گلی مقیسه

روزهای امتحان یادآور واژه‌هایی چون جزوه‌های دست‌نویس و تایپ‌شده، خط کشیدن زیر داده‌ها، فصلهای مشخص شده یک کتاب، امتحان، تقلب، نمره، آرزوی قبولی و کلی واژه دیگر است که برای همه آنان که دوره دانشجویی را گذرانده‌اند، آشنا و خاطره‌انگیز است.

روزهای سراسر استرس برای از دست ندادن فرصت آخر، روزهای به دنبال یک تکه جزوه گشتن و متوسل شدن به امدادهای غیبی!

اغلب ما این روزها را سپری کرده‌ایم. حیفی وقتها هم بعد از امتحان، جمله «اینو تو جزوه نگفته بود!» را با عصبانیت ادا کرده و اوراق جزوه را در حیاط دانشکده پخش کرده‌ایم.

بعضی وقتها هم با اعلام قبلی استادان می دانسته‌ایم که تعدادی از سؤالها در جزوه نیست و قرار است استاد سؤالاتی را از کتابهایی که در آغاز ترم معرفی کرده، طرح کند. معمولاً قرار گرفتن در چنین شرایطی برایمان به مفهوم از دست دادن چند نمره بود! بی انصافی نباشد، استادها هم اغلب از روی جزوه‌هایشان سؤال طرح می کنند و شاید یک یا دو سؤال را به کتابها اختصاص بدهند...

برای گفتن از روزهای امتحان و چند و چون آن حرف زیاد است اما آنچه برای اغلب دانشجویان در چنین موقعیتهایی مطرح می شود، مسئله مشخص و ثابت نبودن منابع درسی است.

در دانشگاههای مختلف، شیوه‌های متفاوتی برای تهیه منابع درسی استفاده می شود. قاعدتاً رسمی ترین حالت آن، معرفی چند کتاب از سوی استاد و یادداشت برداشتن دانشجویان در کلاسهاست اما در بسیاری موارد، اساتید جزوه‌های دست‌نویس یا تایپ‌شده‌ای را از قبل تهیه می کنند و در آغاز ترم در اختیار دانشجویان قرار می دهند. البته این بهترین حالت تعیین جزوه درسی در کلاس است و شاید خیلی رایج نباشد اما نکته جالب این است که بعضی از اساتید، جزوه را در کلاس دیکته می کنند!

به هر حال ممکن است جزوه دادن و جزوه نوشتن، مطالعه راحت‌تر و سریع‌تری را در پی داشته باشد اما شاید این مسئله همان حلقه‌ای است که ارتباط بین دانشجو و مطالعه کتاب را قطع می کند.

در این گزارش سعی کرده‌ایم با چند تن از اساتید و دانشجویان صحبت کنیم و نظر آنها را در باره این مسئله جویا شویم که کتاب و جزوه برای دانشجو و استاد تا چه میزان جائز اهمیت است و چرا؟ و این جزوه‌ها چقدر تغییرپذیرند و چقدر ماندگار؟!

سرعت مطالعه

یک دانشجوی سال چهارم رشته ریاضی دانشگاه صنعتی شریف درباره منابع درسی این رشته می گوید: «کتابهای مربوط به رشته ما اغلب به زبان اصلی (معمولاً انگلیسی) تألیف می شوند و منابع فارسی آن شاید به تعداد انگشتهای یک دست هم نباشد. کتابهای ترجمه شده هم اغلب نثر خوبی ندارند.»

وی ادامه می دهد: «وقتی منابع به زبان انگلیسی باشند، جزوه اهمیت بیشتری پیدا می کند زیرا سرعت مطالعه را بالا می برد. از آنجا که رشته ما ریاضی است و اعداد و علائم در آن نقش اصلی را بازی می کنند، اساتید مطالب را پای تخته خط به خط می‌نویسند و دانشجویان کپی برمی دارند.»

او درباره میل دانشجویان به نوشتن جزوه یا مطالعه کتاب توضیح می دهد: «البته دانشجوی فعال باید سراغ کتاب برود اما مسئله این است که درس خواندن از روی جزوه راحت‌تر است.»

وی می افزاید: «شیوه‌های مختلفی برای دریافت جزوه وجود دارد؛ گاهی اساتید خلاصه چند کتاب را به صورت تایپی در اختیار دانشجویان قرار می دهند و گاهی عده‌ای از دانشجویان در طول ترم جزوه می نویسند و دیگر دانشجویان در پایان ترم آن جزوه‌ها را تکثیر می کنند.»

این دانشجوی سال آخر رشته ریاضی تأکید می کند: «البته طی یک سال گذشته اساتید به تألیف کتاب در حوزه‌های تخصصی خود اقدام کرده‌اند. بنابراین استادان بعضی درسها، کتابهای خودشان را به عنوان منابع درسی معرفی می کنند.»

یکی از اساتید دانشکده ریاضی دانشگاه صنعتی شریف در این رابطه می گوید: «هر درسی در این دانشکده منابع مشخصی دارد. درست است که این کتابها به زبان انگلیسی نوشته می شوند اما دانشجویان می توانند از طریق کتابخانه یا انتشارات، کتابها را تهیه کنند. ضمن اینکه تقریباً در همه دانشگاهها برای تقویت زبان انگلیسی دانشجویان، کلاسهای آموزش زبان برگزار می شود.»

وی می افزاید: «بنابراین برای دانشجو، منبع درسی کم نیست بلکه برعکس او با ازدیاد منابع روبه‌روست. از نظر من کتابهای مربوط به هر درس مشخص است و به تهیه و تکثیر جزوه نیازی نیست.»

کتابها کاربردی نیستند

یکی از دانش آموختگان رشته ارتباطات که یک سال است درسش تمام شده، می گوید: «در طول دوران تحصیلم بیشتر با جزوه سر و کار داشته‌ام تا کتاب! استادها در کلاس جزوه می گفتند و بچه‌ها می نوشتند. تکثیری هم در کار نبود. بعضیها هم که مثل من حوصله جزوه نوشتن نداشتند، آخر ترم از یک جزوه خوب کپی می گرفتند.»

او درباره کتابهایی که در ابتدای ترم به عنوان منابع درسی معرفی می شوند، توضیح می دهد: «اساتید این کتابها را به قصد کسب اطلاعات بیشتر معرفی می کنند نه برای امتحان و متن درسی.

معمولاً دانشجو به دنبال کتاب یا جزوه‌ای می گردد که قرار است از آن امتحان گرفته شود. کتابهای یادشده بیشتر به عنوان منبع کمک‌آموزشی استفاده می شوند مگر اینکه یک استاد بخشهایی از آن را برای امتحان مشخص کند.»

وی ادامه می دهد: «از آنجا که کتابها، عموماً به صورت کاربردی نوشته نمی شوند، اغلب دانشجویان با جزوه بهتر ارتباط برقرار می کنند.»

او معتقد است: «تألیف کتاب جامع دردسرهایی دارد و خیلی از اساتید برنجسته سراغ آن نمی روند اما اساتیدی که دانش آنها سطحی‌تر است، کتابهای زیادی هم تألیف کرده‌اند.»

او درباره علت استقبال اساتید از جزوه بیان می کند: «جزوه نسبت به کتاب امکان تنوع و تغییر بیشتری دارد. اگر استادی خودش اهل مطالعه باشد می تواند یک جزوه را به تکامل برساند و حتی شاید بتواند آن را به یک کتاب تبدیل کند. بماند که بعضی از دانشجوها پس از گذراندن مقاطع بالاتر تحصیلی، جزوه‌های اساتید را به نام خود به کتاب تبدیل کرده و منتشر می کنند.

البته جزوات بعضی از درسها اصلاً قابلیت تبدیل شدن به کتاب را ندارند چراکه اطلاعات آنها کاملاً تغییرپذیر است.»

دکتر محکی، استاد رشته علوم ارتباطات (روابط عمومی) دانشکده علوم اجتماعی علامه طباطبایی با تأیید حرفهای این دانشجو توضیح می دهد: «تهیه یک کتاب جامع و مناسب، حاصل ده-پانزده سال تحقیق و تدریس است اما در مورد جزوه اینطور نیست. بعضی افراد، مقالات خارجی را جمع آوری و ترجمه کرده سپس در قالب یک کتاب منتشر می کنند در حالی که نمی توان چنین آثاری را کتاب نامید. خیلی‌ها هنرشان تولید یک شبه کتاب است!»

وی می افزاید: «اینکه چرا اساتید، کتاب معرفی نمی کنند ناشی از چهار علت است- البته این اظهارنظر در مورد رشته روابط عمومی است- علت اول، ضعف تألیفات منتشرشده است. این موضوع باعث می شود استاد دانشجویانش را به‌طور جدی به کتاب ارجاع ندهد. نکته دوم پژوهش محور نبودن تألیفات است. اغلب کتابهای تألیف‌شده متکی به متون خارجی هستند و از منابع بومی بی‌بهره‌اند. مسئله سوم این است که تألیفات به روز نیستند و چهارم اینکه کمتر می توان از طریق آثار تألیفی این حوزه به اطلاعات و آمار دقیق و مورد نیاز دست یافت. بنابراین خیلی عجیب نیست که اساتید کتابی را توصیه نمی کنند و دانشجویان هم مراجعه‌ای به کتابها ندارند.»

جزوه نداریم

یک دانشجوی سال سوم رشته مترجمی زبان دانشگاه پیام نور می گوید: «ما در دانشگاه چیزی به عنوان جزوه نداریم. منابع درسی ما کتابهای دانشگاه و یا تألیفات اساتید دروس است.» با اینکه کتابهای منبع دروس مشخص هستند، بعضی از اساتید، تألیفات خودشان را در کلاس تدریس می کنند تا دانشجویان این کتابها را تهیه کنند.»

وی می افزاید: «تعدادی از کتابها از سوی انتشارات دانشگاه پیام نور منتشر می شوند که فقط برخی از آنها رضایت دانشجو را جلب می کنند. بقیه کتابهایی که به ما معرفی می شود نیز مربوط به انتشارات سمت است و معمولاً از آثار خود دانشگاه کاربردی‌تر است.»

او توضیح می دهد: «کتابهای انتشارات سمت با مقطع تحصیلی دانشجو تناسب بیشتری دارند. البته برای ما که در رشته زبان خارجه تحصیل می کنیم، آثاری که به زبان اصلی تألیف شده‌اند از هر دوی این گروه کتابها کاربردی‌تر هستند.»

او که کاملاً از یکسان بودن منابع درسی راضی است، بیان می کند: «من ترجیح می دهم با کتاب سر و کار داشته باشم تا جزوه چراکه یکسانی منابع درسی، تأثیر بیشتری در یادگیری و همچنین نظم تحصیلی دارد.»

وی می افزاید: «چون مدرس، طراح سؤال و مصحح اوراق امتحانی، افرادی کاملاً متفاوت هستند، بنابراین دانشجویان دانشگاه ما نمی توانند با امید دسترسی به حرفهای خود استاد، به دنبال تهیه جزوه باشند.»

ایروانی، استاد دانشکده مترجمی زبان دانشگاه پیام نور توضیح می دهد: «منابع درسی تمام رشته‌های دانشگاه پیام نور، مشخص و از پیش تعیین شده است. بالغ بر ۸۰ درصد این منابع از سوی اساتید مختلف و به سفارش دانشگاه تهیه شده و ۲۰ درصد دیگر هم شامل کتابهایی است که در بازار کتاب منتشر شده و از سوی نهادها و دانشگاههای مختلف مورد استفاده قرار می گیرد.»

وی می افزاید: «با این حساب، دانشجو از وقتی که واحدهای درسی خود را انتخاب می کند، لیست منابع درسی را در اختیار دارد بنابراین منابع درسی دانشجویان پیام نور کاملاً استاندارد بوده و آزمونهای آنها به صورت سراسری برگزار می شود.»

او در پایان می گوید: «البته این ویژگی دانشگاههای باز است که چون منابع درسی دانشجو از قبل مشخص است، دانشجو می تواند در کلاس حضور نداشته باشد.»

میل دارند نمره بگیرند

یک دانشجوی کارشناسی ارشد ادبیات فارسی درباره منابع درسی رشته‌اش توضیح می دهد: «جزوه دادن و یا کتاب معرفی کردن اساتید برای یک درس، به موضوع و حجم منابع آن درس بستگی دارد. منبع برخی دروس، کتابهای مفصلی هستند که استاد مجبور است جزوه‌ای به صورت خلاصه از آن تهیه کرده و در اختیار دانشجویان قرار دهد.»

وی می افزاید: «اما در دوره کارشناسی ارشد کاملاً وضع فرق می کند چراکه درسها کلیدی‌تر می شوند بنابراین اساتید به متن کامل یک منبع یا کتاب استناد می کنند و علاوه بر آن، خواندن کتابهای حاشیه‌ای را هم توصیه می کنند. در کنار این دو، ارائه تحقیقات کلاسی و نیز جزوه‌نویسی، از جمله مواردی هستند که دانشجو ملزم به رعایت آنهاست.

سواد علمی دانشجو نیز رشد بیشتری پیدا می کند. شاید درس خواندن از روی جزوه‌ای که مطالب محدودی را در بر می گیرد آسان‌تر باشد. حجم کم یک جزوه محدودیت مطلب را در پی دارد.»

وی ادامه می دهد: «در رشته ادبیات فارسی آنقدر منبع درسی زیاد است که نمی توان همه آنها را خواند. در عین حال، خواندن یک منبع نیز کافی نیست. بنابراین به‌ویژه برای برخی از دروس، تهیه یک جزوه که گزیده‌ای از تمام مطالب کلیدی کتابهای مختلف باشد لازم و ضروری به نظر می رسد. البته تهیه چنین جزوه‌هایی که ارزشهای علمی بالایی دارند، بر عهده استادان پژوهشگر و کوشاست.»

او می افزاید: «در رشته ما بعضی از جزوه‌ها ارزش تاریخی پیدا می کنند و به صورت دست‌نوشته‌های کمیاب دست به دست می چرخند و تکثیر می شوند.»

دکتر قدمعلی سرامی، استاد رشته ادبیات می گوید: «حدود ۳۳ سال است که در دانشگاه تدریس می کنم اما تاکنون در کلاسهایم جزوه نگفته‌ام چراکه جزوه دادن را اشتباه می دانم. بخش عظیمی از کار و انرژی بچه‌ها را نوشتن هدر می دهد، به طور مثال در پنج دقیقه، می توان دو صفحه حرف زد اما فقط دو خط نوشت!»

وی می افزاید: «وقتی دانشجو جزوه می نویسد، کیفیت یادگیری او پایین می آید و این کار، نقض غرض آموزش است.»

او توضیح می دهد: «استادانی که کتابی را برای امتحان تعیین می کنند، معمولاً بخش کمی از حجم کتاب را به دانشجویان معرفی می کنند در نتیجه معرفی کتاب به عنوان منبع، باعث افزایش کیفیت آموزشی نمی شود چراکه در حقیقت دانشجو صفحات کمی از کتاب را می خواند. وضع مقاطع، تحصیلات تکمیلی از این نظر خیلی بهتر است زیرا در این مقاطع، تعداد دانشجویان کمتر می شود و در عین حال همین تعداد اندک، موضع بهتری نسبت به کتاب خواندن دارند.»

او درباره اینکه دانشجویان بیشتر با جزوه یا کتاب ارتباط می گیرند، بیان می کند: «دانشجویان بیشتر علاقه‌مند به نمره گرفتن هستند و خواندن کتاب یا جزوه برایشان فرق چندانی ندارد.»

وی معتقد است: «اساتیدی که به دانشجو جزوه می دهند، دو دسته هستند؛ اساتیدی که جزوه می دهند چون منابع درسی را نمی شناسند و درباره آن درس اطلاع کافی ندارند و دسته دیگر اساتیدی هستند که به دانشجو جزوه می دهند چون مدام در حال تحقیقند و اطلاعاتشان به روز است.»

ooo

آنچه پس از تهیه گزارش دستگیرمان شد این بود که ارزش همه دست‌نوشته‌های کلاسی یک اندازه نیست و شاید بهتر باشد که قدر و منزلت بعضی از جزوه‌ها را بدانیم!

هفت سال تلاش، صد عنوان کتاب

گزارشی از عملکرد پژوهشگاه فرهنگ و معارف

محمدرضا عبدی

«پژوهشگاه فرهنگ و معارف» در سال ۱۳۷۷ با عنوان «مرکز پژوهشهای اسلامی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها» افتتاح شد. منظور از تأسیس این مرکز، تحقق بخشی به وظایف علمی، پژوهشی و آموزشی نهاد و کمک به برطرف کردن بخشی از نیازهای پژوهشی، علمی و آموزشی کشور به ویژه نیازهای دانشگاهها در زمینه فرهنگ و معارف اسلامی و علوم انسانی بود.

این پژوهشگاه از سال تأسیس خود تاکنون، حدود صد عنوان کتاب در حوزه معارف اسلامی و علوم انسانی منتشر کرده است.

برای آشنایی با گستره فعالیتهای این پژوهشگاه، وظایف آن را بررسی می کنیم. برخی از وظایف این پژوهشگاه عبارت است از: شکل‌دهی و تقویت گروههای علمی و فکری حوزوی و دانشگاهی در سطح مجموعه آموزش عالی کشور، کمک به اصلاح، تدوین و روزآمد کردن کتب معارف اسلامی و جزوات کمک درسی برای اساتید و دانشجویان و ارزیابی و نظارت مستمر بر متون آموزشی گروههای علوم انسانی و انطباق آن با مبانی اندیشه دینی، انجام مطالعات میدانی به منظور شناخت عینی فضای فکری فرهنگی دانشگاهها و نیز بررسی شیوه‌ها و راهکارهای نشر و ترویج معارف و اندیشه‌های اسلامی در سطح مراکز آموزش عالی، هدایت و پشتیبانی با برگزاری سمینارهای علمی-فرهنگی و....

این پژوهشگاه متشکل از سه بخش است؛ معاونت پژوهشی (شامل ده گروه علمی-تخصصی)، معاونت خدمات پژوهشی (شامل سه مدیریت)، معاونت آموزشی و شورای پژوهشی.

معاونت پژوهشی از دو پژوهشکده «فرهنگ» و «معارف» تشکیل شده که هر یک از آنها، شامل رده‌های مطالعاتی متعدد است.

مطالعات اجتماعی، مطالعات سیاسی، مطالعات تبلیغات و ارتباطات، مطالعات فرهنگی و مطالعات زنان، گروههای پژوهشی پژوهشکده فرهنگ و نیز مطالعات علم و دین، مطالعات دین پژوهی، مطالعات فرهنگ و تمدن اسلامی، مطالعات اخلاق و عرفان و مطالعات قرآن و حدیث، گروههای پژوهشی پژوهشکده معارف هستند.

همچنین دفتر پژوهشی، اداره کارشناسی و طرحهای ملی و مطالعات استراتژیک دانشگاهی و.... وظیفه نظارت و هماهنگی گروههای پژوهشی، هدایت بحثها و موضوعات اصلی پژوهشی، نظارت بر اولویت کار و انتخاب موارد و اولویت‌بندی موضوعات پژوهشی مورد علاقه پژوهشگاه و... را بر عهده دارد.

در ضمن، شورای آموزشی پژوهشی، با تشکیل جلسات هفتگی تاکنون بیش از ۱۵۰ طرح و کتاب را به منظور اجرا و چاپ به تصویب رسانده است.

تحقیقات مربوط به گروههای مطالعاتی در دو سطح نظری و میدانی صورت می گیرد که در راستای آن، تاکنون حدود ۱۰۰ عنوان کتاب تهیه و چاپ شده و ۲۰ پروژه تحقیقاتی و بیش از ۱۰۰ طرح مورد کارشناسی قرار گرفته است.

دیگر معاونت این پژوهشگاه، معاونت خدمات پژوهشی است که سه مدیریت، زیر مجموعه آن قرار دارد؛ مدیریت خدمات پژوهشی، پایان‌نامه‌ها و اطلاع‌رسانی. مدیریت خدمات پژوهشی با سه اداره تدوین و توزیع کتب، همایشها و نشستهای علمی و ترجمه متون پژوهشی همکاری می کند.

آماده‌سازی پژوهشها و تألیفات محققان مرتبط با نهاد به منظور چاپ و نشر، نظارت بر آماده‌سازی کتاب برای چاپ، توزیع و فروش آثار منتشرشده در پژوهشگاه و شرکت در نمایشگاههای کتاب، از جمله وظایف اداره تدوین و توزیع کتب است.

اداره همایشها و نشستهای علمی نیز با نیازسنجی و اولویت‌بندی موضوعات قابل نقد و بررسی و شناسایی و دعوت از اساتید و محققان صاحبنظر، اقدام به برگزاری نشستها و همایشهای بین‌المللی و ملی می کند.

گفتمان دین در جهان متغیر، سنت و تجدد در جهان معاصر، شبیه‌سازی انسان و... عناوین برخی از نشستهای برگزار شده از سوی این اداره است.

اداره ترجمه متون پژوهشی نیز مسئول یافتن منابع مرتبط با موضوعات مطرح شده و ترجمه آنهاست.

دومین مدیریت معاونت خدمات پژوهشی، مدیریت پایان‌نامه‌هاست که با دو اداره پژوهشهای دانشجویی و تأمین منابع پژوهشی همکاری می کند.

برقراری ارتباط وسیع با مراکز علمی و پژوهشی، گردآوری پایان‌نامه های مرتبط با اهداف پژوهشگاه، چاپ پایان‌نامه‌های برگزیده در قالب کتاب، تهیه و راه‌اندازی سایت بانک اطلاعاتی پایان‌نامه‌های دانشجویی و... از جمله وظایف این مدیریت است.

دیگر مدیریت این پژوهشگاه، مدیریت اطلاع‌رسانی است که دو اداره اطلاع‌رسانی و کتابخانه تخصصی را شامل می‌شود.

اداره اطلاع‌رسانی خود شامل واحد سمعی-بصری، پایگاه اینترنتی و بانک نرم‌افزاری است. نظارت بر سفارش کتب و نشریات جدید، تهیه مدارک و اسناد برای بخش اطلاع‌رسانی عمومی و خصوصی، ایجاد سیستم رایانه‌ای در کتابخانه با آرشیو به همراه بانکهای اطلاعاتی لازم برای ثبت و استفاده مراجعان، تجزیه و تحلیل نظرات مراجعان کتابخانه و ارائه پیشنهادهای لازم برای بهبود روش کتابداری و اطلاع‌رسانی و...، از جمله وظایف این اداره است.

کتابخانه تخصصی پژوهشگاه که در طبقه زیرین این مؤسسه، قرار دارد، با حدود ۱۰ هزار جلد کتاب در موضوعاتی چون ادبیات و هنر، تاریخ و جغرافیا، مدیریت و اقتصاد، قرآن و حدیث و... به عموم مراجعه کنندگان، خدمات ارائه می دهد.

یک پژوهشگاه با دو کتابخانه

گفت‌وگو با مدیر عامل سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

شادی شاپوری

پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی در سال ۱۳۷۳ به‌صورت یک نهاد علمی و غیر انتفاعی آغاز به کار کرد. این پژوهشگاه که از جمله سازمانهای فعال در حوزه دین‌پژوهی است، از آغاز کار خود تاکنون ۴۶۰ عنوان کتاب و شش مجله تخصصی را منتشر کرده است.

گفت‌وگوی کوتاه ما را با سید غلامرضا حسینی، مدیر عامل و عضو هیأت مدیره سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی بخوانید.

جناب حسینی، ابتدا درباره اهداف و وظایف پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی توضیح دهید؟

این پژوهشگاه با پنج هدف آغاز به کار کرده و سعی در حفظ آنها داشته است. این اهداف عبارتند از نقادی و بازپیرایی ذخایر فکری و علمی اسلامی در حوزه حکمت و معرفت دینی و الهیات، ساماندهی مناسب معارف فکری و دینی به لحاظ نظرها و نیازهای نو، اهتمام به نوآوری و گروگشایی در قلمرو اندیشه دینی و نظامهای اجتماعی اسلامی، مطالعه تطبیقی و نقد عالمانه مکاتب و مناظر فکری معارض و نیز دفاع علمی از حکمت، اندیشه و فرهنگ دینی.

در حال حاضر سه پژوهشکده در این پژوهشگاه فعالیت دارند که شامل دوازده گروه علمی اصلی و سه حلقه نقد و پاسخ در رشته‌های مختلف پژوهشی هستند. محور اصلی فعالیتهای پژوهشگاه در گروههای علمی ساماندهی شده که وظیفه اصلی آنها، تهیه فهرست عناوین مطالعاتی، اولویت گذاری، تعریف و تهیه پیش طرح، تأیید صلاحیت محققان، تصویب طرحهای تحقیقاتی، نظارت بر حسن اجرای تحقیقات و تأیید نهایی تحقیق است.

مجموعاً بیش از ۲۰۰ محقق حوزوی و دانشگاهی به‌صورت تمام وقت در هیأتهای علمی گروهها، در راستای اجرای تحقیقها با بخشهای تحقیقاتی همکاری می کنند.

پژوهشکده از چه بخشهای دیگری تشکیل شده است؟

سازمان انتشارات، نمایشگاه دائمی کتب تخصصی و کتابخانه، از دیگر بخشهای این پژوهشکده است. سازمان انتشارات در راستای اهداف کلان پژوهشگاه تاکنون با چاپ بیش از پانصد عنوان کتاب و مجله، یکی از فعالترین ناشران کشور بوده است.

آثار منتشرشده از سوی پژوهشگاه، از طریق نمایشگاه دائمی آن واقع در خیابان شهید بهشتی، بعد از بزرگراه شهید مدرس، پلاک ۲۷۷/۱ توزیع می شود. ضمن اینکه از طریق سایت پژوهشگاه به نشانی www.poiict.org خرید مجازی این آثار نیز صورت می گیرد.

از کتابخانه پژوهشگاه بگویید.

بخش کتابخانه و مدارک علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی در دو ساختمان مرکزی تهران و دفتر قم واقع شده است.

کتابخانه ساختمان مرکزی تهران با موضوعات تخصصی فلسفه، دین پژوهی، معرفت شناسی، تاریخ، انقلاب اسلامی، فرهنگ و تمدن و کلام، بیش از پنج هزار و ۳۲۹ عنوان کتاب (سه هزار و ۹۱۵ عنوان کتاب فارسی، ۳۲۹ عنوان کتاب عربی و ۹۹۷ عنوان کتاب انگلیسی) و ۳۰ نشریه ادواری دارد.

کتابخانه قم نیز در موضوعات تخصصی فلسفه، سیاست، اخلاق و عرفان، مطالعات اجتماعی، فقه و حقوق، قرآن‌پژوهی و اقتصاد، دارای شش هزار و ۳۶۵ عنوان کتاب (چهار هزار و ۴۳۴ عنوان فارسی، یک هزار و ۷۲۶ عنوان عربی و ۲۰۵ عنوان انگلیسی) و ۶۰ نشریه ادواری است. هر دو کتابخانه به منظور اطلاع‌رسانی، مجهز به سیستم رایانه‌ای هستند. از ویژگیهای بخش اطلاع‌رسانی، وجود نرم‌افزار «نمایه مطبوعات» است که امکان دسترسی به متن بیش از ۲۸۰ عنوان نشریه را برای محققان فراهم می‌آورد.

در بخش پرونده های علمی نیز، موضوعات مصوب گروههای علمی برای پژوهش، مأخذشناسی و مدارک مورد نیاز برای هر یک از موضوعات گردآوری می شود. در ضمن، در این بخش برای موضوعات درخواستی پژوهشگران، پرونده علمی اولیه تشکیل شده و در اختیار آنان قرار می گیرد.

چاپ آثار حوزه دین‌پژوهی در کشور با چه مشکلاتی روبه‌رو است و پایه آثار منتشر شده در این حوزه تا چه حد بر پژوهش و مستندات دینی استوار است؟

بنده در اکثر مصاحبه‌هایی که با جراید مختلف داشته‌ام صراحتاً به پایین بودن سرانه مطالعه در کشور اشاره کرده و ریشه همه مشکلات نشر را در آن می بینم. این مسئله‌ای نیست که بتوان در کوتاه‌مدت نسبت به حل آن اقدام کرد بلکه باید به صورت یک سیر و سامانه مدون کارشناسی شده از سوی مراکز ذی‌صلاح، اجرایی شود و کتابها از ویترین کتابفروشیها به کتابخانه‌های شخصی انتقال یابند. البته ضرورت ایجاد یک سیستم منسجم و شبکه توزیع پویا برای آثار تخصصی به ویژه دینی ضروری است.

در مورد بخش دوم سؤال شما همانطور که در ابتدای صحبتهایم عرض کردم، اجرای پروژه‌های تحقیقاتی در پژوهشگاه با حساسیت و وسواس خاصی صورت می‌پذیرد. این امر از جمله وظایف اصلی یک مؤسسه پژوهشی است و پژوهشگاه فرهنگ و معارف اسلامی در این زمینه پیشتاز بوده است.

مخاطبان آثار پژوهشگاه بیشتر چه کسانی هستند؟ فکر می‌کنید آثار منتشر شده پاسخگوی نیاز آنها هست؟

بر حسب حدود سنی و علمی، مخاطبان این پژوهشگاه معمولاً به دو گروه کلی دانشوران و نخبگان فکری، علمی و اجتماعی و نیز جوانان و دانشجویان تقسیم می‌شوند. هر چند نیاز مخاطبان فراتر از فعالیتهای یک مؤسسه است اما بر اساس آمارهای تحلیلی، بخش قابل توجهی از شبهات و سؤالات نسل نوخاسته به‌واسطه آثار متعدد سازمان انتشارات پاسخ داده شده است. چاپهای متعدد و مکرر برخی از آثار، دلیل این مدعاست.

دوره جدید شماره ۲۲
شنبه ۶ اسفند ۱۳۸۴
اندیشه / ۱۰

صورتی متغیر برای معنایی ثابت

گفت‌وگو با پژمان شقاقی، نویسنده کتاب کالبد خدایان

سام محمودی سرایی

پژمان شقاقی چوانی است با دلمشغولیهایی که اتمان «روز» در صورت صداقت واقعی با خویشتن خویش- بدان دچار است.

چندی پیش، کتاب «کالبد خدایان» به پژوهش او (از سوی انتشارات قصیده‌سرا منتشر شده و آنچه در پی می‌آید خلاصه‌ای است از یک گفت‌وگوی نسبتاً مفصل با این پژوهشگر معمار).

شقاقی دانش آموخته معماری است و هم‌اکنون در مقطع کارشناسی ارشد طراحی شهری در دانشگاه شهید بهشتی به تحصیل اشتغال دارد. او مدتی نیز در مجموعه‌ها (روزنامه‌های «آزاد»، صدای عدالت و...) مسئولیت صفحات اندیشه را بر عهده داشته است.

جناب شقاقی، در جامعه فرهنگی ما به‌دلیل عادت به ترجمه تقریباً آثار اندکی در حوزه پژوهش منتشر می‌شود، آن هم پیرامون موضوعی چنین نفس‌گیر. تا جایی که من می‌دانم کتاب «کالبد خدایان» در اصل متن بازیبنی و بازنویسی شده پایان‌نامه شما در رشته معماری بوده اما آنچه در برخورد اول با این کتاب چهره می‌نماید این است که مخاطب به هیچ وجه نمی‌تواند آن را به عنوان یک پایان‌نامه بپذیرد چراکه تحقیق شما علاوه بر پرداخت علمی، موضوعی کاملاً بکر دارد؛ تجلی امر قدسی در معماری اقوام مختلف. از چگونگی سامان یافتن کتاب حاضر بگویید.

جرقه پرداختن به این موضوع در اصفهان به هنگام بازدید از مسجد شیخ لطف‌الله و میدان نقش جهان زده شد. طبعاً برای کسی که برای اولین بار از این آثار معماری دیدن می‌کند جنبه‌هایی مکشوف می‌شود که ممکن است برای بومی‌های آن جغرافیا عادی و شاید پنهان باشد. جنبه‌هایی که در ذهن یک دانشجوی معماری سؤالهای بی‌شماری را ایجاد می‌کند. پس از بازدید از مسجد شیخ لطف‌الله این سؤال ذهن مرا به خود مشغول کرد که اساساً مساجد در کلیت خودشان به‌عنوان یک مکان مذهبی چه جنبه نامکشوفی دارند که آدمی را تحت تأثیر قرار می‌دهند؛ چه یک مسلمان و چه یک توریست خارجی که ذهنیت مذهبی دیگری دارد.

این سؤال و سؤالهایی از این دست تقریباً در تمام دوره دانشجویی ذهن مرا به خود مشغول کرده بود و در نهایت موجب شد که این موضوع را برای پایان‌نامه خود برگزینم. کتاب «کالبد خدایان» در اصل یک جمع‌بندی از مطالعاتی بود که من در دوران دانشجویی و پس از آن پیرامون این موضوع انجام داده بودم.

چنین کتابی با این موضوع به زبانهای دیگر وجود نداشت که شما به طرح این بحث و نگارش این کتاب پرداختید؟

طبعاً کتابهایی با این موضوع به زبانهای دیگر وجود دارد و من نیز از آنها به‌عنوان منبع استفاده کرده‌ام اما دغدغه‌ها متفاوت است چراکه معمولاً غربیها خیلی انتزاعی‌تر به این مسائل می‌پردازند اما کتابی به زبان فارسی که بتواند طوری به این دغدغه‌ها بپردازد که با مخاطب ایرانی و فارسی‌زبان ارتباط برقرار کند، موجود نبود.

دلیل این تفاوت دغدغه‌ها چیست؟ رویکرد، ذهنیت یا زیرساختهای فرهنگی؟

طبعاً دید یک ایرانی، از زیرساختهای فرهنگی جامعه ایران

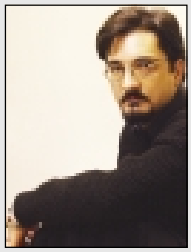

عکس: اسدالله خراسانی

آن موضوع ابدی و ازلی که علت العلل همه موجودات است، در امرقدسی جمع شده اما این مفهوم به لحاظ صورت، تفاوتهای زیادی در اقوام مختلف دارد

متمت می‌شود.

اساساً امر قدسی در معماری آنها با امر قدسی در معماری دیگر ملیتها چه تفاوتهای عمده‌ای دارد؟

ببینید، من تاکنون این امکان را نداشته‌ام تا از یک کلیسای غربی دیدن کنم یا یک معبد بودایی را از نزدیک مورد مطالعه قرار دهم اما تصور می‌کنم به همان اندازه که مساجد مسلمانان برای یک توریست جذابیت روحانی دارند، کلیسا و معابد بودایی و... نیز برای من ایرانی و مسلمان همین گونه خواهد بود و این، نشان‌دهنده یک وجه مشترک بین ادیان مختلف است.

آیا مفهوم امر قدسی بین اقوام مختلف ویژگیهای پلورالیستیک می‌یابد؟ منظورم این است که تلقی هر قوم از یک مفهوم - که در اینجا مفهوم امر قدسی است- نمودهای عینی مختلفی پیدا می‌کند؟

برای رسیدن به پاسخ این سؤال لازم است ابتدا این دو مسئله تفاوت قائل شویم و به بحث امر قدسی از منظر صورت و معنا نظری بیفکنیم و ببینیم که این امر در هر کدام از این رهیافتها چه وضعیتی دارد.

طبعاً اگر بخواهیم از جنبه معنا امر قدسی را مورد بررسی قرار دهیم به‌زودی به این نتیجه مشخص خواهیم رسید که اساساً مفهوم امر قدسی بین اقوام مختلف تفاوت چندانی ندارد.

در تمام اقوام و ادیان، آن موضوع ابدی و ازلی که علت‌العلل همه موجودات است، در امر قدسی جمع شده اما این مفهوم به لحاظ صورت، تفاوتهای زیادی در اقوام مختلف دارد چراکه اساساً صورت نمی‌تواند انتزاعی باشد و به لحاظ ساختاری قائم به زمان و مکان است و به همین دلیل خیلی ساده امکان تغییرپذیری را هم دارد.

با همه این تفاسیر باید عنوان کنم که به باور اغلب دین‌پژوهان، امر قدسی ریشه در ناتوانیهای بشر دارد. این ناتوانیها از جنبه‌های مشترکی در معیشت و حل مسائل روزمره‌ای چون خوراک و پوشاک و مسکن گرفته تا حل مسائل فکری و فلسفی در همه دنیا برخوردار است، بدین صورت که اگر آبی برای نوشیدن یا غذایی برای خوردن نباشد، آدمی دچار مشکل خواهد شد و فرقی ندارد که فرد در کدام جغرافیا زندگی کند یا چه دینی اختیار کرده باشد. این ناتوانیها به اعتقاد بنده ناتوانیهای اصیل بشری هستند، ناتوانیهایی که آدمی برای رهایی از آنها نیاز به یک نیروی برتر دارد و متوسل به امر قدسی می‌شود. بنابر آنچه گفتم، در امر قدسی، معنا یکی است اما صورتها و نمودها در اقوام مختلف با یکدیگر متفاوت است.

می‌توانید برای این مدعا نمونه یا مثالی عینی بیاورید که مثلاً فلان مفهوم قدسی میان اقوام مختلف -بدون تغییر در مفهوم امر قدسی- نمود و صورتی متفاوت یافته باشد؟

بله، مثلاً مفهوم جهنم در نظر اعراب مسلمان جایگاهی پر آتش است اما برای ایرانیان باستان که از تفکرات آریایی متأثر هستند، جهنم به‌صورت زمهریر و سرزمینی سرد و یبرف و بیوران تجلی می‌کند. می‌بینیم که هر قوم تلقی و تصور خود را از یک مفهوم به شکلی متفاوت بیان می‌کند در حالی که هر دو قوم به وجود جهنم و عقوبت کار و پاسخگویی به اعمال پس از مرگ معتقدند.

کالبد خدایان در دو فصل کلی سامان یافته؛ مبانی تئوریک و مطالعات موردی. سؤالی که برای من مطرح شده، در زمینه مطالعاتی است که شما درباره تجلی امر قدسی در معماری اقوام مختلف انجام داده‌اید. در فصل دوم این کتاب فقط به هشت صورت از امر قدسی در معماری اقوام مختلف اشاره کرده‌اید در حالی که اگر قرار بود از منظر معماری ادیان مختلف این مفهوم مورد بررسی قرار گیرد، این تعداد بیش از این می‌شد. اگر هم رویکرد تمدنی مد نظر شما بوده طبعاً تمدنهای مختلف، رویکردهای متفاوتی در صورت بخشیدن به این معنا داشته‌اند.

طبعاً می‌پذیرید که نمی‌توانیم بدون بررسی پیش‌زمینه‌هایی که در بستر یک فرهنگ و تمدن روی می‌دهد به‌صورتی انتزاعی به این مسئله بپردازیم. مباحث معنوی نیز از این مقوله جدا نیستند.

مثلاً ما نمی‌توانیم دین اسلام را از جامعه صدر اسلام انتزاع کنیم و به همان صورت که به غلط رایج است تصور کنیم که پیامبر اسلام دین خود را در یک دنیای لامذهب ارائه کرده در حالی که در صدر اسلام، مردم دین‌دار بوده‌اند اما صورت قائل شدن برای خداوند و بت را شریک خداوند دانستن، تدین آنها را خدشه‌دار کرده بود به همین ترتیب در مورد سایر ادیان نیز باید به عقب رفت و سعی کرد ریشه‌های تاریخی هر فرهنگ و تمدن را مورد مداقه قرار داد.

شواهد باقی مانده از تاریخ، نشان از قدمت بسیار تمدن بین‌النهرین دارد. این تمدن بر مبنای مستندات موجود در تاریخ معماری، نقش مهمی در تکوین تمدنهای همجوار و پس از خود داشته است. همانطور که در کتاب هم اشاره کرده‌ام، یهودیان زمانی که در بابل اسیرند، در معماریهای معابد و حتی مناسک دینی خود به شدت تحت تأثیر تمدن بابل هستند. من در این کتاب سعی کرده‌ام ریشه‌های جریان‌ساز در معماریهای متأثر از امر قدسی را مورد بررسی قرار دهم.

شما در مورد وسعت مطالعات موردی توجه قابل قبولی داشتید. امیدوارم برای نقد من بر عمق مطالعات نیز توضیحی داشته باشید؛ چراکه معتقدم می‌توانستید بسیار عمیقتر به مباحث مطرح‌شده در مورد تجلی امر قدسی در معماری اقوام مختلف بپردازید.

ببینید، از سویی کالبد خدایان، اولین کتابی است که معماری را محور مطالعات دینی قرار داده و از سوی دیگر، من هیچ ادعایی درباره کامل بودن کارم ندارم. طبعاً می‌توانستم هر یک از زمینه‌های مطالعاتی را با پرداختن به جزییات مورد بررسی دقیق‌تر و موشکافانه‌تری قرار دهم؛ جزییاتی که در محدوده تعریف شده برای این کتاب نمی‌گنجید.

هر کدام از تمدنها و مطالعات موردی در صورت پرداختن به جزییات می‌توانستند کتابی مستقل باشند اما من چنین تصمیمی نداشته‌ام و اصلاً هدفم از نگارش کتاب کالبد خدایان، چنین چیزی نبوده است.

اندیشه فلسفی اروپای امروز

گردهمایی «بررسی اندیشه فلسفی اروپای امروز»، سه‌شنبه دوم اسفندماه با حضور دکتر محمد فیلیپوویچ و دکتر رشید حافظوویچ در تالار کمال دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران برگزار شد.

در ابتدای این گردهمایی، دکتر فیلیپوویچ درباره تاریخچه کشور بوسنی سخنرانی کرد و با تأکید بر تغییر نام این کشور گفت: «نام بوسنی و هرزگوین در سال ۱۸۸۷ در کنگره برلین تصویب شد در حالی که قبل از این، نام کشور ما بوسنی بود و این موضوع شاید به نوعی محور اصلی سخنرانی امروز باشد.»

وی در ادامه سخنانش افزود: «فلسفه غرب در بوسنی به عنوان اپوزوسیون فلسفه اسلامی بود. فلسفه غرب در اصل وابسته به فلسفه یونانی است. یونانی‌ها خودشان را سرچشمه فلسفه می‌دانند و تمام فیلسوفان معروف یونانی، سرچشمه فلسفه غرب هستند اما مامی توانیم در ریشه‌های فلسفه غرب، نقش جهان اسلام را به روشنی ببینیم. تحقیقات زبان‌شناسان امروز که سیر تکاملی فلسفه را نشان می‌دهد، بیانگر این مطلب است که فلسفه یونان، فلسفه اصیل نیست.

در حقیقت این زبان‌شناسان در تحقیقات خود اینگونه نتیجه گرفته‌اند که قسمتی از فلسفه یونان به زرتشت سرزمین ایران بازمی‌گردد و بررسیهای مختلف نشان می‌دهد که بسیاری از نظریات فلسفه غرب از آیینهای دینی و فلسفی در ایران باستان نشأت می‌گیرد.»

دکتر فیلیپوویچ که در سال ۱۹۲۹ در شهر بانیالوکا متولد شده، در سال ۱۹۶۰ موفق به اخذ درجه دکتری فلسفه شد. عناوین برخی کتابهای تألیفی وی عبارت است از: ارتباطات، اخلاق و دین، مارکسیسم و فلسفه معاصر، فلسفه زبان ۱ و ۲، تاریخ معنوی بوسنی، سیاست بوشنیاکها و خاطرات سیاسی.

دکتر محمد فیلیپوویچ بیش از چهل سال است که در دانشکده فلسفه سارایوو تدریس می‌کند و سالهاست که در فرهنگستان علوم به عنوان عضو دائمی مشغول به فعالیت است. او از مهمترین شخصیتهای علمی، فکری و اجتماعی مسلمانان بوسنی در سده اخیر است و به دلیل داشتن معلومات گسترده، گاهی از او با عنوان «دایره‌المعارف زنده» یاد می‌شود.

گردهمایی «بررسی اندیشه فلسفی اروپای مرکزی» توسط مؤسسه علمی پژوهشی ابن سینا برگزار شده است. این مؤسسه در سال ۱۳۷۵ توسط برخی از مسئولان ایرانی با هدف همیاری فکری، فرهنگی و علمی با ملت مسلمان بوسنی و هرزگوین و منطقه بالکان تأسیس شد.

دکتر رشید حافظوویچ یکی دیگر از اساتید فلسفه سارایوو است که قرار بود در این مراسم به سخنرانی بپردازد اما متأسفانه در این برنامه حاضر نشد. بیوگرافی و قسمتی از فعالیتهای علمی و فرهنگی رشید حافظوویچ در پی می‌آید:

دکتر حافظوویچ در سال ۱۹۵۶ در پوتوجاری سربرنیتسا متولد شده است. وی دوره کارشناسی دانشکده علوم اسلامی سارایوو را در سال ۱۹۸۱ به اتمام رساند. در سال ۱۹۸۹ در دانشکده الهیات کاتولیک زاگرب دوره کارشناسی ارشد را تمام کرد و در سال ۱۹۹۳ موفق به اخذ درجه دکتری از دانشکده فلسفه دانشگاه سارایوو شد.

حافظوویچ پس از اتمام مراحل آکادمیک دانشگاهی، از سال ۱۹۸۱ تاکنون، استاد دانشکده علوم اسلامی سارایوو و مدرس درسهایی چون عقاید اسلامی و ادیان است. وی در انستیتو ابن سینا نیز به عنوان مسئول گروه فلسفه و عرفان فعالیت دارد.

دکتر رشید حافظوویچ

دکتر محمد فیلیپوویچ

کتابهای تألیفی او عبارتند از: ترجمه و شرح فصوص الحکم ابن عربی، اندیشه فلسفی و کلامی در مورد لوگوس، پیرامون اصول دین، علائم معنویت شیعی، جریانهای اساسی تصوف و مسلمانها در گفت‌وگوی با خود و دیگران.

حافظوویچ کتابهای ابعاد اسلام، وحدت متعالی ادیان، صوفیسم و تائوئیسم، جنسیت و اسلام، اسلام در ایران (چهار جلد)، فلسفه ملاصدرا، اورسنالیسم، فلسفه اسلامی در ایران از قرن ۱۷ تا ۱۸ میلادی، انسان نورانی در عرفان ایرانی و راه صوفیانه عشق را نیز به زبان بوسنیایی ترجمه کرده است.

وی در حال حاضر پروژه بزرگ «فرهنگ اصطلاحات معنویت اسلامی» را در دست تهیه و تدوین دارد.

ضرورت عبور از سرفصلهای قدیمی

گفت‌وگو با سید احمد هاشمیان، نویسنده کتاب اصول و مبانی روان‌شناسی تربیتی

لعیا درفشه

کتاب «اصول و مبانی روان‌شناسی تربیتی» نوشته سید احمد هاشمیان که به‌تازگی از سوی انتشارات تندیس روانه بازار نشر شده است، به گفته نگارنده‌اش، کتابی است که با در نظر گرفتن اولویتها، اهم موضوعات و مباحث درسی روان‌شناسی تربیتی را ضمن اشارتی کوتاه به آرای قرآن در باب تعلیم و تربیت به‌صورت فشرده و ساده ارائه داده است. سید احمد هاشمیان کارشناس ارشد رشته روان‌شناسی از دانشگاه تهران و در حال حاضر مدرس و عضو هیأت علمی گروه روان‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی کرج است. نگارش کتابهای درسی برای آموزش و پرورش در ستاد انقلاب فرهنگی، از جمله فعالیتهای اوست. نگارش کتاب «بهداشت روانی» در سال ۶۷ نگارش کتاب «علم النفس» در سال ۷۴ به سفارش دانشگاه پیام نور و تازه‌ترین کتاب او با عنوان «اصول و مبانی روان‌شناسی تربیتی» که به گفته خود او حاصل تجربه بیست ساله تدریس در دانشگاه است، از جمله ماحصل فعالیتهایی است که در مدتی نزدیک به ۵۰ سال در امر آموزش داشته است. با هاشمیان درباره کتاب «اصول و مبانی روان‌شناسی تربیتی» به گفت‌وگو نشستیم.

در پیشگفتار مؤلف، این کتاب را به‌عنوان منبع درسی معرفی کرده‌اید، ملاکتان در نگارش این کتاب، سرفصلهای مصوب وزارت علوم بود؟

بله، تا حدودی سعی‌ام بر این بوده. در حال حاضر- حداقل در حدی که من در حوزه علوم انسانی مطلعم- در زمینه کتابهای درسی کمتر کتابی نوشته می‌شود که سرفصلهای مصوب شورای انقلاب فرهنگی را داشته باشد و می‌توان گفت اغلب کتابها این مشکل را دارند البته به استثنای کتابهایی که سازمان «سمت» چاپ می‌کند که آنها هم به دلیل اینکه از سوی این انتشارات منتشر می‌شوند معتبرند. اساتید بزرگ و دانشمندان زیادی داشته‌ایم که سالها، متون کتب درسی را تألیف کرده‌اند ولی اغلب آنها مقید نبوده‌اند که حتماً سرفصلها را به‌طور کامل رعایت کنند.

دلیلش قدیمی بودن سرفصلهاست؟

فکر می‌کنم به دلیل شتاب‌زدگی که اوایل انقلاب فرهنگی در تهیه سرفصلها وجود داشت، سرفصلها آنچنان که باید نتوانست جوابگوی نیازهای موجود باشد و تقریباً همه آنها نیاز به تجدید نظر دارند.

برای مثال اگر مؤلفی بخواهد در همین زمینه روان‌شناسی تربیتی کتاب بنویسد، برایش خیلی دشوار است که بخواهد خود را در همان چارچوبهایی جا بدهد که سال ۵۸ یا ۵۹ تدوین شده است به‌ویژه امروز که عصر اطلاعات و اینترنت و... است و همه دنیا با علم روز پیش می‌روند. اگر اینها بخواهند آن سرفصلها را مد نظر قرار بدهند و بر آن اساس کتاب بنویسند، حاصل آن، کار جالبی نخواهد بود.

یعنی کتابهای حوزه روان‌شناسی که در حال حاضر

در این کتاب سعی کرده‌ام بین دو حوزه علمی و قرآنی تلفیقی صورت دهم و در حد توانم مباحث قرآنی را در کنار مباحث علمی بیاورم

خارج از چارچوب سرفصلها نوشته می‌شوند، همگی به روز هستند؟

حداقل به روزتر از آن سرفصلهایی هستند که آن موقع در ستاد انقلاب فرهنگی تصویب شد.

اما منابع کتاب اخیر (اصول و مبانی روان‌شناسی تربیتی) خود شما هم، قدیمی هستند. ویژگی این کتاب به‌عنوان کتابی که به‌روز نوشته شده چیست؟

من بینش جدیدی را در این کتاب وارد کرده‌ام؛ بینش قرآنی یا بهتر بگویم بینش اسلامی در مسائل تعلیم و تربیت. البته ممکن است ما کتابهایی با عنوین تعلیم و تربیت اسلامی داشته باشیم که گاه مانند معجونی هستند که هضمش هم برای جامعه علمی، هم برای اساتید و هم برای دانشجو قدری مشکل باشد. من در این کتاب سعی کرده‌ام بین این دو حوزه یعنی حوزه علمی و حوزه قرآنی تلفیقی صورت بدهم و در حد توانم مباحث قرآنی را در جاهایی که لازم و مناسب می‌بینم در کنار مباحث علمی بیاورم. اگر ملاحظه کنید، در این کتاب در بحث شخصیت این کار را کرده‌ام یا در بحث هوش گفته‌ام که مثلاً شیوه‌های اندازه‌گیری هوش تنها به تستهای هوشی محدود نمی‌شود. در نهایت می‌خواستم بگویم این مباحث در گذشته‌های خیلی دورتر هم مطرح شده‌اند.

مطالبی که اشاره کردید همانهایی نیستند که در علم‌النفس هم می‌خوانیم؟

بله، بخشی از مباحث علم‌النفس می‌تواند اینها باشد. من هم در بعضی قسمتها یادآوری کرده‌ام که اینها را مثلاً از کتاب علم‌النفس خودم آورده‌ام از جمله در بحث شخصیت یا بحثهایی که تناسب یا ضرورتی برای مطرح کردنشان بوده است اما مباحث زیاد دیگری هم در علم‌النفس هست که قطعاً همه آن را نمی‌شود در یک کتاب روان‌شناسی یا روان‌شناسی تربیتی آورد.

بنابراین مهمترین ویژگی این کتاب را باید در مباحث قرآنی که در ارتباط با تعلیم و تربیت آورده‌اید بدانیم؟

شاید نشود گفت این مهمترین ویژگی این کتاب است اما می‌توانم بگویم این یک تفاوت فاحش و قابل درک در مقایسه با دیگر کتابهایی است که در زمینه روان‌شناسی تربیتی نوشته شده است، ما کتابهای زیادی درباره تعلیم و تربیت اسلامی داریم اما در اینجا آرا و نظریات دانشمندان غربی را هم در کنار آن مباحث آورده‌ام چون همانطور که می‌دانید منابع و مراجع ما در حوزه روان‌شناسی به‌ویژه تا پیش از انقلاب، همان منابع خارجی بودند اما من در این کتاب علاوه بر اینکه از این منابع در حد ضرورت استفاده کرده‌ام- مثلاً به بحث شخصیت همانطور که در متون علمی خارجی آمده پرداخته‌ام- به سراغ انسان‌شناسی اسلام رفته‌ام و نظر اسلام را نیز درباره تربیت انسان که در نهایت به وحی منتهی می‌شود در کتاب خود آورده‌ام. شاید کمتر کتابی در زمینه روان‌شناسی تربیتی وجود داشته باشد که بحثهای این کتاب را در زمینه شخصیت از دیدگاه قرآن و اسلام در خود داشته باشد. یعنی بحثهایی چون هوش از دیدگاه قرآن یا فطرت و... از دیدگاه قرآن کمتر به این شکل مورد بررسی قرار گرفته است. به نظر من لازم بود چنین کاری انجام شود و علم‌النفس هم به همین دلیل در کنار دیگر دروس روان‌شناسی قرار می‌گیرد چون خود آن هم حلقه مفقوده‌ای بود که بعد از انقلاب پیدا شد. پیش از این، دانشجویان ما فکر می‌کردند روان‌شناسی یعنی فقط همین چیزی که ما به آن می‌گوییم روان‌شناسی علمی و تجربی. ما در علم‌النفس به‌طور مشروح آورده‌ایم که ریشه روان‌شناسی حداقل به دو هزار و پانصد سال قبل برمی‌گردد و روان‌شناسی بخشی از کتاب فلسفه ارسطو است بنابراین اولین پیشتاز این علم نه فروید است نه وونت و نه دیگرانی که ما امروز آنها را به‌عنوان صاحب مکتب می‌شناسیم، بنیانگذار روان‌شناسی پیش از اسلام ارسطوست و بعد از اسلام هم کسانی مثل ابن سینا و فارابی در زمینه روان‌شناسی مسائلی را مطرح کرده‌اند.

این کتاب برای گرایشهای دیگر روان‌شناسی هم قابل استفاده است؟

بله، دانشجویان گرایشهای مختلف رشته روان‌شناسی می‌توانند از این کتاب استفاده کنند چون در این کتاب به اصول و مبانی روان‌شناسی پرداخته شده است. اساس دیگر رشته‌های روان‌شناسی هم در نهایت به همان روان‌شناسی مادر که به اصول و مبانی می‌پردازد، برمی‌گردد، چون ما در این کتاب بیشتر روی تربیت تکیه کرده‌ایم. جا داشت که عنوان رسمی‌اش را «اصول و مبانی روان‌شناسی تربیتی» بگذاریم اما همه مباحث آن مثل شخصیت، هوش و... در همه رشته‌های روان‌شناسی وجود دارد و قطعاً اصول و مبانی، مفهومی جز این نمی‌تواند داشته باشد. بنابراین هم دانشجویان رشته روان‌شناسی در گرایشهای مختلف و هم علاقه‌مندان به این مباحث، به دلیل نگارش ساده این کتاب می‌توانند از آن استفاده کنند.

جهانی شدن، چالشها و رهیافت‌ها

درباره جهانی‌سازی و تحولات اجتماعی

مسئله جهانی شدن، امروزه به یکی از عمده‌ترین دلمشغولیهای بشر بدل شده است. هر روز که به محل کار خود می‌روم، افرادی را با پیراهنهای چینی و تایوانی، شلوار دوخت ترکیه و کفش آمریکایی می‌بینیم. تنوع کالاها، بازار مصرف را دگرگون کرده و این دگرگونی به افراد اجازه می‌دهد تا با سلیقه‌های متفاوت بتوانند کالاهای مورد نیاز خود را تهیه کنند.

به عقب بازمی‌گردیم و نگاهی به دیدار پایانی جام قهرمانی باشگاههای اروپا در اوایل خرداد سال ۱۳۸۲ (۲۰۰۳م) می‌اندازیم. در ترکیب یازده نفره میلان «بیدا» برزیلی است. کلاه‌زد گرجی، رویی کاستا پرتغالی، سیدورف هلندی، سرجینیو برزیلی، شوچنکو اوکراینی و روکه جونیور برزیلی، از سوی دیگر در تیم یووِنتوس، مونتور اروگوئه‌ای است، تودور کروات، تورام فرانسوی، داوید هلندی و ترزگه فرانسوی. نگاهی به لیست اسامی این بازیکنان تنوع ملیتی آنها را نشان می‌دهد؛ تنوعی که به‌قدرت تیمها می‌افزاید. مثالهای فوق، نمود جهانی شدن نیروی کار، مصرف و تولید در دنیای امروز ماست. در نظر اول این رویدادها مثبت، نافع و حتی هیجان‌انگیز به نظر می‌رسد و اکثر افراد آن را تأیید می‌کنند اما چرا در ژوئن سال ۲۰۰۱ در شهر جنوا تظاهرات شدیدی بر ضد جهانی شدن صورت گرفت که به کشته شدن یک نفر و زخمی شدن افراد زیادی انجامید؟ البته تظاهرات مشابه زیادی پس از سال ۱۹۹۹ در شهرهای سیاتل، واشنگتن، پراگ و... انجام شده است. برخی صاحبنظران، از جمله نوام چامسکی زبان‌شناس و روشنفکر آمریکایی، علت حمله تروریستی یازدهم سپتامبر ۲۰۰۱ به برجهای دوقلو را جهانی شدن اقتصاد و تبعیضهای ناشی از آن می‌دانند چون به سمبل اقتصاد جهانی حمله شد و نه به مراکزی چون FBI، پنتاگون و....

آیا جهانی شدن (Globalisation) به نفع جامعه جهانی است یا برعکس؟ سرآغاز این جنبش کجاست؟ در جهانگشاییهای اسکندر مقدونی، در اقدامات مؤسسات تجاری چون بره‌تون وودز و صندوق جهانی پول یا طرح دهکده جهانی در فضای گسترش ارتباطات از سوی مارشال مک لوهان به سال ۱۹۶۵ اصلاً جهانی سازی چه می‌خواهد؟ در حال حاضر دنیا، دنیای توسعه فناوری ریز الکترونیک و ارتباطات است، در این مسابقه کدام کشورها برنده خواهند شد؟ سؤالهایی از این دست دستمایه کار متفکرانی است که از چهار گوشه زمین، در مرکز تحقیقات و توسعه روابط بین‌الملل دانشگاه آلبورگ دانمارک گرد هم آمده‌اند و نظرات خود را درباره این مسئله عنوان کرده‌اند. حاصل این گردهمایی کتابی است با عنوان «جهانی سازی و تحولات اجتماعی» (Globalisation and social changes) که اخیراً با ترجمه دکتر عباس قلی غفاری فرد، با شمارگان ۲۰۰۰ نسخه و بهای پنج هزار تومان از سوی نشر نگاه روانه کتابفروشی‌ها شده است.

مؤلفان کتاب حاضر، تفکر متداول درباره اجتناب‌ناپذیری جهانی‌سازی را مورد اعتراض قرار می‌دهند و به جای آنکه جهانی سازی را به منزله ایستگاه پایانی سرمایه‌داری ببینند، وقوع این پدیده را به‌عنوان یک جریان گسسته و مغایر، مطرح می‌کنند.

این کتاب با مبارزه تئوریک روشنفکران در مورد بحث جهانی شدن و رویکردهای آن آغاز می‌شود و پس از بررسی انتقادی نقش امور سیاسی در جهانی‌سازی، به تجربه جهانی‌سازی در کشورهای شرق آسیا چون هند، کره و تایلند می‌پردازد. برخوردهای ژئوپلیتیکی و درون جامعه‌ای از مسائل مبتلابه جهانی شدن است که فصل چهارم کتاب حاضر به این مهم اختصاص یافته و سرانجام در پایان کتاب، باری کی. گیلر، مارتین وان بیک و آلن براون، اشکال مقاومت در برابر پدیده جهانی‌سازی را مورد بررسی قرار می‌دهند. این کتاب را یوهانس دراگسباتک اشمیت و ژاک هرش مشترکاً تهیه و تدوین کرده‌اند.

دوره جدید شماره ۲۲
شنبه ۶ اسفند ۱۳۸۴
کودک و نوجوان/۱۲

ایران شناسی به زبان ساده

گزارشی کوتاه از دومین نمایشگاه ایران شناسی

زهره نیلی

کاوه آهنگر، درفش خود را به دست گرفته و در پی دادخواهی از ضحاک ماردوش است. آرش کمان زه کرده تا مرز میان خوبی و بدی، زشتی و زیبایی را مشخص کند. سیاوش، پسر کیکاووس در پی گذشتن از آتش کین و حسد و رسیدن به دنیای سرشار از پاکی و زیبایی است و سیمرغ، زال را بر بالهای خود سوار کرده تا به قاف عشق و دوستی برد. بزرگمهر و ابن سینا و خوارزمی و فارابی هم هر یک در گوشه‌ای نشسته و میزبان کودکان هستند. باربد می‌نوازد و مولانا، مست شراب عشق رقص کنان می‌گوید: «زهی عشق، زهی عشق که ما راست خدا/چه نغز است و چه خوب است و چه زیباست خدایا»

رند عالم‌سوز، حافظ در گوشه‌ای نشسته و با خواجوی کرمانی دم رندانه می‌زند. سعدی، کودکان را پند می‌دهد و آدمیان را اعضای یک پیکر می‌داند. میرعماد می‌نویسد و علی‌رضا عباسی، چشمان بازیگوش و تیله کودکان را به مهمانی رنگ و نور می‌برد. پروین اعتصامی، دختران را اندرز داده و نیما «افسانه»ها برایشان می‌گوید و بر آن است تا آنان را از بی‌خبری برهاند و به شکستن قالبها تشویق کند. شهریار «حیدر بابا»ی خود را دوتار می‌نوازد. سهراب نیز آرام و محجوب در گوشه‌ای به دور از هیاهو نشسته و از کودکان می‌خواهد تا نرم و آهسته بیایند، مبادا چینی نازک تنهایی‌اش شکسته شود.

امام خمینی(ره)، شهید مصطفی چمران، شهید مجید زین‌الدین، شهید محمدابراهیم و دیگران نیز به دومین نمایشگاه ایران شناسی آمده‌اند تا کودکان را به مهمانی خدا برده و عزت، شهامت و بزرگواری را به ایشان بیاموزند.

دومین «نمایشگاه ایران‌شناسی» برای کودکان و نوجوانان که در کانون پرورش فکری برپا شده، مجالی است تا از دریچه آن به افقهای روشن تاریخ، فرهنگ و هنر این مرز و بوم نگاهی بیفکنیم، توشه‌ای برداریم و به راه آنان که بر بلندای تاریخ این خاک به یادگار مانده‌اند رهسپار شویم. این نمایشگاه در قالب دو بخش اصلی و جانبی برگزار شده است که بخش اصلی بر آن است تا با معرفی شخصیتهایی از گذشته‌های دور تاکنون به سرچشمه‌های اصیل فرهنگ و هنر پارسی دست یابد و بین ما و هر آنچه پیشینه فرهنگی ماست پل زده و ارتباط برقرار کند.

بخش اصلی دومین نمایشگاه ایران شناسی به معرفی شخصیتهای چهار دوره اساطیری (ارش، کاوه آهنگر، زال و سیمرغ، اکوان دیو، سیاوش و کیکاووس)، باستان (بزرگمهر، سلمان فارسی، سورنا، آربو برزن، باربد، خوارزمی، محمد زکریای رازی، ابن سینا، فارابی، فردوسی، عطار نیشابوری، باباطاهر همدانی، شیخ محمدبن حسن طوسی، خیام، نظامی، خواجوی کرمانی، سعدی، حافظ، مولوی، میرعماد، علی رضا عباسی، میرعلی تبریزی، محمدبافر مجلسی و ابن بابویه)، معاصر (امیرکبیر، ملک‌الشعرای بهار، علامه دهخدا، پروین اعتصامی، بانو نصرت امین، نیما، شهریار و سهراب سپهری) و انقلاب اسلامی (امام خمینی، مصطفی چمران، محمدابراهیم همت، مهدی باکری، مجید زین‌الدین و احمد متوسلیان) در قالب کتاب و تصویر می‌پردازد.

در بخش جانبی نیز، گل و گیاه در ایران، پرندگان ایرانی، اسباب بازیهای سنتی و دست‌سازایرانی، نحوه ساختن سازهای سنتی، سیر تطور خط و خوشنویسی ایرانی، پوشش بانوان خلیج فارس، معرفی برنامه‌های تئاتر و مسابقه نیز اجرا می‌شود.

همچنین ۱۴۰ عنوان کتاب ویژه کودکان و نوجوانان در این نمایشگاه ارائه شده که برگزیده شعر، معرفی شاعران و چهره‌های علمی، فرهنگی و هنری، بازنویسی ادبیات کلاسیک، شناسایی افسانه‌ها، باورها، بازیهای محلی، فرهنگ عامه و... را در بر می‌گیرد.

مهین لواسانی، مسئول غرفه کتاب این نمایشگاه، کتاب و آثار مکتوب را آسان‌ترین و سریع‌ترین وسیله برای معرفی فرهنگ و تاریخ و ادب ایران‌زمین به کودکان دانسته و می‌گوید: «اساسی‌ترین فعالیت کانون، گسترش کتابخانه‌ها و انتشار کتاب است. این نمایشگاه به کودکان و نوجوانانی که عضو کتابخانه‌های کانون هستند این امکان را می‌دهد تا با آثار موجود در کانون آشنا شده و کارهای مورد علاقه خود را تهیه کنند یا به امانت بگیرند. همچنین کسانی که عضو کتابخانه‌های مرکز نیستند هم می‌توانند آثار مورد نظر خود را از کتابفروشیها تهیه کنند یا به عضویت کانون پرورش فکری درآیند.»

وی در ارتباط با امکاناتی که نمایشگاه ایران شناسی در اختیار مراجعان قرار می‌دهد گفت: «ما هر سنی از آثار موجود در کتابخانه‌های کانون را برای همه مدارس ارسال کرده و نسخه‌ای از آن را نیز در اختیار بازدیدکنندگان نمایشگاه قرار می‌دهیم تا با کتابهای کانون آشنا شوند.»

لواسانی با اشاره به آثار مکتوبی که در این نمایشگاه ارائه شده بیان کرد: «تلاش شده زمان انتشار کتب گوناگونی که در زمینه‌های مختلف هنری اعم از قلم‌زنی، منبت، تذهیب و...)، تاریخی مثل قیام شیخ محمد خیابانی، نبرد دندانقان و... جغرافیایی چون دماوند، نقش جهان و... آشنایی با پوشاک و صنایع دستی مناطق مختلف ایران، معرفی بزرگانی چون باغچه‌بان، ناصر خسرو، عطار، رودکی و... معرفی بازیهای محلی ایران و فرهنگ عامیانه در این نمایشگاه ارائه می‌شود، مربوط به سالهای اخیر باشد تا اگر کودکان و نوجوانان علاقه‌مند به تهیه آنها بودند، به آسانی بتوانند آن را خریداری و مطالعه کنند.»

سید حسین وزیری، معاون پژوهشی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان نیز هدف از برگزاری نمایشگاه ایران‌شناسی را آموزش دانست و گفت: «مسئولان کانون معتقدند که آموزش، یک جانبه نبوده و کاری تعاملی است. از این رو باید از روشهای تأثیرگذارتر برای بیان مفاهیم مختلف به جوانان استفاده کرد.»

وی به اهمیت تاریخ و شناخت گذشته اشاره و اظهار کرد: «اگر کودکان و نوجوانان ما هویت خود را در گذشته به طور کامل دریابند، مطمئن‌تر و محکمتر گام برداشته و آینده روشنتری دارند. از این رو، در این نمایشگاه تلاش شده تا این گروه سنی با پیشینه تاریخی کشور خود آشنا شوند و تاریخ را چراغ راه آینده قرار دهند.» وزیری اشاره کرد که تاریخ تنها بیان زندگی شاهان و ذکر جنگها و کشورگشایی‌های آنان نیست و افزود: «منظور از تاریخ، آشنایی با انسانهای مهم و تأثیرگذار در هر حوزه و پی بردن به رمز ماندگاری و توفیقشان است.»

وی در پایان گفت: «آثاری که در این نمایشگاه عرضه شده، با وجود مربیان کامل می‌شود تا بازدیدکنندگان دریابند چگونه مفاهیم مختلف به کودکان آموزش داده می‌شود.»

دومین نمایشگاه ایران‌شناسی از بیست و پنجم بهمن تا هشتم اسفندماه در کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، سالن حجاب، پذیرای علاقه‌مندان به آشنایی با تاریخ و فرهنگ این مرز و بوم است.

درحاشیه دومین نمایشگاه ایران‌شناسی

کودکان باید خود را باور کنند

محمود فرشیدی، وزیر آموزش و پرورش، ضمن بازدید از دومین نمایشگاه ایران شناسی گفت: «کودکان باید خود و توانایی‌های خود را باور کنند و نظام آموزشی باید در کنار توجه به مسائل علمی، خودباوری و هویت دینی و ملی را نیز در میان کودکان و نوجوانان تقویت کند.»

وی با اشاره به انسانهای بی‌هویت گفت: «اینگونه افراد، دستاویز دیگران و مکاتب مختلف قرار گرفته و هرگز نمی‌توانند از خود در برابر تهدیدها دفاع کنند.»

فرشیدی با اشاره به اینکه آموزش و پرورش یک سازمان صرفاً علمی نیست، بیان کرد: «کسانی که می‌پندارند این مقوله قابل جمع با مسائل ارزشی نیست، به خطا می‌روند. دولت جدید نیز در همین راستا به تقویت هویت دینی و ملی در میان مردم، توجه جدی دارد.»

وزیر آموزش و پرورش افزود: «باید در راستای تربیت بومی و محلی، کتابها و مقوله‌های آموزشی مورد بررسی و بازنگری قرار گیرد و مشخص شود که این کتابها تا چه میزان به اهداف مورد نظر توجه دارد.»

فرشیدی، پیشرفتهای علمی جدید کشور در زمینه تولید علم و راه‌اندازی مراکز پژوهشهای هسته‌ای را از جمله موضوعاتی دانست که می‌تواند در کتابهای درسی به دانش‌آموزان معرفی شود.

وی همچنین برگزاری دومین نمایشگاه ایران‌شناسی را در مرکز آفرینشهای فرهنگی و هنری کانون پرورش فکری، حرکتی جدید در معرفی تاریخ و فرهنگ ایران به کودکان و نوجوانان دانست و گفت: «این نمایشگاه، مانند یک کلاس درس و با بهره‌گیری از شیوه‌های جذاب هنری، همچنین شعر و داستان، بخشی از هویت ملی و دینی ایران را به تصویر می‌کشد و ما در شرایط فعلی به چنین فعالیتهایی نیازمندیم.»

همایش «اسطوره و ادبیات کودک» برگزار شد

بخش پژوهشی دومین نمایشگاه ایران‌شناسی در روزهای اول تا سوم اسفندماه به بررسی «اسطوره‌های ایرانی و ادبیات کودک» پرداخت.

دکتر کمال پولادی درنخستین روز این همایش «ارتباط میان اسطوره و ادبیات کودک» و مرتضی سهی «ساختار زیبایی‌شناسی اسطوره و هنر ایرانی» را مورد نقد و بررسی قرار دادند.

محمدرضا یوسفی در دومین روز همایش به بررسی «ساختار اسطوره و عناصر داستانی» و راز جاودانگی کاربرد اسطوره در داستان‌نویسی» پرداخت. «اسطوره‌های شاهنامه و تناسب با دین» نیز عنوان سخنرانی محمود حکیمی بود.

همچنین مراسم تقدیر از مقالات برگزیده دانشجویان و پژوهشگران با محوریت ویژگیهای قومی اساطیر و مقایسه آن با سایر ملل، ویژگیهای ادبی اسطوره‌های ایرانی، تداوم مضمون اساطیر در ادبیات داستانی کلاسیک و فرهنگ عامه، ضرورت استفاده از اساطیر در کتابهای کودک و نوجوان، ویژگیهای قومی و انسان‌شناسی، اسطوره‌ها و ادبیات کودک و... در آخرین روز از همایش برگزار شد. در این روز همچنین بهمن کاظمی به بررسی آماری- توصیفی کتابهای کودک و نوجوان در حوزه معرفی فرهنگ و تمدن ایرانی با تأکید بر اسطوره‌ها پرداخت.

مقالات برگزیده این همایش عبارت بودند از:

- «استفاده از اسطوره‌ها در کتابهای کودکان گونه‌ها، باید و نبایدها» نوشته آذر آزادی از تهران.

- «اسطوره‌های ایران جامعه پذیری و آسیبهای اجتماعی» به قلم دکتر محمد محسن حمیدی از مشهد.

«اسطوره‌شناسی ایران با رویکردی کیهان‌شناختی، انسان‌شناختی و نشانه‌شناسی» به کوشش محمد قربانی از تهران.

و «ضد اسطوره دین» به قلم نرگس اسکویی از تبریز.

این مقالات، از میان پانزده اثر راه یافته به مرحله نهایی داوری انتخاب و تقدیر شدند.

قصه‌گویی از ازل تا ابد

مروری بر کتاب «قصه گویی تصویری و روایت بصری»

یادش به خیر کودکی. همان زمان که مادربزرگ برایمان قصه می‌گفت و ما با داستانهای زیبایش به خوابی شیرین فرو می‌رفتیم.

مادربزرگ بازبانی ساده و کودکانه برایمان از رستم و سهراب می‌گفت و از امیر ارسلان نامدار و حسین کرد شبستری.

امروز اما سالها از آن روزگار گذشته و حالا دیگر بسیاری از کودکان به شیوه ما دل به قصه‌ها نمی‌سپارند اما قصه‌گویی انگار که در دل روابط انسانها نهفته است، چه انسان مدرن و چه انسان باستان. داستانها گفته می‌شوند تا رفتارهای نیک را به ما یاد دهند و حس کنجکاوی ما را ارضا کنند.

داستانها، روابط اجتماعی را متبلور و شفاف می‌کنند. افکار آدمی را بیان کرده و ما را سرگرم می‌کنند.

قصه‌گویی مهارت می‌خواهد: خاصه برای کودکان. اولین قصه‌گویان احتمالاً با حرکات بدن و با استفاده از اصوات قصه می‌گفتند که بعدها این اصوات و حرکات بدن تبدیل به زبان شد. همچنان که زمان در طول قرنها پیش رفت، صنعت، ابزاری مانند کاغذ، دستگاه چاپ و وسایل ارتباطی مدرن را تولید کرد و این ابزار جدید بر قصه‌گویی نیز تأثیری شگرف گذاشت.

«قصه‌گویی تصویری و روایت بصری» عنوان کتابی است از ویل آیزنر به ترجمه آرش جلال‌منش و بهمن شریفی که انتشارات بنیاد سینمایی فارابی آن را همزمان با بیستمین جشنواره بین‌المللی فیلمهای کودکان و نوجوانان در دو هزار نسخه منتشر و روانه بازار کرده است. این کتاب مشتمل بر یازده فصل است که در فصل اول آن به سرگذشت قصه‌گویان پرداخته شده است. «قصه‌گویی چیست؟» عنوان فصل دوم این کتاب است که به تعریف داستان پرداخته و آن را وسیله‌ای برای انتقال جذاب اطلاعات به مخاطب می‌داند که می‌تواند ایده‌ها، دانشها و مفاهیم انتزاعی را به کمک استفاده از ابزار مناسب در کنار یکدیگر گرد آورد.

فصل سوم کتاب به راههای مختلف داستان‌گویی اشاره کرده و کلمات و تصاویر را دو راه اصلی برای بیان داستان می‌داند که گاه می‌توانند با هم ترکیب شوند.

آیزنر در چهارمین فصل کتاب خود، تصاویر را ابزاری برای روایت داستانها معرفی می‌کند و شخصیتهای کلیشه‌ای (اشخاصی که در طول زمان شکل گرفته و تثبیت شده‌اند، بدون اینکه به فرد خاصی دلالت کنند) و نمادها را عواملی مهم در درک بهتر خوانده به شمار می‌آورد. «انواع داستان‌گویی» عنوان پنجمین فصل کتاب است که بخشهایی چون قصه‌گویی با هدف آموزش، داستان کمیک آموزنده، قصه‌گویی بدون طرح، تعریف کردن داستان نمایشی، داستان تمادین و... را در بر می‌گیرد.

نویسنده در فصل ششم، ویژگیهای یک خواننده خوب را برشمرده و می‌گوید: «پیش‌زمینه‌ای که خواننده دارد (تجربیاتش در زندگی و فرهنگ تصویری‌اش) باید در نحوه داستان‌گویی قصه‌گو در نظر گرفته شود. در هفتمین فصل از کتاب، «تأثیرات خواننده» مورد بررسی قرار گرفته و گفته می‌شود: «هیچ داستان‌نویسی نباید از این واقعیت چشم‌پوشی کند که خواننده داستانش، داستانهای دیگری را نیز خوانده است.» هشتمین فصل کتاب «ایده‌ها» و الگوهایی را که آغاز داستان بر اساس آنها شکل می‌گیرد توضیح می‌دهد، مثل چه می‌شود اگر؟، بذار برات بگم که برای فلانی چه اتفاقی افتاد، راستی شنیدی که می‌گن...؟ و...

«فرآیند نگارش» عنوان نهمین بخش و «داستان گویان» عنوان دهمین فصل از این کتاب است. آیزنر در این بخش به قدرت ناقلان و راویان داستان اشاره کرده و آنان را در تشویق مردم به خواندن داستان مؤثر می‌داند. یازدهمین فصل کتاب نیز «سبک هنری و داستان گویی» نام دارد. ویل آیزنر در نهایت از مخاطبان خود می‌پرسد: «آیا با تغییرات ایجاد شده در روشهای ارتباطی، داستانهای نقل شده در بین آدمیان نیز دچار تغییر شده‌اند؟» او بر این باور است که اگر چه این پرسش، پاسخ ساده‌ای ندارد اما تفکر درباره آن به ایجاد فضای فکری لازم برای یک روایتگر گرافیکی کمک می‌کند.

گنجینه معنوی

جبران خلیل جبران، گردآورنده سهیل بوشرویی، ترجمه وحید کیان، انتشارت اندیشه عالم، چاپ اول، ۱۳۸۴، ۲۰۳ صفحه، ۳۵۰۰ نسخه، ۲۰۰۰تومان

«عشق در ردای فروتنی از کنارمان می‌گذرد و ما از آن ترسان می‌گریزیم، یا خود را در تاریکی پنهان می‌کنیم یا اینکه در پی او راهی می‌شویم تا بر شرارت خود نام عشق نهیم.»(ندای استاد)

«آنچه را می‌شنوی باور می‌کنی در حالی که باید آنچه را نمی‌شنوی باور کنی، چه سکوت انسان به حقیقت نزدیکتر است تا گفتار او.» (عیسی، پسر انسان)

سطرهای فوق، دو قطعه از «گنجینه معنوی» است که در آن، جملات قصار و قطعاتی از جبران خلیل جبران گردآوری شده است.

جبران خلیل جبران شاعر و نویسنده‌ای بود که به خاطر گوناگونی در وسعت فعالیتهای هنری و نیز به دلیل چند فرهنگی بودن، از چهره‌های ماندگار و منحصر به فرد ادبیات عرب به شمار می‌رود. او برای مردم می‌نوشت و به آنان، رفتن به سوی ریشه‌ها و اهداف پاک زندگی را تذکر می‌داد.

قرآن و طبیعت

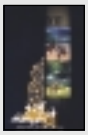

تألیف سعید حمیدی کلیجی، انتشارات حلم، چاپ اول، ۱۳۸۴، ۲۷۲ صفحه، ۳۰۰۰ نسخه، ۲۰۰۰ تومان

در این اثر که طبیعت را از منظر قرآن مورد بررسی قرار می‌دهد، به رابطه انسان با طبیعت پرداخته و سعی شده نوع نگاه انسان و حدود اختیارات او در تصرف طبیعت، از منظر قرآن کریم مورد توجه قرار گیرد. این کتاب شامل یک مقدمه، بیست فصل، تعدادی عکس و فهرست منابع و مآخذ است.

آب، باد، چشمه، حیوانات، زمین، گیاهان و درختان، آفرینش، آسمان، انسان، بالهای طبیعی و اعجاز علمی قرآن درباره طبیعت، عناوین برخی از فصول این کتاب است.

دیوان کیوان کاشانی (انیس الذاکرین)

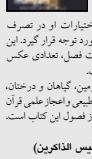

به تصحیح افشین عاطفی، انتشارات همگام با هستی، چاپ اول، ۱۳۸۴، ۲۰۸ صفحه، ۲۰۰۰ نسخه، ۲۰۰۰ تومان

حاج میرزا مهدی طبیب کاشانی متخلص به کیوان، از شعرای گمنام قرن سیزدهم هجری قمری است.

او در ۷۴ سالگی به ذکر مصائب سید و سالار شهیدان، حسین بن علی(ع) و یاران وفادارش پرداخته و واقعه عاشورا را در قالب مثنوی به نظم درآورده است. آغاز داستان مسلم بن عقیل، حرکت نمودن سیدالشهدا(ع) از مدینه به مکه، وارد شدن سیدالشهدا(ع) به مکه، فرستادن سیدالشهدا(ع) مسلم بن عقیل را به کوفه، ذکر ورود مسلم به کوفه، مختصری از وقایع کربلا و اذن جهاد خواستن حضرت قاسم(ع) و... عناوین برخی از اشعار این دیوان است.

نیچه برای معاصران

به انتخاب رودیگر زفرانسکی، ترجمه علی عبدالهی، انتشارات مرکز، چاپ اول، ۱۳۸۴، ۷۹ صفحه، ۳۰۰۰ نسخه، ۱۰۰۰ تومان

این اثر مجموعه‌ای از گزین گویه‌های فریدریش ویلهلم نیچه، فیلسوف آلمانی است که نیچه‌شناس بزرگ آلمانی، زفرانسکی آنها را بر حسب شناخت خود از او در دوازده پاره انتخاب و با طرحهایی از لوئیز مورشنس در آلمان منتشر کرده است. خوانندگان ایرانی، نیچه را اغلب به‌عنوان شاعر- فیلسوف می‌شناسند اما نیچه علاوه بر داشتن قلمی شاعرانه و گزین گویه پرداز، کلامی استدلال‌گر و مستحکم نیز دارد که در آن با استدلالهای نیرومند و جاندار، پایه‌های اندیشه انتقادی خود را پی‌ریزی کرده است. عنوان برخی از این پاره‌ها به قرار زیر است: در باب خود، شکل‌گیری نفس، بی‌فرهنگی مدرن، ستایش امر غیر منطقی، اصیل و غیر اصیل، اخلاق و امر اخلاقی و نه چندان جدی.

تجسم خلاق

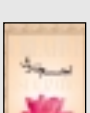

نوشته شاکتی گاوین، ترجمه مژگان مقتدری، انتشارات کتاب کیمیا، چاپ اول، ۱۳۸۴، ۱۵۲ صفحه، ۵۰۰۰ نسخه، ۱۵۰۰ تومان

تجسم خلاق، به کارگیری تخیل در خلق خواسته‌های انسانی است. همچنین می‌توان آن را توانایی طبیعی دانست که بی‌وقفه و بدون آگاهی از وجود آن بهره می‌گیریم.

نویسنده کتاب حاضر طی پنج بخش، شیوه‌های آگاهانه به کارگیری تخیل خلاق طبیعی را به‌عنوان یک تکنیک خلق تمایلات حقیقی به مخاطب معرفی می‌کند. تمایلاتی چون عشق، تحقق آرزو، برقراری روابط مطلوب، سلامتی، آرامش درونی و....

عناوین بخشهای پنجگانه این کتاب عبارت است از: اصول تجسم خلاق، کاربرد تجسم خلاق، مدیتیشن و عبارات تأکیدی، تکنیکهای خاص و خلاق زیستن.

تأثیر تجسم خلاق بر روابط، زندگی اثر هنری شماست، بازگشایی مراکز انرژی، اتصال با ضمیر برتر، نقش و اهمیت آرامش و... عناوین برخی از مطالب این بخشهاست.

تازه‌های انتشارات جیحون

دو کتابی که ذیل نام این انتشارات معرفی می‌شوند، در سال جاری برای نخستین بار به بازار کتاب عرضه شده‌اند. شمارگان این کتابها ۵۰۰۰ نسخه و بهای آنها ۱۲۰۰ تومان است.

این دو اثر که در مجموعه «اخلاقیات روزمره» به چاپ رسیده‌اند، برگرفته از کنفرانسهایی هستند که طی سمیناری با عنوان «اخلاقیات و همبستگی انسان‌دوستانه» از سوی بنیاد استاد الهی برگزار شده است.

در هر یک از کتابهای این مجموعه، بررسی یک صفت اخلاقی- یا بالعکس غیراخلاقی- پیشنهاد شده است، هدف این مجموعه این است که به ما نشان بدهد برخی رفتارهای به ظاهر عادی‌مان که جزو جدانشدنی وجودمان شده‌اند، چگونه با ایجاد سدی نامرئی، مانع پیشرفت انسانی ما می‌شوند. این دو کتاب را فروزان تجویدی به فارسی برگردانده است.

معرفی مختصر این دو کتاب را می‌خوانیم:

نیک‌بینی

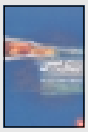

نوشته الیوه دیریوژک و اماتوئل کومت، ۱۱۰ صفحه

این کتاب در دو بخش اصلی تدوین شده است. عناوین این دو بخش عبارت است از: حالتهای مختلف منفی‌بینی و چه چیز را «نیک‌بینی» می‌خوانیم؟

در جهنم؛ دیگران‌اند، زندگی در تاریکی، پارانویا، عینکمان را تغییر دهیم، با دیدمان را؟، درست دیدن را یاد بگیریم، نیروی خلاقه تفکر، دیدگاه معنوی، نیک‌بینی یعنی چه؟ و چه چیز را «نیک‌بینی» می‌خوانیم؟، عناوین برخی از مطالب این کتاب است.

غلبه بر حسادت

نوشته بناتریس گورنیه و اگنس روسو، ۱۰۶ صفحه

نویسندگان این کتاب پس از ارائه تعریف حسادت و پرداختن به مسائلی چون منشأ، اثرات رفتاری و ذهنی و... آن بر انسان، در بخش دوم کتاب به شیوه‌های درمان این بیماری روانی پرداخته‌اند.

نحوه تفکر خود را تغییر دهیم، به نحو دیگری عمل کنیم، چند شرط موفقیت، برنامه عملی برای غلبه بر حسادت و شناخت نقطه ضعف، عناوین برخی از مطالب بخش دوم این کتاب است.

شعرامروز آستارا

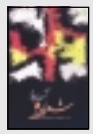

به کوشش منصور بنی مجیدی، انتشارات فرهنگ ایلیا، ۱۵۰۰ نسخه، ۱۳۰۰ تومان

این مجموعه گزیده‌ای است از اشعار برخی شعرای شهرستان آستارا که در قالبهای غزل و نو با مضامین متنوع سروده شده‌اند.

در این اثر اشعاری را از اکبر اکسیر، منصور بنی مجیدی، دکتر احسان شفیعی، دکتر مجتبی عالم خواه، هوشنگ مجرب، آرش نصرت اللهی، صمد جامی، داوود ملک زاده و.... می خوانیم.

صدتایی عشق

سروده پابلو نرودا، ترجمه ساسان تیسمی، نشرآبی، چاپ اول، ۱۳۸۴، ۱۲۹ صفحه، ۱۲۰۰ نسخه، ۱۳۰۰ تومان

«تو از جنوب تهی دست می‌آیی/از آن جا که روح من در آن بالید، که درآسمانش هنوز مادرت با مادرم رخت می‌شوید/دوست من، از این روست که تو را برگزیده‌ام.»

آنچه خواندید قطعه‌ای است از مجموعه «صدتایی عشق» که از میان اشعار پابلو نرودا، شاعر شیلیایی گردآوری شده است. نرودا شاعری مردمی، همه فهم و پرخواننده است که اشعارش مضامین عاشقانه، اسطوره‌ای، و صف طبیعت، زندگی مردم آمریکای لاتین و موضوعات سیاسی روزگارش را شامل می‌شود. ضمیمه این مجموعه، گفت وگویی با همسر نرودا است که به روزهای پایانی عمر این شاعر می‌پردازد.

بخارا

شماره ۴۶، آذر- دی ۱۳۸۴، ۳۰۰۰ تومان

تازه‌ترین شمارهٔ «بخارا» به یادنامه مورخ و ادیب نام‌آشنا، دکتر محمدابراهیم باستانی پاریزی اختصاص دارد. البته این یادنامه تنها بخشی از این نشریه حجیم را تشکیل می‌دهد. ایران شناسی، شعر فارسی، شعر جهان، نقد ادبی، پژوهش، بزرگداشت تاگور، گزارش، نقد کتاب و یاد و یاد بود از دیگر بخشهای این نشریه است. عکسها، دست نوشته‌ها و خاطرات شیرین باستانی پاریزی، شاید خواندنی‌ترین قسمتهای این شماره بخارا باشد.

فرهنگ پایداری

به مدیر مسئولی مهندس داوود غیاثی راد و سردبیری سعید علامیان، سال دوم، شماره پنجم، پاییز ۱۳۸۴، ۲۳۱ صفحه، ۱۰۰۰ تومان

آنچه در این فصلنامه می‌خوانید شامل گفت و شنود، خاطره، پژوهش، هنر، یاد، داستان و شعر، از نگاه دیگر، چشم‌انداز و با خوانندگان است.

عناوین برخی از مطالب این نشریه عبارت است از: حرفهای بی‌مخاطب، عراق از طرف آمریکا با ایران جنگ کرد، فضای بسته و محدود باز شد، هنر جنگ: خاطرات سرلشکر غلامعلی رشید، «تسواهن» یا «مجدة العیمان؟!»، خاطره‌نویسی در تئوری و عمل، حقیقتی شبیه افسانه، شاخصه‌های فرهنگی بسیجی، جامع‌نگری به مفهوم «ایثار» در زمان جنگ، بحران و صلح، مسئله‌ای به نام تئاتر دفاع مقدس، هنر گرافیک در جنگ و....

زنده‌رود

فصلنامه فرهنگ، ادب و تاریخ، به مدیر مسئولی حسام‌الدین نبی‌نژاد، شماره ۳۵ و ۳۶، تابستان و پاییز ۱۳۸۴، ۴۹۲ صفحه، ۱۵۰۰ تومان

مطالب این شماره از زنده‌رود شامل یادنامه شاهرخ مسکوب، مقاله، داستان، شعر و معرفی کتاب است.

برخی از مقالات و مطالب این شماره عبارتند از: مسکوب به روایت مسکوب، شاهنامه و شاهرخ مسکوب، چند نامه از مسکوب به حمید ارباب شیروانی، میل به کاویدن و کشف، موش و گربه کافکا، دیکنز، رورتی و کوندرا، درآمدی بر واریاسیون، همایش ترجمه ادبی، زیارت آرامگاه یک قدیس غیر رسمی، کمی بعد، مسافر، چرا میلان کوندرا درباره داستایفسکی اشتباه می‌کند، فقط داستان می‌نویسد، در چیستی و چرایی ادبیات، هنوز هم می‌توانید بخندید، سنج و صنوبر و...

صفحات پایانی تازه‌ترین شماره زنده‌رود به معرفی کتاب اختصاص دارد.

بلم

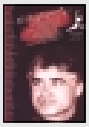

دو ماهنامه ادبی، به سردبیری داوود ملک‌زاده، شماره ۶ و ۷، آذر و دی‌ماه ۱۳۸۴، ۹۴ صفحه، ۷۰۰ تومان

در این شماره بلم که ویژه اکبر اکسیر و شعر «فرانو» است، برخی مقالات به این ترتیب آمده‌اند: اکبر اکسیر در یک نگاه، گفت‌وگو با اکبر اکسیر، نمونه شعرهای فرانو، فرانو، گردونه حیرانی شعر امروز، تا قنوت زخمی آبها، نگاهی به یک شعر، مانیفست دادائیستی شعر- نثر هذلولی، فرانو در امتداد فوتوریسم، از حروف مقطع سربی تا فونت زرنگار، گزیده نقد و نظر و....

عناوین کلی مطالب این دوماهنامه عبارتند از: شعر، داستان، ترجمه، مقاله، طنز جدی، گفت وگو، با شاعران معاصر، معرفی کتابها و نشریات، با آثار رسیده و دریچه.

فرهنگ کوثر

فصلنامه فرهنگی- مذهبی، به مدیر مسئولی عبدالرضا ایزدپناه و سردبیری محمود مهدی‌پور، انتشارات آستانه مقدسه حضرت معصومه(س)، سال هشتم، شماره ۶۴، زمستان ۱۳۸۴، ۱۵۱ صفحه، ۴۰۰ تومان

مطالب این فصلنامه که ویژه اندیشه و سیره اهل بیت علیهم‌السلام است، در پنج عنوان کلی سیره و تاریخ، فرهنگ، یاران اهل بیت، گزارش، آینه ادب و همراه با خوانندگان آمده است. عنوان برخی از مقالات آن عبارت است از: فرهنگ علوی و فرهنگ اموی، استناد به قرآن در سیره امامان(ع)، سیره قرآنی امیر مؤمنان(ع)، فرزندان و نوادگان ابوالفضل(ع)، انگشتر در تاریخ انبیا و اولیا، رابطه مهجوریت قرآن و اهل بیت علیهم‌السلام، گفتاری در عصمت، سیری در اسناد احادیث کافی و کیمیای عشق.

دوره جدید شماره ۲۲
شنبه ۶ اسفند ۱۳۸۴
هنر / ۱۴

نقد، کسب و کار من است

گفت‌وگو با مسعود فراستی: نویسنده و منتقد

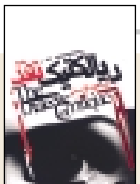

نگار پدرام

بیست و دومین کتاب مسعود فراستی با عنوان «دیالکتیک نقد» از سوی مؤسسه فرهنگی هنری سناء دل روانه بازار شد. تغییر شیوه نقدنویسی او در این کتاب انگیزه اصلی گفت‌وگوی کتاب هفته با فراستی شد. بخشی از صحبتهای ما با این منتقد سینمایی، به جریان فیلمسازی در ایران و بررسی فیلمهای جشنواره فجر امسال اختصاص یافت، حرفهایی که گفتن آنها ضروری است اما امکان چاپشان در نشریه اطلاع‌رسانی کتاب ناممکن است.

اولین کتاب ترجمه شده توسط مسعود فراستی در سال ۶۸ با عنوان «سینمای کمدی و بیان فردی» نوشته استوارت کاهینگی از سوی انتشارات سروش منتشر شد. در سالهای ۷۰ و ۷۱ فراستی کتابهای «افاوس خیال» (لنگفلر برگمان)، «ده فیلم ده نقد ۱ و ۲» و «هیچکاک همیشه استاد» (ایاهمکاری شهید آوینی) را تألیف یا ترجمه کرده و به چاپ رساند.

از دیگر آثار این منتقد می‌توان به کتابهای زیر اشاره کرد: «اسطوره حال فرورد»، «هزار توی رویا حقیقت»، «کارنامه اولین»، «نقد چیست؟- منتقد کیست؟»، مجموعه ۳جلدی «جنگ برای صلح»، «افسانه چاپلین»، «بچه‌های آسمان»، «رنگ خدا»، «سینما قلم» و....

فراستی در حال حاضر کتاب «سینمای کوروساوا» را در نشر ساد دل آداه انتشار دارد. وی همچنین مشغول گردآوری فرهنگ نقد فیلم در ایران است. این فرهنگ که گزیده نقدهای سینمای ایران را از دهه ۳۰ تا امروز در بر می‌گیرد، قرار است از سوی انتشارات سوره مهر حوزه هنری منتشر شود. قرار بود با فراستی فقط درباره «دیالکتیک نقد» سخن بگوییم که به موضوع نقدنویسی، در سینمای ایران رسیدیم؛ موضوعی جذاب هم برای ما و هم برای فراستی. امیدوارم برای شما نیز این موضوع جذاب باشد.

چه شد که در این کتاب، به‌سراغ نقد ساختارگرا رفتید؟

نقد، کار اصلی من است. من سردبیر اولین مجله نقد سینما بودم که در قالب فصلنامه منتشر می‌شد (سال ۷۲) اما به دلیل مشکلاتی که پیش آمد، چهار شماره بیشتر مسئولیت سردبیری این نشریه را ادامه ندادم. در سال ۸۱ درباره مسئولیت تحریریه ماهنامه «نقد سینما» را پذیرفتم ولی ادامه ندادم. در این سالها نقدهایی نوشتم که در کتابهای «ده فیلم ده نقد»، «نقد دیگر» و «سینما قلم» به چاپ رسیده‌اند. مطالب تئوریک درباره نقد را نیز در کتاب «دیالکتیک نقد» گردآوری کرده‌ام.

می‌توان گفت این کتاب چیزی قریب به پنجاه سال نقد نظری فیلم را در بر می‌گیرد چون نوشته‌های آن مربوط به دهه پنجاه تا حدود سال ۲۰۰۲ میلادی است. همه مطالب ترجمه‌ای هستند و تنها یک مطلب تألیفی در کتاب وجود دارد. این مطالب مجموع عقاید من درباره نقد فیلم است که به شکل فشرده بیان شده و فکر می‌کنم قابل دفاع است. این نوشته حاصل دو دهه کارمن در زمینه نقد فیلم است و حرفهایی است که به آنها اعتقاد دارم اما من نه ساختارگرا هستم، نه نشانه‌شناس و نه....

آیا قبول دارید که نگاهتان به نقد در این کتاب تغییر کرده است؟

به نظر خودم هر چه تا امروز نوشته‌ام به همین روش بوده و تغییر کلی در دیدگاهم نمی‌بایم. البته سعی کرده‌ام نگرشم را پخته‌تر کنم و شاخ و برگهای اضافی آن را دور بریزم. در واقع روش، همان روش قبل است فقط ممکن است شیوه بیانم تغییر کرده باشد.

این روش نقد، نزدیک به «تئوری مؤلف» است که توجه به فرم و ساختار، موضوع اصلی آن است. از سوی دیگر، این روش تنها به فرم اکتفا نمی‌کند چون تعریف من از هنرمند به‌ویژه در عرصه سینما تعریف صرفاً مبتنی بر فرم نیست. به نظر من فرم اساس است ولی باید به محتوا و زیبایی‌شناسی تبدیل شود. از طرفی محتوا، مضمون و مفهوم نیست بلکه حاصل فرم است. در تئوری مؤلف، یک فیلم به‌طور مستقل مورد بررسی قرار نمی‌گیرد بلکه مجموع زندگی کاری یک مؤلف در آن به نقد کشیده می‌شود و تک فیلم به‌عنوان بخشی از آن است.

من سعی می‌کنم ابتدا فیلم را به تنهایی ببینم و بعد زندگی کاری فیلمساز را در ارتباط با آن ببینم. نقد باید از فرم اثر آغاز کرده و به دنیای اثر و سپس به دنیای صاحب اثر رسیده و آن را تحلیل کند و دوباره به اثر برسد.

اما در تحلیل آخر، صاحب اثر مهمتر از اثر است. این در حالی است که هر کدام از تئوریهای بعد از تئوری مؤلف یعنی نظریات ساختارگرایان، نشانه‌شناسان، فرمالیستها و نئوفرمالیستها، در سینما، تنها وجوهی از این مسئله را بیان می‌کنند.

برخی از منتقدان فیلم، نقدشان را با نقد فیلمساز شروع کرده و بعد به خود فیلم می‌رسند. حتی گاه خود فیلم

عکس : اسدالله خراسانی

به باور من هنوز هیچکدام از این تئوریهای جدید به ویژه تئوریهای دو دهه اخیر حرف جدی و تازه‌ای در نقد سینما نزده‌اند

را نیز نقد نمی‌کنند. در واقع منتقد به بهانه فیلم جدید فیلمساز به نقد خود او می‌پردازد نظر شما در این باره چیست؟

هر منتقد به‌طور قطع از فیلمساز شناختی دارد و در نقد اثر نمی‌تواند این شناخت را فراموش کرده و بگوید من با اثری مواجهم که صاحب آن را نمی‌شناسم. چون به‌طور خودآگاه و ناخودآگاه این شناخت در ذهن منتقد تأثیر گذاشته است. در واقع هر اثر از یک‌سو راه را برای نقد توسط منتقد نشان می‌دهد و از سوی دیگر منتقد پس از پایان فیلم باید آن را با آثار پیشین فیلمساز بسنجد اما من سعی می‌کنم در نقد فیلم، صرف نظر از اینکه فیلمساز را دوست دارم یا نه، ابتدا اثر را نقد کنم. به همین دلیل بعد از این همه سال هنوز قبل از دیدن یک فیلم، موضع خاصی نسبت به آن ندارم. هر گاه فیلم جدید یک فیلمساز را می‌بینم انگار که اولین فیلم اوست ولی پس از پایان فیلم، آن را با سایر آثار فیلمساز مقایسه کرده و از این راه، فیلم جدید را تحلیل می‌کنم و به دنیای صاحب اثر نزدیک می‌شوم.

به نظر خودتان در این نوع تحلیل موفق بوده‌اید؟

گاه بر اثر شرایط، جنبه‌ای از این روش غالب شده چون ما - به‌ویژه در سینمای ایران- اغلب فیلمسازان را می‌شناسیم و دنیای آنها برای ما روشن و شناخته شده است بنابراین در بررسی اثر جدید فیلمساز، این شناخت یا مانع نقد فیلم جدید می‌شود یا به نقد بهتر آن کمک می‌کند. اما متأسفانه چون سینمای ما رشد یافته نیست، معمولاً پیش‌داوریهایمان درباره فیلم جدید درست است. از سوی دیگر، اغلب سینماگران ما به جای اینکه رشد کنند، یا در جا می‌زنند یا به عقب برمی‌گردند. به این دلیل که نه با مدیوم سینما انس دارند و نه با مردم. از طرفی سینماگران ما اغلب اهل مطالعه نبوده و حتی فیلم هم نمی‌بینند. این نشان می‌دهد که سینما دغدغه اصلی آنها نبوده و فیلمسازی برای آنها به معنای لذت بردن از هنر نیست. در غیر این صورت مگر امکان دارد کسی فیلمساز باشد ولی فیلم نبیند؟ دنیای هر آدمی محدود است و اگر با مطالعه و تحقیق مداوم و ارتباط با مردم همراه نشود، سریعاً ته می‌کشد. به همین دلیل است که فیلمسازان ما اکثراً بعد از دو فیلم تمام می‌شوند. به خاطر توجه من به چنین نکاتی است که معروف شده دیدگاه من نسبت به سینمای ایران تند است و به راحتی از هر فیلمی استقبال نمی‌کنم.

ممکن است نظرتان نسبت به سینمای ایران تغییر کند؟

الان نگاهم نسبت به سینمای ایران و نقد آن تغییر کرده و دیگر از فیلم به فیلمساز نمی‌رسم و با دیدن یک فیلم متوسط و خوب نمی‌گویم فیلمساز هنرمندی پیدا شده. صبر می‌کنم و منتظر آثار بعدی او می‌شوم.

اساس و پایه نقد آثار سینمایی در میان گروهها و نحله‌های مختلف فکری چیست؟ شما شیوه نقد این گروهها را تا چه حد راهگشا می‌دانید؟

نقدهای ساختارگرایان که بیشتر مبتنی بر مارکسیسم بوده، وجه اجتماعی را تا حدودی توضیح می‌دهد اما وجه فردی را نه چندان. پست مدرنیست‌ها درباره سینما نکات راهگشایی ندارند. کار اینان نوعی تئوری‌پردازی دانشگاهی است و گاه لفاظی. این افراد سعی می‌کنند برخی تئوریها را به سینما تحمیل کنند. در این میان روانشناسی و تفکر فمینیستی- البته نه به آن شکل که در ایران رواج یافته- می‌توانند به سینما و نقد سینمایی کمک کنند. تأثیر زبان‌شناسان هم در نقد سینمایی بسیار محدود است. چون شیوه تفکر زبان‌شناسان، ادبی است نه تصویری. به باور من هنوز هیچکدام از این تئوریهای جدید به ویژه تئوریهای دو دهه اخیر حرف جدی و تازه‌ای در نقد سینما نزده‌اند. اما خواندن آنها لازم است. معتقدم منتقدان قدیمی مانند رابین وود، آندره بازن، ساتناک، پرکینز و... همچنان منتقدان جدی سینما هستند. البته این را درباره منتقدان غربی می‌گویم. چون منتقدان ایرانی اغلب بسیار عقب‌تر از تئوریها حرکت می‌کنند. منتقدان جدیدتر غربی هم که نسبت به تئوریهای امروزی ادعای آگاهی دارند، از پس یک فیلم از جهان فیلمساز برنمی‌آیند. در واقع هر کدام از گرایشهای جدید، تنها می‌توانند برخی از اصول نقد فیلم را دریابند اما نمی‌توانند به تنهایی یک فیلم را آنالیز سینمایی کنند. چراکه اساس تئوریهایشان به جای آنکه سینمایی باشد، ادبی است.

در مجموع مشکل بسیاری از تئوریهای جدید همین است که نمی‌توانند به دنیای صاحب اثر برسند. به نظر من شناخت این تئوریها در نقد فیلم به ما کمک خواهد کرد اما به‌عنوان یک روش فکری، جوابگوی نقد فیلم نخواهد بود.

وضعیت منتقدان و نقدنویسی در ایران را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

وضعیت چندان خوبی نداریم. به نظر من هنوز شمیم بهار و کیومرث وجدانی که در دهه ۴۰ می‌نوشتند، بهترین منتقدان ما هستند. آنها از منتقدان امروزی پیشروتر بوده‌اند.

پرویز دوایی با وجود اشتیاق خوبی که برانگیخت و کارهای خوبی که در سینمای ایران ارائه داد جوی ایجاد کرد که به رشد نقد جدی سینمای ما نینجامید. منتقدان پیرو او نیز احساساتی رفتار کردند و کورکورانه از فیلمسازانی که کارشان خیلی قابل بحث است، دفاع کردند. این منتقدان در پس‌رفت فیلمسازان نقش داشتند و آثار بد اغلب فیلمسازان حاصل نوشته‌های سراسر دفاع ادامه‌دهندگان راه اوست.

به نظر شما امروز اصلاً منتقد خوب در سینمای ایران وجود دارد؟

امروز منتقدان قدیمی یا اصلاً نمی‌نویسند یا خیلی کم‌کارند. خسرو دهقان، اگر بنویسد و حوصله کند،... در میان منتقدان جوان سعید عقیقی خوب است و خوب می‌بیند و می‌خواند و می‌نویسد. نقدهای کامبیز کاهه درباره سینمای جهان نیز اغلب خوب بود.

البته برخی در یک دوره نقدهای خوبی نوشتند. اما به تدریج امروزی شدند. امروزی به این معنا که با تفکر و تئوریهای عقب افتاده حاکم بر اوضاع سینمای ما هماهنگی پیدا کردند. این تفکر، ظاهراً ایدئولوژی زده است ولی ایدئولوژی آن واقعی نیست. یعنی سینماگران و منتقدان سینما از عرفان غیر ایرانی و غیر اسلامی و غیر سینمایی شروع کردند و به سینمای دینی که فقط مضمون در آن مطرح است، رسیدند. در این راستا هر کاری را که مفهوم دینی داشت، بزرگ جلوه دادند. متأسفانه این گرایش، امروز به معناگرایی رسیده است. معتقدم معناگرایی به فال قهوه شبیه است. این معناگرایی جدید، بی‌هنری، ریاکاری و ابتذال را با چماق معنا رشد می‌دهد.

شما به تأثیر دوایی و ادامه‌دهندگان او در گروه فیلمسازان اشاره کردید و گفتید که این منتقدان باعث شدند فیلمسازان عیبهای خود را نبینند یا عیبهایشان پررنگ‌تر شود. خب حالا نقدهای شما که به تعبیر برخی بسیار رادیکال هم بود، چه تأثیری در فیلمسازی ایران داشته است؟

هیچ تأثیری نداشته!

چرا؟

باید این هیچ را توضیح بدهم. چون فکر می‌کنم نقدهای من در میان علاقه‌مندان به سینما، مؤثر بوده. از بسیاری از جوانان به‌ویژه در شهرستانها شنیده‌ام که کتابهای کوچک «ده فیلم ده نقد» را خوانده‌اند و به‌وسیله این دو کتاب نگاهشان نسبت به سینما جدی‌تر شده ولی متأسفانه نقدهای من در فیلمسازان تأثیر مثبت نداشته و حتی گاه آنها را پرمدعا کرده. به‌طور مثال من از حاتمی‌کیا، مجید مجیدی و... از یک سو در مقابل سینمای جشنواره بی‌مخاطب و بی‌هویت و از سوی دیگر در برابر سینمای فیلمفارسی دفاع کرده‌ام- البته از فیلمهای اولیه آنها- سعی کرده‌ام از هر پدیده سالمی دفاع کنم. هرچند که این پدیده سالم، اکنون بوده باشد. هنوز هم گاه این کار را تکرار می‌کنم. با این امید که از آن پس فیلمهایی ساخته شوند که نه جشنواره‌ای باشند و نه فیلمفارسی. فیلم ملی باشند، با فرم اینجایی و دنیای اینجایی.

از طرفی لازم است بگویم که در این سالها از فیلمهایی دفاع کرده‌ام که همچنان معتقدم فیلمهای خوبی هستند.

فیلمهایی مانند دیده‌بان، مهاجر، بچه‌های آسمان و تا حدودی رنگ خدا. اشتباه من دفاع از این فیلمها نبوده بلکه در دفاع از فیلمسازان این فیلمها اشتباه کرده‌ام.

درباره لحن نقدهایتان چیزی نمی‌گویید؟

چرا. لحن من است و من و دنیای مرا توضیح می‌دهد. اگر تند است ببخشید. همین است که هست.

الگوسازی در موسیقی

گفت‌وگو با رضا مهدوی نوازنده، آهنگساز و نویسنده

سمیه قاضی‌زاده

رضا مهدوی سال ۳۴۷ در تهران متولد شده است. وی سالهاست سنتور می‌نوازد. آثار و مهدی مختلفی را نیز منتشر کرده که از جمله آنها می‌توان به «آذر کبیر» و چند آثار برای موسیقی کودک اشاره کرد. او در حال حاضر علاوه بر تدریس در دانشگاه، مدیریت مرکز موسیقی حوزه هنری را نیز به عهده دارد، همچنین عضو شورای عالی هنر وزارت آموزش و پرورش در مقاطع ابتدایی و راهنمایی است. در کنار این فعالیتها، سرپرست ماهنامه تخصصی موسیقی مقام نیز هست. مهدوی در زمینه چاپ کتاب نیز فعالیتهایی داشته است که از جمله آنها می‌توان به «موسیقی»، «بینش و موسیقی»، «آشنایی با موسیقی» و «موسیقی برای دوره ابتدایی» اشاره کرد. او هم‌اکنون کتاب «موسیقی پاپ به شرط سلامت» را در دست انتشار دارد.

مهدوی سالی است به عنوان مدیر مرکز موسیقی حوزه، در نشر کتابهای موسیقی، با انتشارات سوره مهر حوزه هنری همکاری دارد یا او در راه رویکرد این مرکز در تهیه و تدوین کتابهای موسیقی به گفت‌وگو نشستیم.

جناب مهدوی، فکر می‌کنید علت اینکه کتابهای موسیقی از بازار خوبی برخوردار نیستند، چیست؟

این مسئله فقط مشکل کتابهای موسیقی نیست. مشکل اصلی این است که در حال حاضر مردم ما کتابخوان نیستند. به دلیل مشکلات، مسائل فرهنگی و همچنین وقت کم، اطلاعات مردم ما به‌روز نیست. امکانات و شرایط بیش از این به ما اجازه به‌روز بودن نمی‌دهد. جامعه ما فرد متخصص را نمی‌پذیرد. البته در بحث هنر قضیه کمی فرق می‌کند چون ما بیشتر معتقدیم که در عین گذشته گرا بودن، متوجه‌مان باید جدید باشد اما باید به این نکته توجه کنیم که این متون جدید تا چه میزان می‌توانند در تعامل و تقابل با سنتهای ما قرار بگیرند. عده‌ای همچنان بر این باورند که باید به گذشته پرداخت و عده‌ای به هیچ عنوان به گذشته و بررسی آن اعتقادی ندارند و مدرن گرای صرف هستند. من بر این باورم که باید به هر دوی اینها در کنار هم بها داد و برآیند توأمان داشت. باید افرادی را جست و جو کرد که از سویی بتوانند در این زمینه فعالیت کنند و از سوی دیگر بتوانند کتابهایی را تألیف یا ترجمه کنند که برای مجامع دانشگاهی هم مفید باشد.

اما در دانشگاهها و گروههای موسیقی دانشگاهی ما از کتاب ایرانی کمتر استفاده می‌شود و بیشتر کتابها ترجمه آثاری هستند که اگر خیلی جدید باشند، در دهه ۸۰ میلادی تألیف شده‌اند.

همینطور است. اولین فقدان در زمینه کتب موسیقی، نبود سرفصل و متون ایرانی در دانشگاههاست. متأسفانه چنین متونی در دانشگاهها وجود ندارد و اگر هم وجود دارد، چیزی بیش از توصیفات شخصی، شفاهیات یا گفتارهایی که به طور ناقص از گذشته به الان رسیده نیستند و اکثر متون را کتابهای غربی تشکیل می‌دهند. اگر قرار باشد ما سرفصلهای ایرانی را با توجه به تفکر اسلامی و ایرانی تعیین کنیم، باید از دانشگاه شروع کنیم. باید پژوهشگران این حوزه برای تألیف کتاب، کار گروهی انجام بدهند. در غیر این صورت تمام این سرفصلها به بیان تجربیات شخصی منحصر خواهد شد. ما بعد از انقلاب در زمینه چاپ و نشر کتب جهش داشته‌ایم. پیش از انقلاب به میزان کنونی کتاب تألیف نمی‌شد بلکه فعالیتها بیشتر در حوزه ترجمه بود. پس از پیروزی انقلاب، بسیاری از جوانان به تألیف کتاب روی آوردند اما متأسفانه اگر فرض کنیم که کتابی ۱۰۰ صفحه داشته باشد، تنها ۲۰ صفحه آن مفید بود و ۸۰ صفحه دیگر به توضیح واضحات اختصاص داشت و تا امروز هم این روند ادامه پیدا کرده است. تمام این

عکس : اسدالله خراسانی

مشکلات به این برمی‌گردد که کسی به خرید کتابهای تخصصی تمایل ندارد، حالا چه کتاب موسیقی باشد چه کتاب سخت‌افزارهای کامپیوتری. استاید دانشگاه هم وقتی با چنین روحیه‌ای در دانشجویان مواجه می‌شوند، انگیزه‌ای برای انتقال دانشی که برای دانشجویان مفید است در آنها ایجاد نمی‌شود.

همین دلایل باعث شده‌اند که شما در تألیف کتابهایتان به بحث آموزش، نگاه جدی‌تری داشته باشید؟

بله، البته نمی‌توان گفت این کتابها صرفاً به آموزش اختصاص دارند اما متأسفانه در کتاب «موسیقی ترکمن» اگر چه ما نیم‌نگاهی به مسئله آموزش هم داشته‌ایم مخاطب به شکل غیر مستقیم، مباحث آموزشی را از آن دریافت می‌کند. سی درصد از مطالب کتابهای ما به آموزش اختصاص دارد که بیشتر مطالب آموزشی نوین را شامل می‌شود؛ آموزش در فضایی بین روشهای کهن و روشهای مدرن.

در بخش کتابهای آموزشی موسیقی، اوضاع فروش کمی بهتر است اما نوعی ناسامانی در آن به چشم می‌خورد که ناشی از اختلاف سلیقه استادان موسیقی است. هر استادی تنها متد آموزشی خودش را پیشنهاد کرده و شاگردانش را نیز به خرید کتابهایی در همان راستا ترغیب می‌کند.

بله، این مسئله وجود دارد اما من به این قضیه به صورت اشکال نگاه نمی‌کنم. در فرهنگ شرق، این مسئله دقیقاً به همین شکل وجود دارد. یعنی شاگردی که به واسطه فراغین استاد به مرحله استادی رسیده است، مورد قبول دیگران واقع می‌شود و مورد مشورت قرار می‌گیرد. حتی می‌توان از این مسئله به عنوان حسن شرقی‌ها نسبت به غربی‌ها یاد کرد. افراد بسیاری از این موضوع نگرانند که چرا آموزشگاههای موسیقی ما یک اسلوب مشخص را دنبال نمی‌کنند در حالی که درستش هم همین است چون در عرصه موسیقی ایرانی نباید یکسان سازی شود وگرنه موسیقی ما به ورطه رکود می‌افتد. در ایران هر استادی پیرو یک مکتب خاص است و بر اساس همان مکتب، شاگردانش را پرورش می‌دهد.

این شاگردان با گذشت زمان و کسب تبحر کافی می‌توانند راهشان را انتخاب کنند یعنی اینکه یا همان راه استاد را ادامه دهند یا بالمعکس، مکتب جدیدی را پی بگیرند. اما در غرب اصلاً اینطور نیست، مثلاً کسی که می‌خواهد موتسارت بنوازد، فقط باید تابع یک اشل و اکول باشد. ما باید این تفاوت را پذیرا باشیم و قبول کنیم که استادان موسیقی کشورمان می‌توانند با سبکهای مختلف تدریس، شاخصه‌های آموزش کشور باشند و ما بهتر است در پی یافتن نظامی هماهنگ در روابط این افراد باشیم. من با این مسئله که هر استادی باید شیوه آموزشی خودش را دنبال کند کاملاً موافقم و به هیچ عنوان حضور هیأتهای نظارتی را برای نظارت بر آموزش قبول ندارم و امیدوارم این مسئله هرگز در ایران اتفاق نیفتد.

در آغاز صحبتهایتان درباره به روز نبودن کتابهای موسیقی موجود در ایران اشاره کردید، شما در زمینه تألیف یا ترجمه کتابهای موسیقی تا چه حد به این مسئله بها داده‌اید و انتشارات سوره مهر تا چه حد به چاپ این آثار توجه داشته است؟

اعتقاد اهل فن بر این است که فعالیتهای حوزه هنری در این زمینه، به روز بوده و برای جامعه موسیقی ایران مفید واقع شده است. ما در چاپ کتاب موسیقی کلاسیک، موسیقی نواحی و همچنین موسیقی سنتی ایران به این نکات توجه ویژه داریم. شاید به جرأت بتوانیم بگوییم در سالانه پیشنهاد انتشار چیزی متجاوز از ۱۰۰ عنوان کتاب به واحد موسیقی حوزه ارائه می‌شود. این کتابها در شورای تخصصی ما مورد بررسی قرار می‌گیرند و در نهایت شاید ۱۰ عنوان از آنها انتخاب شود که از این تعداد نیز، پنج تای آن سفارش خود ماست یعنی ما از مؤلف یا پژوهشگر می‌خواهیم که مثلاً دو سال روی یک موضوع کار کند تا ماحاصل و نتیجه پژوهش او را منتشر کنیم. هدف ما از این کار چیزی نیست جز الگوسازی و شاخه‌سازی در موسیقی.

اغلب کتابهایی که از سوی نشر سوره مهر منتشر شده‌اند، عناوین پژوهشی دارند، مثلاً «موسیقی در رمضان»، «گوسان پارسی» «مقبت‌خوانی» و... چه میزان از فعالیتهای مرکز موسیقی حوزه هنری را به نشر آثار پژوهشی اختصاص داده‌اید؟

آنچه برای ما در درجه نخست اهمیت قرار دارد، پژوهش است و پرداختن به پژوهشهای کاربردی، مهمترین آنهاست. ما نه تنها در حوزه نشر کتابهای موسیقی بلکه در حوزه نشر آلبومهای موسیقی نیز به موضوع پژوهش نگاهی ویژه داریم. نباید نگاه پژوهشی در موسیقی کنار گذاشته شود چون در این صورت از اصل موسیقی دور می‌شویم.

از ادبیات تا سینما

مجموعه مقالات

ناشر: بنیاد سینمایی فارابی، چاپ اول، ۱۳۸۴، ۱۹۱ صفحه، ۱۵۰۰ نسخه، ۱۶۰۰ تومان

اقتباس از آثار ادبی، یکی از شیوه‌های رایج فیلمنامه‌نویسی در جهان است که متأسفانه در ایران موفقیت چندانی نداشته. به جز چند فیلم در حوزه سینمای کودک به زحمت می‌توان فیلم اقتباسی دیگری یافت که کارگردان و فیلمنامه‌نویس آن به خوبی از عهده اقتباس برآمده باشند. این عدم موفقیت به هر دو گروه سینماگران و نویسندگان مربوط می‌شود. نویسندگان سینماگران را متهم می‌کنند که آنها ادبیات را نمی‌شناسند و سینماگران نیز معتقدند که نویسندگان با سینما آشنایی ندارند و نمی‌دانند زبان تصویر با زبان ادبیات متفاوت است، بنابراین عدم توافق سینماگران و نویسندگان موجب شده که ارتباط این دو گروه و دو هنر، همیشه اندک و سست باشد. این در حالی است که سینما و ادبیات می‌توانند پیوسته در ارتباط با یکدیگر بوده و در رشد هم تأثیر داشته باشند. در واقع سینماگران با اقتباس از داستانهای ادبی می‌توانند منبع و سوژه خوبی برای فیلمنامه‌های خود بیابند و از سوی دیگر نویسندگان نیز با دادن اجازه اقتباس از اثرشان با فروش آن به دست‌اندرکاران سینما می‌توانند منبع درآمد بهتری نسبت به حق‌التألیف کتاب به دست آورند. همچنین ممکن است با ساخت و پخش فیلم اقتباسی، نویسنده، مخاطبان جدیدی برای آن کتاب و حتی سایر کتابهای خود پیدا کند. کتاب «از ادبیات تا سینما» مجموعه‌ای از دوازده مقاله است که در آنها بنیان اقتباس، روایت، تدوین سینمایی و تدوین ادبی، زبان کلام، زبان تصویر و... بررسی شده است. در این مجموعه، مقالاتی از سیمور چتمن، جیمز دادلی اندرو، جفری واکنر، آن اشیگل، رابرت ریچاردسون، دونالدا مینگلی، جفری ریوز، جین دی فیلیپ، ویلر ویلیستون دیکسون ترجمه و گردآوری شده است.

البته مقدمه‌ای بر این کتاب نوشته نشده و سینماگران و فیلمنامه‌نویسانی که این مقالات را نوشته‌اند، معرفی نشده‌اند.

تاریخ موسیقی

نویسنده: رُی بنت، مترجم: پیام روشن، ناشر: مؤسسه فرهنگی هنری ماهور، چاپ اول، ۱۳۸۴، ۱۲۸ صفحه، ۲۲۰۰ نسخه، ۵۵۰۰ تومان

ارسطو از موسیقی به‌عنوان یکی از شعب ریاضی نام برده است. فیلسوفان مسلمان نیز این تقسیم‌بندی ارسطو را در کتابهای فلسفه خود آورده‌اند. در واقع موسیقی، هنر اصوات است اما علم نیز محسوب می‌شود. چون زیر و بمی اصوات ناشی از رعایت نسبتهای ریاضی است. از سویی، ترکیب زیر و بمی صوتها و انتخاب هر صوت در یک خط موسیقی، با توجه به ذوق و سلیقه هر آهنگساز متفاوت است. به همین دلیل اگر یک ملودی توسط دو آهنگساز هارمونی گذاری شود، به طور قطع دو قطعه مختلف به‌وجود خواهد آمد.

از سوی دیگر، این ذوق و قریحه نیز تحت تأثیر عوامل مختلف مانند شرایط اجتماعی، سیاسی، تاریخی، جغرافیایی و... هر کشور و هر دوره، متغیر است.

بر همین اساس، تاریخ موسیقی ایران و جهان، دوره‌ها و سبکهای متفاوتی را پشت سر گذاشته و در هر دوره، آهنگسازان تحت تأثیر این سبکها و عوامل به‌وجود آورنده آنها به آهنگسازی پرداخته‌اند. بر این اساس برخی از دوره‌ها از سایر ادوار پربارتر بوده‌اند.

به‌طور کلی موسیقی جهان به شش دوره تقسیم شده که نویسنده کتاب حاضر، این شش دوره را در شش فصل مجزا بررسی کرده است. موسیقی قرون وسطا، موسیقی رنسانس، موسیقی باروک، موسیقی کلاسیک، رمانتیسم قرن نوزدهم و موسیقی قرن بیستم، عناوین این شش فصل است. در هر کدام از این ادوار، اجزای موسیقی ویژگی خاصی داشته و تفاوت در همین ویژگیها موجب تمایز یک دوره از دوره دیگر شده است.

رُی بنت در این کتاب هر دوره را با توجه به اجزای موسیقی بررسی کرده است. این اجزا عبارتند از ملودی (تعدادی از اصوات موسیقی که به دنبال هم اجرا و شنیده می‌شوند)، هارمونی (علم هماهنگی اصوات که موجب می‌شود آثاری به شیوه پلی فونی یا چندصدایی ساخته شود)، ریتم، رنگ صوتی، فرم و بافت. در پایان هر فصل از این کتاب، ویژگی سبک بررسی شده در آن فصل به طور خلاصه و فهرست‌وار آمده و حتی سازهای مورد استفاده در موسیقی آن دوره نیز توضیح داده شده است.

یکی از خصوصیات این کتاب، ارائه تمرینهایی در پایان فصلهاست که باعث شده کتاب در دانشگاهها نیز کاربرد پیدا کند.

همچنین همراه با کتاب دو لوح فشرده وجود دارد که با استفاده از آنها می‌توان تمرینهای کتاب را انجام داد. در واقع این لوحهای فشرده همان تمرینهای کتاب هستند که با شنیدن و بررسی آنها می‌توان به هر تمرین پاسخ داد.

زن اروپایی در گذر از سنت به مدرنیته

طی قرن گذشته و سالهای اخیر، زنان بسیاری به عرصه نویسندگی روی آورده و در این حوزه به ذوق‌آزمایی پرداخته‌اند اما متأسفانه به دلایل معلوم و نامعلوم بسیار، تعداد اندکی از آنها در این زمینه توفیق چشمگیر یافته‌اند. یکی از این زنان موفق، مائیو بنچی (Maeva Benchy) نویسنده ایرلندی تبار است. او که در رشته تاریخ تحصیل کرده در سال ۱۹۶۹ به نشریه تایمز ایرلند پیوست و کار نگارش ستونهای طنز تمام نشریات تایمز را در سراسر جهان برعهده گرفت. طنز پنهان که ویژگی بارز نوشته‌های بنچی است، در کنار دیگر خصایص نثری، آثار وی را در ردیف پرفروش‌ترین کتابهای سراسر اروپا، آمریکا و کانادا قرار داده است.

درامهای خانوادگی بنچی یانگر حوادث کوچک و بزرگی هستند که پیوسته در زندگی اتفاق می‌افتند و لحظات ما را شکل می‌دهند.

بنچی به واسطه زن بودن، با عواطف و مسائل مربوط به جامعه زنان آشناست از این رو، در تمام آثار او، آرزوها، رویاها، احساسات و شادی و اندوه زنانه موج می‌زند.

نشریه Sunday Times درباره وی می‌نویسد: «هنگام مطالعه آثار مائیو بنچی، گویی در کافه‌ای دلخواه با دوستی صمیمی نشسته‌ای، از جهات، راز وی میز گذاشته به جلو خم شده‌ای و با اشتیاق تمام سرگرم گفت‌وگو درباره اخبار مهم و مورد علاقات هستی.»

او که توانایی خود را در عرصه نمایشنامه و فیلمنامه‌نویسی نیز آزموده است، در جشنواره فیلم پرآگ، جایزه جی کاب و جایزه بهترین فیلمنامه، را از آن خود کرد. از جمله آثار برخوانده بنچی، رمانی با عنوان lake The glass است که از سال ۱۹۹۴ (نخستین چاپ آن) تا سال ۱۹۹۶، پانزده بار به چاپ رسید.

این رمان در ایران برای نخستین بار در سال ۱۳۸۱ با عنوان «دریاچه شیشه‌ای» با ترجمه قدسی گلریز منتشر شد. در این کتاب همراه با کاترین، قهرمان داستان که دختری ایرلندی است، گذر اروپا را از سنت به مدرنیته مرور می‌کنیم.

«دریاچه شیشه‌ای» به تازگی برای هفتمین بار از سوی نشر روزگار در ۹۸۴ صفحه (دو جلد) با شمارگان ۲۲۰۰ نسخه و بهای هشت هزار و ۲۰۰ تومان به بازار کتاب عرضه شده است.

صدای پای آب

«هدف از نوشتن این دفتر، آشنا ساختن جوانان با شعر و زندگی سهراب سپهری و شیوه بیان و زبان اوست». دکتر بهروز ثروتیان این جمله را در دیباچه کتاب «صدای پای آب» نوشته است؛ معرفی مختصر و مفیدی که تکلیف مخاطب را از همان آغاز مشخص می‌کند.

ثروتیان این کتاب را در ده فصل تنظیم کرده است. او در فصل نخست به زندگی و سالشمار زندگی سپهری می‌پردازد، در فصل دوم به چند نکته درباره شعر سپهری اشاره می‌کند و در هشت فصل بعدی، هر یک از کتابهای سپهری را به طور مستقل و جداگانه مورد بررسی قرار می‌دهد. سخن پایانی و فهرست مآخذ کتاب، صفحات پایانی کتاب را تشکیل می‌دهند. اشعار نقل شده از سپهری حجم زیادی را از این مجموعه به خود اختصاص داده که ظاهراً مؤلف در این مورد تعمد داشته، چراکه هدف او از تألیف این مجموعه- چنانکه خود اشاره کرده- آشنا کردن جوانان با شعر سهراب سپهری است.

انتشارات نگاه، این کتاب را در ۳۰۰۰ نسخه، با قیمت دو هزار و ۵۰۰ تومان روانه بازار کتاب کرده است.

سعدی فقط ایرانی نیست

گفت‌وگو با محمود حکیمی

اخیراً شرکت سهامی انتشارات قلم دو کتاب گلستان و بوستان را همراه با ترجمه انگلیسی به کوشش محمود حکیمی منتشر کرده است. این ناشر پیش از این، شش کتاب را از حکیمی در زمینه ادبیات باستانی در مدرسه مولانا، در مدرسه حکیم نوس، در مدرسه پیر نیشابور، در مدرسه سعدی شیرازی، در مدرسه علامه اقبال لاهوری و در مدرسه ناصر خسرو قبادیانی منتشر کرده است.

گفت‌وگوی کوتاه ما را با حکیمی درباره گلستان و بوستان و ترجمه‌های انگلیسی این دو اثر از نظر بگذرانید.

آقای حکیمی شما را در ایران بیشتر به عنوان تاریخنگار می‌شناسند، چه عاملی سبب شده که در چند سال اخیر بیشتر به ادبیات و مخصوصاً سعدی بپردازید؟

من از دوران کودکی به مصلح‌الدین سعدی شیرازی علاقه زیادی داشتم. در سال ۱۳۶۳ مراسم بزرگداشت هشتصدمین سالگرد تولد سعدی با نظارت کمیسیون ملی یونسکو در شیراز برگزار شد. در سال ۱۳۶۴ مجموعه مقالات ارائه‌شده در آن مراسم، در سه جلد و با عنوان «ذکر جمیل سعدی» منتشر شد. من به علت علاقه‌ای که به سعدی داشتم به مطالعه مقالات آن مجموعه پرداختم. مقالات آن مجموعه که متن ویراستاری شده سخنرانیهای آن کنگره بود به شدت توجه مرا جلب کرد. از آن زمان بود که دوباره به مطالعه گلستان و بوستان روی آوردم.

کدامیک از ویژگیهای بوستان بیشتر مورد علاقه شماست؟

بوستان دروافع تجلی جامعه آرمانی سعدی است. او جهانی را که در آن حقوق انسانها پایمال شود، جهان مطلوب نمی‌داند. از همین روست که باب اول کتاب خویش را به «عدل و تدبیر و رای» اختصاص داده است. عدالت‌خواهی نقطه اوج اشعار بوستان است.

شما وقتی از سعدی سخن می‌گویید خیلی با احساس حرف می‌زنید. به همه شاعران ایرانی تا این حد علاقه‌مندید؟

همه شاعران خیر، اما مولوی، عطار، ناصرخسرو و فردوسی را به اندازه سعدی دوست دارم. در این میان مهمترین ویژگی سعدی این است که به جای مدح چاپلوسانه، با شهامتی کم‌نظیر، امیران زمان را به نابابداری جهان و عاقبت شوم ظلم متوجه می‌کند و سیمای حکمرانان ظالم و فرجام دردناک آنان را یادآور می‌شود.

در انتشار گلستان و بوستان، علاوه بر انتخاب ترجمه انگلیسی قصد تصحیح این دو اثر را هم داشته‌اید؟

خیر، من هیچگونه مقابله و تصحیحی را بر بوستان و گلستان لازم ندیدم چون پژوهشگران توانایی چون یوسفی و فروغی پیش از بنده این کار را کرده‌اند.

انگیزه شما از چاپ و انتشار متن فارسی و ترجمه

انگلیسی بوستان و گلستان در کنار هم، چه بود؟

در پیشگفتار این دو کتاب شرح داده‌ام که سعدی فقط شاعر ایران نیست بلکه شاعر جهان است. نظرات کسانی چون پاتری باسه، پژوهشگر نام‌آور فرانسوی یا رالف والدو امرسون، ادیب مشهور آمریکایی و یا متن سخنرانی جان خوئین، سعدی‌شناس برآوازه چین در ذکر جمیل سعدی گواهی بر این مدعاست که این شاعر انسان‌دوست یک شاعر جهانی است. دیوید تورو چه نیکو گفته است که «او فقط ایرانی نیست. او با من یگانه نیست.»

در پیشگفتار این دو اثر از سیر ترجمه‌های گلستان و بوستان نیز سخن گفته‌اید. چه عاملی سبب شد که از میان ترجمه‌های مختلف بوستان ترجمه جی‌ام ویکتز را انتخاب کنید و از این ترجمه‌های گلستان ترجمه فرانسیس گلادوین و ادوارد ریانک را؟

رامنش را بخواهید من در کریتش ترجمه‌های انگلیسی این دو کتاب عجله نکردم. از اواخر قرن شانزدهم، ترجمه‌های بسیاری از این دو شاهکار ادبی به زبان انگلیسی منتشر شد. در این میان برخی از ترجمه‌ها ضعف بسیار داشتند و به خوبی معلوم بود که مترجم به علت آشنایی اندکش با زبان فارسی به درک درست برخی از اشعار نرسیده است. به همین دلیل بسیاری از این ترجمه‌ها را از نظر گذراندم. در مورد بوستان، ویکتز زحمات زیادی متحمل شده و ترجمه او در ردیف بهترین‌ها است.

البته ویکتز در ترجمه بوستان مشاوران برجسته‌ای هم داشته است. ترجمه او حتی گاهی به شعرهای آهنگین انگلیسی نزدیک می‌شود. در مورد گلستان، ترجمه گلادوین را برای دیباچه برگزیدم که نثری زیبا و شاعرانه دارد. از میان ترجمه‌های موجود از حکایتهای گلستان نیز ترجمه ادوارد ریانک نویسنده مجارستانی را پسندیدم. البته در مواردی به مشکلاتی برخورد می‌کردم و معمولاً برای رفع این اشکالات با دکتر طاهره صفارزاده شاعر و استاد زبان انگلیسی مشورت می‌کردند و ایشان نیز برخی از لغزشهای ریانک را تصحیح می‌کردند. به هر حال اگر چه با قاطعیت نمی‌توان گفت که این ترجمه‌ها خالی از نقص‌اند اما به نظر و سلیقه من بهترین‌اند.

همانطور که گفتید در انتشار بوستان و گلستان، قصد تصحیح و مقابله با شرح نداشته‌اید. با این حال گاهی برخی واژگان دشوار را در پاورقی صفحات، معنی کرده‌اید. چرا؟

همانطور که می‌دانید، زبان سعدی به سهل و ممتنع بودن شهره است. به نظر بنده هر دانش‌آموز و هر دانشجوی فارسی‌زبان باید گلستان و بوستان را بارها بخواند اما گاه وجود یک واژه نسبتاً دشوار موجب می‌شود که خواننده سعدی از درک دقیق و کامل آثارش باز بماند و احیاناً کتابهای او را کنار بگذارد. بنابراین شرح این لغات دشوار را برای کمک به مخاطب سعدی، ضروری دیدم.

منبع اصلی شما برای یافتن معنی این کلمات چه بود؟

معانی بیشتر این واژگان را از شرح و تصحیح دقیق و کامل غلامحسین یوسفی برگزیدم.

همهٔ شاعران جهان یک خواب دیده اند

درباره کتاب «پیرامون ادبیات»

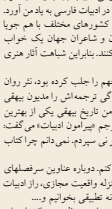

رها شادخوار

این سرزمین عجیب کجاست؟ این دشت که بر سراسر ذهن و زبانم حکومت می‌کند و عادتهای مرا فصل به فصل از من می‌کوچاند...

از سقوط می‌گیردم و به اوج می‌برندم. در من هزار سراب تفته در عطش شناختن این سرزمین می‌جوشد و... دریغ... دریغ که جز دوست داشتنش چاره‌ای نمی‌توانم داشت. مگر می‌توان با ادبیات روبه‌رو بود و دوستش نداشت. رسیدن به متن این وادی کار بزرگان است و شاید من که تنها از حاشیه و در حاشیه، سرابهای خیالی‌ام را جست‌وجو کرده‌ام، فقط از پیرامون ادبیات سهم ببرم. از اطراف آن که به من عکسی می‌دهد، چشم‌اندازی از دور، از دوردست سرزمین کوچ عادات و هجرت معمولی‌ها...

«پیرامون ادبیات» علاوه بر سهم من از این سرزمین، نام و عنوان کتابی است از جی هیلیس میلر که به ترجمه علی‌اصغر بهرامی از سوی نشر نی منتشر شده است.

کتاب که به دستم رسید، دیدم مباحث جالب و تازه‌ای در آن مطرح شده و چون دسترسی به میلر ممکن نبود، تصمیم گرفتم با بهرامی تماس بگیرم و از او درباره کتاب و ترجمه آن سؤالاتی بپرسم.

تماس گرفتم و بهرامی که حالا تقریباً پا به مرز ۶۵ سالگی گذاشته و از کسالتی رنج می‌برد، حوصله کرد و به یکی دو سؤالم پاسخ داد.

او بر خلاف عده‌ای که معتقدند کاربرد واژه پیرامون در ترکیبی مثل پیرامون ادبیات غلط است، با این ترکیب مشکلی نداشت و با آنکه می‌دانست دکتر نجفی در کتاب «غلط ننویسیم» چه تعریفی از این واژه و کاربرد آن ارائه داده است، باز هم انتخاب این ترکیب را در ترجمه اسم اثر و با توجه به محتوای آن، انتخابی درست می‌دانست.

تنها اطلاعی که این کتاب از جی. هیلیس میلر، نویسنده اثر، به ما می‌دهد این است که او استاد ممتاز ادبیات انگلیسی و ادبیات تطبیقی دانشگاه کالیفرنیا در ایروین است و در پنج سالگی خواندن را به تنهایی آموخته، با این هدف که بتواند آلیس در سرزمین عجایب را خودش بخواند و این خواندن تا به امروز همچنان ادامه دارد. بهرامی از دیگر آثار او اطلاع چندانی نداشت.

وقتی از او پرسیدم انگیزه‌اش از انتخاب این اثر برای ترجمه چه بوده، گفت: «شرنی که تاکنون برخی از ترجمه‌های مرا منتشر کرده است، چند کتاب برای برگردان به فارسی در اختیار من گذاشت. من هم به دلیل علاقه شخصی‌ام به ادبیات، این اثر را برگزیدم.» بهرامی می‌گفت: «در جوانی شعر می‌گفتم و آرزو داشتم شاعر شوم اما به جای شاعر شدن، مترجم شدم.»

آغاز کار فصل دوم کتاب، مبحثی است با عنوان «نگشتی سرامی» درباره روشهای آغاز شعر و داستان. نگشتی سرامی صنعت بدیهی «براعت استهلال» را در ادبیات فارسی به یاد من آورد. نظر بهرامی را درباره تبادر اذهان و شباهت بین ادبیات کشورهای مختلف با هم جویا شدم. بهرامی بر این عقیده است که «همه نویسندگان و شاعران جهان یک خواب دیده‌اند و هر یک این خواب را به زبان خود روایت می‌کنند. بنابراین شباهت آثار هنری و ادبی دنیا به هم امری گریزناپذیر است.»

نکته‌ای که در طول مطالعه بحثهای مختلف کتاب توجهم را جلب کرده بود، نثر روان و ترجمه سلیس بهرامی از متن اثر بود. خود او این ویژگی ترجمه‌اش را مدیون بیهقی می‌داند: «هر شب تاریخ بیهقی می‌خوانم چون به نظر من تاریخ بیهقی یکی از بهترین ریرنثرهای زبان فارسی است و شاید زیباترین آنها.» مترجم «پیرامون ادبیات» می‌گفت: «ترجمه این اثر را دو سال پیش به پایان رسانده و به نشر نی سپردم. نمی‌دانم چرا کتاب ایبقدر دیر منتشر شده.

سؤالهای زیادی دارم اما دوست ندارم بهرامی را خسته کنم. دوباره عناوین سرفصلهای کتاب را از نظر می‌گذرانم: ادبیات چیست؟ ادبیات به منزله واقعیت مجازی، راز ادبیات ، چرا باید ادبیات خواند، چگونه ادبیات بخوانیم، چگونه تطبیقی بخوانیم و....

پشت جلد «پیرامون ادبیات»، از زبان نویسنده اثر چنین آمده است: «ظهور رسانه‌های غیر واژگانی- فیلم، ویدئو، سی‌دی، رایانه، اینترنت:... خواهی نخواهی، پیدایش ادبیات را به هیئتی تازه در پی خواهد داشت. تا از این میان چه زاید.»

این را برای اطلاع کسانی می‌گویم که شاید دلشان بخواهد این کتاب را بخرند؛ پیرامون ادبیات با شمارگان ۱۱۰۰ نسخه و بهای دو هزار و ۴۰۰ تومان روانه بازار کتاب شده است.

یادآر، زشمع مرده یار آر

به یاد دهخدا و گرامی‌داشت پنجاهمین سال کوچ او

مهدی الماسی

در کدر روزگار

تصور کنید دهخدای پیر را که به خاطر مشغله های «لغت‌نامه» حساب روز و ماه را از دست داده است و فارغ از گذر زمان، بنا بر عادتی که در این دوران گریبانگیرش شده، بر در خانه‌ای که در گرو بستانکاران سمج است چمباتمه نشسته و خیره به آیندگان و روندگان در خیالات و خاطرات دور و درازش فرو رفته و زندگی‌اش را مرور می کند؛ رنج یتیمی در ده سالگی، حجره مدرسه شیخ هادی و تعلیمات شیخ غلامحسین برودجردی، ورود به مدرسه سیاسی و سپس درک محضر حاج شیخ هادی نجم‌آبادی با همه صغرسن و یُمن همجواری و همسایگی با او و باز در همین دوران، تحصیل زبان فرانسه و سفر به اروپا در معیت معاون‌الدوله غفاری که سفیر ایران در بالکان شده است. دو سال اقامت در وین و تجربه دگرگونیهای زندگی و ادراک سیطره فناوری صنعتی بر همه شئون اخلاقی و اجتماعی انسان و همزمان با آن، ظلم و بی‌لیاقتی حاکمان به وطن و فقر و جهل فراگیر توده‌ها و در این اوضاع، خلّش مدام این پرسش در جان و روان که برای میهن چه باید کرد و چه می توان کرد؟ بازگشت به وطن به امید ایجاد تحول. وطن، خمیازه بیداری می کشد و بیداران، دست اندرکار انقلاب مشروطه‌اند. او نیز تلاشگرانه در چاپ روزنامه «صور اسرافیل» با جهانگیرخان و قاسم خان سهیم است و ستون طنز سیاسی‌اش با نام «چرند و پرند» که سبک و ظرافتی ویژه دارد در تحول نثر معاصر، پیشگام، اما سیطره استبداد محمدعلی شاهی مجلس را به تعطیلی می کشد و او چون شماری از همراهان نفی بلد می شود به اروپا. در فرنگ معاشر علامه قزوینی است و با ادامه چاپ چند شماره دیگر از صور اسرافیل، نشان می دهد که هنوز شور انقلاب در سر دارد. در همان حال و هوا، سفر به استانبول و انتشار روزنامه‌ای نو به نام «سروش» در پانزده شماره. مدتی بعد، استبداد شکست خورده است و مشروطه خواهان فاتحانه وارد تهران شده‌اند. بازگشت به ایران و برگزیده شدن به عنوان نماینده مجلس شورای ملی از سوی مردم تهران و کرمان و تجربه بی‌واسطه سیاست در کوران حوادث.

انزوا و تفکر

تحولات و تجربه‌های زندگی دهخدا چندان غنی و سریع بود که در لحظاتی او را به تأمل عمیق‌تری در باب سیر حوادث و اتفاقات وامی‌داشت. سرخوردگی حاصل از نتیجه انقلاب مشروطه که زمینه‌های استبداد رضاخانی را فراهم کرد و سایه هولناک جنگ جهانگیر اول که از تیغ فقر و قحطی ناشی از آن، جماعت ایرانی بی‌نصیب نمانده بودند، دهخدا را بیشتر و بیشتر به انزوا و تفکر در عمق قضایا فرو برد. به همین دلیل از سیاست کناره گرفت و در روستایی در چهارمحال و بختیاری معاشر مردم فقیر شد و همچنان که با فرهنگ کوچک لاروس فرانسه در معادل‌یابی لغات کلنجار می رفت، در احوال زمانه کج‌مدار و ماهیت فناوری فرهنگیان اندیشید و اندیشید و در آخر به این رسید که: «مرا هیچ چیز از نام و نان به تحمل این تعب طویل جز مظلومیت مشرق در مقابل ظالمین و ستمکاران مغربی وا نداشت، چه برای نان همه طرق به روی من باز بود و با ادبیت زمان، نام را نیز چون جاودانی نمی دیدم پای بند آن نبودم و می‌دیدم که مشرق باید به هر نحو شده است به اسلحه تمدن جدید مسلح گردد، نه اینکه این تمدن را خوب می شمردم، چه تمدنی که دنیا را هزاران سال اداره کرده‌مادی نبود...» تشکیک دهخدا در ماهیت تمدن و فناوری غرب جای درنگ و تأمل فراوان دارد. همین افکار بود که او را برانگیخت تا ذوق و نبوغ و تجربه‌هایش را همه در یک همت بزرگ خلاصه کند: تألیف «لغت‌نامه». زیرا از نظر وی «زبان آسس ممیزات ملیت» بود.

تولد لغت نامه

شاید اگر زمانه روی خوشی نشان می‌داد و تنگناها و فشارهای گوناگون مجالی می گذاشت، دهخدا متفکری سرشناس می شد با شاعری قهار از آب درمی آمد، شاید هم نویسنده‌ای چیره دست یا روزنامه نگاری فرهیخته. هرچند او در این همه طبع آزمود و بارقه‌های فکر و شعر و نثرش به قدر درخور، جریان ساز و تأثیرگذار شد اما گویا مجال را سخت تنگ، وظیفه را دشوار و زمانه را ناهشیار دید و دریافت. سالهای جنگ اول جهانی بود و افتخارات، فرهنگ و زندگی جماعت ایرانی دستخوش انواع امواج بلا.

ایرانی سر در لاک یأس و فقر و استیصال فرو برده بود و سیاست‌مداران و صاحب‌منصبان عصر، بازیچه‌های استعمار انگلیس و روسیه بودند. شاید همین فکر تألیف لغت‌نامه می توانست تنوع طوفان‌زده دهخدا را به دریای آرامش برساند؛ آرامشی که ژرفایی به قدر فرهنگ کهن ایران‌زمین داشت و از گذشته‌های دور، دروازه‌ای به سمت آینده ایران بگشاید. از این رو، بی سر و صدا کار تتبع در کتب کهن و میراث غنی ادب فارسی را شروع کرد و نزدیک به چهل سال، بی وقفه از مهمترین گنجینه های زبان فارسی لغت استخراج کرد. در تمام این مدت تنها یک روز کار تعطیل شد؛ روز مرگ مادر.

علامه دهخدا: می دانم که پس از طبع قسمتی یا تمام این کتاب، هدف سهام اغراض حاسدانه جمعی کوته نظران عصری که تنها ترقی خود را در تنزیل دیگران تمییز کرده اند خواهم شد

در ایام پیری که سر و سامان دادن به کار شتاب بیشتری گرفته بود، دستیاران جوانی را به همکاری فراخواند؛ معین، بهمنیار، همائی، شعرائی، پروین گنابادی، شهیدی، دبیرسیاقی و مرداني، اما گویا مقدر نبود خود، پایان کار را ببیند.

مصوبه‌های بی‌حاصل

ماجرای به سامان رسیدن لغت نامه و چاپ آن، نکته‌های عبرت‌آموز فراوانی دارد. دکتر دبیرسیاقی شاگرد صدیق دهخدا در مقدمه لغت نامه شرح ماجرا را آورده که یادآوری برخی از اشارات و نکات آن خالی از فایده نیست. پس از آنکه گروهی از نمایندگان مجلس شورای ملی به اهمیت کار لغت نامه وقوف پیدا کردند، طرحی دوفوریتی در حمایت از چاپ لغت نامه به مجلس بردند اما برخی دیگر با دو فوریت بودن طرح مخالفت و در تأمین هزینه صد هزار تومانی آن نیز تشکیک کردند. بحث و جدل درباره موضوع بالا گرفت و یکی از نمایندگان موافق طرح با صداقت گفت: «در مملکتی که هر روز میلیونها[تومان]پول در اینجا به هدر می رود، این همه دم زدن از صد یا دویست هزار تومان نشانه چیست؟» بالاخره بودجه صد هزار تومانی تصویب و به دستور وزیر دارایی و به پیشنهاد یکی از صاحب‌منصبان پاک‌نهاد لشگری، از محل فروش پهن اسبان قشون، تأمین شد. گزارش تأمین اعتبار هزینه چاپ لغت نامه به همراه مصوبه مجلس به هیأت دولت ارسال شد اما نخست وزیر وقت به این بهانه که یک تن به تنهایی توانایی انجام این کار عظیم را ندارد با آن مخالفت کرد و به قول دهخدا: «درآمد مورد پیشنهاد را صرف کارهای دیگری کردند و کار چاپ کتاب من معوق ماند». بار دیگر در سال ۱۳۱۳ بین دهخدا و وزارت معارف توافقی حاصل شد تا لغت نامه در نُه مجلد هفتصد صفحه‌ای و طی پنج سال به چاپ برسد. این توافق با انواع قراردادهای تکمیلی دیگر جفت و بست شد و ۴۸۶ صفحه از لغت نامه که در بر گیرنده حرف «آ» و بخشی از حرف «ا» بود نیز چاپ شد اما با شروع جنگ جهانی دوم، اوراق چاپ شده در بنگاههای صحافی و انبار وزارت فرهنگ، بیست سال خاک خورد!

خانه در گرو طلبکاران

دهخدا اگرچه مهمترین و بیشترین دوران عمر خویش را در کار واژه‌نامه بزرگش ایثار کرد اما هیچگاه به حق‌التألیف آن نیندیشید و در سالهای پیری و عسرت نیز با وجود دست به گریبانی با بدهی سنگین که همه از بابت هزینه های مربوط به رتق و فتق لغت نامه و حقوق دستیاران جوانش بود، خم به ابرو نیاورد و دندان صبر و قناعت بر جگر گذاشت. او در همین روزها در نامه‌ای به یکی از دوستانش می نویسد «یکی دو تا از طلبکارها هم موعدشان رسیده است و اگر مهلت ندهند، البته باید به جریان قانونی، خانه به حراج گذاشته شود... در جوانی تعلق خاطری به این چیزها نداشتم حالا که دیگر برف پیری بر سر و رو نشسته است.»

بدهکاری دهخدا از طریق یاران پاک دل به گوش مجلسیان رسید و موضوع جنجالی یکی از جلسات آنان شد. از سوی برخی از نمایندگان، پیشنهاد خرید خانه وی توسط دولت در قبال پرداخت قروض مطرح شد. محمد مصدق که آن روزها نماینده مجلس بود در اعتراض به شیوه برخورد نمایندگان، آنان را به باد ناسزا گرفت و مجلس را ترک کرد. مجلسیان فرهنگ‌دوست(!) طرح را تصویب کردند تا با هزینه خرید خانه دهخدا، قروض وی ادا شود و خانه نیز به مدرسه‌ای به نام دهخدا تبدیل شود.

سرانجام تدبیر و تزویر دولتیان مؤثر افتاد و خانه مسکونی دهخدا با مناعت طبعی که سزاوار همچون اویی بود در کار فرهنگ شد. با همه این اوصاف، دهخدا همواره از طرح موضوع حق‌التألیف لغت نامه تن زد و حتی هنگامی که زندگی‌اش با بحران مالی و اقتصادی شدیدی توأم بود، پیشنهاد «مسیبیون» را مبنی بر چاپ لغت نامه زیر نظر مستشرقین در فرانسه همراه با دریافت حق‌التألیف قابل توجه نپذیرفت. باری، خانه خریداری شد و طلبکاران دست از سر دهخدا برداشتند اما این فراغتی گذرا بود زیرا بلافاصله مالک جدید خانه که وزارت فخیمه بود، با شکنجه روحی و روانی، از سهم خود در گرامی‌داشت(!) بزرگترین فرهنگمرد زمان فروگذار نکرد و به شهادت شاگردان و همکاران دهخدا، علی رغم بیست برابر شدن قیمت خانه پس از فروش، گاه با قطع جریان آب و برق و گاه با فرستادن نامه‌های توهین آمیز اداری، خواستار خروج فوری آن رند عالم‌سوز از خانه‌اش شد، آن هم به بهانه گرامی‌داشت وی. دهخدا راانده شد و خانه ویران و شکفت آنکه با همه بانگی که در بوق کرده بودند، نام دهخدا بر سردر مدرسه‌ای که بر ویرانه خانه‌اش ساخته بودند نیامد.

دهخدا در وصیت‌نامه‌ای که بر پشت و روی قوطی کاغذی سیگار هما نوشت، ادامه کار عظیمش را تا مرحله چاپ و نشر به دکتر محمد معین، دکتر دبیر سیاقی، دکتر گنابادی و دکتر جعفر شهیدی سپرد و با ایمان به نور و روشنی در روز دوشنبه هفتم اسفندماه ۱۳۳۴ به ابدیت کوچ کرد. او در آرامش جاودانه، دیگر دغدغه آن نداشت که بگوید: «می دانم که پس از طبع قسمتی یا تمام این کتاب، هدف سهام اغراض حاسدانه جمعی کوته‌نظران عصری که تهاترقی خود را در تنزیل دیگران تمییز کرده‌اند خواهم شد، لکن این را هم بر خود هموار کرده‌ام.»

ما و میراث دهخدا

امروز شاید برخی زبان‌شناسان در روش دهخدا در واژه‌نگاری، ساختار و نظام لغت نامه او اما و اگرهایی بیاورند و با نظر به قواعد علم زبان‌شناسی مدرن -به زعم خویش- انگشت بر ضعفها و کمبودها و آشفتگیهای آن بگذارند اما هم آنان، خود بر عظمت و گستره وسیع فرهنگ جامع دهخدا واقفند و در برابر آن سر تعظیم فرود می آورند. در نقد اثر عظیم دهخدا، نادیده گرفتن موقعیت تاریخی روزگار تألیف آن، کمی دور از انصاف است و در باب روش و ساختار کار او نیز باید «راه و روش واژه‌نگاری، زمانه او را مد نظر قرار داد تا بتوان به قضاوتی درست در باب لغت نامه رسید. صد البته ضعفهای محتمل در لغت نامه را از منظر علم زبان‌شناسی می توان دستمایه‌ای کرد برای تلاشهایی نو و درخور در تألیف فرهنگهایی روشمند و مبنی بر علم زبان‌شناسی.

اگر چه لغت نامه دهخدا از فقدان آوانوشت بین‌المللی برای هر واژه رنج می برد، اعلام مفصل و طولانی، آن را به یک دایرةالمعارف شبیه کرده و همین تفصیل اعلام، پس از گذشت سالها امکان تهیه فرهنگهای کوچک و بزرگ بر اساس فرهنگ جامع را سلب کرده است. اما همچنان معتبرترین مرجع برای دستیابی به بخش عظیمی از لغات زبان فارسی با شواهد و امثال فراوان و گوناگون است و همچنان قابلیت آن را دارد که بسیاری از دیگر لغات قدیم و جدید را در خود پذیرا باشد. انتشار لوح فشرده لغت نامه (CD) در سال ۱۳۷۹ و ویرایش دوم آن در سال ۱۳۸۱ گام بزرگی بود برای دسترسی ارزان عموم دانش پژوهان به آن. امروزه با توزیع و تکثیر غیر مجاز لوح فشرده لغت نامه -صرف نظر از موضوع رعایت حق مؤلف که نشان از وضعیت نابسامان آن در سرزمین ما دارد- میراث بزرگ دهخدا در دسترس همگان است؛ یعنی همان چیزی که مرحوم دهخدا آرزوی تحقق آن را داشت. این یادداشت مختصر را با طرح یک پیشنهاد به پایان می برم؛ گرامی‌داشت یاد دهخدا، گرامی‌داشت فرهنگ و زبان فارسی است. شاید بد نباشد هر ساله در سالروز تولد او «جایزه»ای به نام «دهخدا» تدارک و به بهترین فرهنگ‌نویس و دانشنامه‌نگار معاصر ایرانی اهدا شود تا در فروغ یاد و نام او، دانشوران و فرهنگمداران معاصر، قدر و ارج ببینند.

دوره جدید شماره ۲۲
شنبه ۶ اسفند ۱۳۸۴
متون کهن / ۱۸

روشنایی دلها

درباره سراج‌القلوب و گفت‌وگو با ویراستاران این کتاب

سراج القلوب منسوب به ابومنصور سعید بن محمد قطان غزنوی است و اسال با مقدمه و تصحیح نامیرکارا خلیلوویچ از سوی مرکز نشر دانشگاهی منتشر شده است.
از مؤلف این کتاب چیز چندانی دانسته نیست و حتی نام و دوره زندگی او را با تردید نوشته‌اند. نام ابومنصور چون در قدیمی‌ترین نسخه آمده، ارجح شناخته شده است وگرنه در نسخ گوناگون به صورتهای ابونصر سعید بن محمد، نصر بن سعید، ابونصر سعید بن قطان و... نیز آمده است. با توجه به سبک نوشتار و نثر کتاب، اثر او را متعلق به اواخر سده ۶ و اوایل سده ۷ ق دانسته‌اند.
سراج القلوب کتابی است به فارسی در زندگی برخی از پیامبران و صفات پدیده‌هایی چون جهان، آسمانها، زمین، مرغان آسمان، بهشت، درخت طوبی، منکر و نکیر، کوه قاف و...
این اثر در ۴۳ باب است که عناوین برخی از بابهای آن عبارتند از: صفت آفرینش این جهان، صفت نخستین چیزی که بیافرید و صفت صراط و بگذشتن بر وی، صفت مائده عیسی و صفت بلوقیا رحمه‌الله. البته در این تصحیح فصل تازه‌ای به نام «در صفت فاتحة‌الکتاب» آمده که در نسخه اساس بوده و همچنین در نسخه کتابخانه غازی خسرو بگ سارایوو به شماره ۲۷۱۳(۲) نگه‌داری می‌شود. مصحح، ابواب کتاب را در سه بخش عقاید دینی، فصلهای مربوط به پیامبران و «صفت بلوقیا رحمه‌الله علیه» تقسیم کرده و افزوده است. «صفت بلوقیا رحمه‌الله علیه» را نمی‌توان در دو بخش دیگر گنجاند، در این فصل پسر رهبر دینی قوم بنی‌اسرائیل -بلوقیا- روایت شده است. بلوقیا پس از درگذشت پدرش درمی‌یابد که پدر به ناحق آنچه را مربوط به وصف و ستایش حضرت محمد(ص) بوده از «تورات» حذف کرده است از این رو بر آن می‌شود که حضرت محمد(ص) را بیابد و در این سفر بسیار کسان و پیامبران و فرشتگان می‌بیند و دست آخر درمی‌یابد حضرت محمد(ص) در آخرالزمان می‌آید و بعد به سفارش خضر(ع) مرغی او را به وطنش -مصر- بازمی‌گردانند. بلوقیا به پای مادر می‌افتد و دیده‌ها و شنیده‌های این سفر را به مردمی که در اطرافش گردآمده‌اند بازمی‌گوید. ساختار این اثر به‌صورت سوال و جواب است، یعنی در آغاز فصل، سؤالی مطرح می‌شود و در پی آن ابتدا پاسخی کوتاه در حد یک یا دو جمله می‌آید و سپس پاسخی مبسوط به آن پرسش داده می‌شود. اگر از برخی متون مشابه، به‌ویژه متون دینی که سؤال و جواب در آنها شکل پراکنده‌ای دارد، صرف‌نظر کنیم این ویژگی، سراج‌القلوب را در نوع خود تبدیل به اثری یگانه کرده است. بنابراین می‌توان این شیوه را در تألیف این کتاب نوعی نوآوری دانست. مصحح این اثر نامیرکارا خلیلوویچ که تصحیح و تحقیق انتقادی سراج‌القلوب، رساله دکترای او در رشته ادبیات فارسی بوده، هم‌اکنون در بوسنی و هرزگوین به تدریس ادبیات فارسی سرگرم است. متأسفانه دسترسی به او برای گفت‌وگو درباره این کتاب، برای ما مقدور نبود. به همین دلیل به‌سراغ ویراستاران این اثر که پاکنویس متن حاضر، نتیجه کوشش آنهاست رفتیم و با آنها به گفت‌وگو نشستیم.

تخیل سرشار، تصویرسازی قوی از نویسنده جلیل نیا

در سال ۱۳۳۶ در تهران به دنیا آمده و از دانشگاه تهران لیسانس فلسفه گرفته است. جلیل نیا از سال ۱۳۶۵ در مرکز نشر دانشگاهی مشغول به کار است.

لطفا از ویرایش این اثر بگویید.
پیش از من آقای رسول دریاگشت، سراج القلوب را یک دور ویراسته بود. من نیز به نوبه خود روی آن کار کرده و پاره‌ای از خوانشهای نادرست را تصحیح کردم. همچنین تهیه نمایه این کتاب بر عهده من بود.

جلیل نیا: این اثر که به ادعای مؤلفش «روشنایی دلهاست» کتابی آموزنده و تعلیمی است. تخیل سرشار و تصویرسازی قوی، از دیگرویژگیهای این کتاب است

حالا که سراج‌القلوب را بارها مرور کرده‌اید، درباره آن چه نظری دارید؟
این اثر که به ادعای مؤلفش «روشنایی دلهاست» کتابی آموزنده و تعلیمی است. نثر کتاب ساده و روان است به‌طوری که خواندن این کتاب را به نوجوانان و جوانان توصیه می‌کنم. تخیل سرشار و تصویرسازی قوی، از دیگرویژگیهای این کتاب است. از دیگر فواید مطالعه این اثر برای نوجوانان این است که آنها را به دین جلب و جذب می‌کند. خود من این اثر را با لذت ویراستاری کردم.

نسخه اساس مصحح چه نسخه‌ای بوده است؟
کتابت این نسخه که به شماره ۱۲۳۱ ه.ق در موزه بریتانیا نگه‌داری می‌شود، در سیزدهمین روز ماه شوال سال ۹۲۵ ق پایان یافته است و نام کاتب آن حاج احمد صدقی است.

از ویژگیهای این نسخه بگویید.
این نسخه که در پاورقیها اساس خوانده می‌شود دارای ۶۷ برگ ۱۵ سطری است. طول و عرض صفحات آن تقریبا ۲۰ در ۱۴/۵ سانتی‌متر است و به خط نستعلیق نوشته شده.

با اینکه می‌دانیم این نسخه اغلاط و افتادگیهایی دارد و مثلاً چند فصل از آن افتاده است، چرا مصحح آن را اساس کار خود قرار داده است؟
مصحح در مقدمه به این موضوع اشاره کرده که این نسخه از همه نسخه‌های موجود این اثر کهن‌تر است و ویژگیهای سبکی اثر را نیز بیش از دیگر نسخه‌ها حفظ کرده است. البته بنا به گفته استاد ایرج افشار، کهن‌ترین نسخه این اثر در کتابخانه عمومی کابل است که مصحح آن را نیافته و احتمال دارد در نابسامانی‌های کشور افغانستان از بین رفته باشد.

از ویژگیهای سبکی نسخه اساس بگویید.
یکی از این ویژگیها این است که در همه جا فعل نماز کردن به کار رفته، نه نماز گزاردن در حالی که در دیگر نسخ گزاردن آمده است. به کار بردن دو حرف اضافه برای یک متمم فقط در نسخه اساس به چشم می‌خورد. در این نسخه همچنین کمتر واژه‌های عربی به کار رفته و مؤلف حتی در بعضی قسمتها صورت کهن‌تر واژه را به کار برده است مثلاً فرشته را فریشته و افتادن را اوفتادن نوشته است.

زندگینامه پیامبران در کتابی خواندنی

محمد رسول دریاگشت

دریاگشت سال ۱۳۱۵ ش در گیلان متولد شده و دارای التحصیل لیسانس کتابداری و مدیریت اداری از دانشگاه تهران است. حدود ۵۰ سال است که در مطبوعات قلم می‌زند و تاکنون ۳۳ کتاب و سند تصحیح کرده است. او پیش از هر چیز در تصحیح متون و اسناد دوره قاجار مهارت دارد.

از مزایای چاپ اخیر نسبت به دیگر چاپهای سراج‌القلوب بگویید و اینکه این اثر تاکنون چند بار به چاپ رسیده است؟
مصحح این کتاب، دست به تصحیح انتقادی زده و برای این کار از پنج نسخه استفاده کرده است. تاکنون این اثر یازده تا دوازده بار به چاپ رسیده است. چاپ اول آن به سال ۱۲۹۵ ق در دوره ناصرالدین شاه قاجار برمی‌گردد و آخرین چاپ آن هم مربوط به ۱۳۷۶ش است که در بر گیرنده همه چاپهای قدیم و بازاری سراج‌القلوب است و معلوم نیست از روی چه نسخه‌ای به چاپ رسیده. در چاپ سال ۷۶ حتی اشعاری در پایان پاره‌ای از فصلها آمده که در هیچ‌یک از نسخ خطی این اثر وجود ندارد.

دریاگشت: این اثر ارزش علمی و ادبی ندارد اما خواندنی است و یکی از کتابهای فارسی است که زندگینامه پیامبران را در بر می‌گیرد

در واقع سراج القلوب هم از آن دسته آثاری است که در طول چاپهای مکرر مطالب بسیاری به آن افزوده شده است.

فرمودید در تصحیح این اثر از پنج نسخه بهره برده‌اید. ممکن است به اجمال آن نسخه‌ها را معرفی کنید؟
نسخه اساس، نسخه موزه بریتانیای لندن است. دومین نسخه مربوط به دارالکتب قاهره است که به شماره ۱۳۲۶ در آن محل محفوظ است. این نسخه که در سال ۹۶۸ ق توسط احمد بن محمد اسکویی کتابت شده دارای ۹۹ برگ (۵/ ۱۵×۲۴ سانتی‌متری) است و هر صفحه آن ۱۵ سطر دارد.
سومین نسخه که در تصحیح با «اس» معرفی شده، مربوط به کتابخانه عمومی بایزید استانبول است که به شماره ۳۷۰۳ در آن مکان نگه‌داری می‌شود. این نسخه ۱۰۶ برگ دارد. عرض و طول صفحات آن، ۱۷۲×۱۷۵ سانتی‌متر است و هر صفحه‌اش ۱۴ سطر دارد. کاتب نسخه سوم شاه محمد بن مولانا محمد خوراسانی است که در سال ۹۸۵ ق آن را استنساخ کرده است.
چهارمین نسخه که با علامت «پا» معرفی شده، در کتابخانه ملی پاریس به شماره ۴۱ موجود است. کاتب این نسخه بابونه نام دارد و این رونوشت را در سال ۱۰۴۳ ق تهیه کرده است. این نسخه دارای ۹۸ برگ (۲۰×۱۲ سانتی‌متری) است و بر هر صفحه آن با خط نستعلیق ۱۴ سطر نگارش شده و به نظر می‌رسد از صفحه الف/ ۷۹ تا صفحه الف/ ۹۴ به دست شخصی دیگر کتابت شده باشد.
پنجمین نسخه که با علامت اختصاری «سا» معرفی شده در کتابخانه غازی خسرو بگ سارایوو به شماره ۲۱۱۳(۲) موجود است. این نسخه بخش دوم مجموعه‌ای است که «روتق المجالس» ابوحفص عمر بن الحسن النیسابوری السمرقندی را نیز در بر گرفته است. نسخه پنجم دارای ۴۵ برگ ۱۵ سطری است. نام کاتب و تاریخ کتابت آن معلوم نیست اما به نقلی در سده ۱۷ میلادی کتابت شده است.

مؤلف این اثر در تألیف آن از چه منابعی سود جسته است؟
علاوه بر قرآن از هر منبعی که استفاده کرده روایت اسلامی آن را بیان کرده است. اما به هر حال منبع مهم او قرآن کریم بوده به‌طوری که در کتاب، به ۶۴۷ آیه از قرآن اشاره کرده است. در حدیث از کتب تفسیری چون تفسیر ضحاک، تفسیر مقاتل بن سلیمان، تفسیر طبری و... استفاده کرده. البته بسیاری از مطالب کشف‌الاسرار با مطالب این اثر تشابه دارد. همچنین در بعضی از بخشهای کتاب می‌توان به بهره بردن مؤلف از کتابهایی چون تاریخ طبری، البدء و التاریخ مقدسی و تاریخ بلعمی اشاره کرد. مؤلف در بخش قصص انبیا بیشتر به آثار عربی این موضوع توجه داشته. قصص‌الانبیای ثعلبی نیشابوری شاهد این ادعاست چراکه سراج القلوب با آن اثر در پاره‌ای از فصلها همسانی دارد و عجیب این است که مؤلف از قصص الانبیای فارسی نیشابوری و سورآبادی نه بهره برده و نه یاد کرده است. در بخش کلام نیز بیشتر از احیاءالعلوم غزالی سود جسته و به گفته مصحح «حساس‌ترین و بحث‌برانگیزترین منبع این کتاب... اسرائیلیات است».

حالا که صحبت از اسرائیلیات شد، این اصطلاح را تعریف کرده و نقش آن را در کتاب حاضر مشخص کنید.
اسرائیلیات اصطلاحی است که پژوهشگران اسلامی به روایات و اخبار یهودی و نصرانی که در جامعه اسلامی نفوذ کرده است، اطلاق می‌کنند. در این اثر به گفته‌های افرادی چون وهب‌بن منبه، کعب‌الاحبار و حتی ابوهریره اشاره شده و همانطور که می‌دانید این افراد مروجان اسرائیلیات در فرهنگ اسلامی هستند.

به‌عنوان نکته پایانی از ویژگیهای این کتاب و تصحیح آن بگویید.
این اثر ارزش علمی و ادبی ندارد اما خواندنی است و یکی از کتابهای فارسی است که زندگینامه پیامبران را در بر می‌گیرد. مطالب این کتاب نشان‌دهنده باورهای مردم آن روزگار و متأسفانه سندی است بر خرافه و افسانه‌پذیر بودن مسلمانان. نکته دیگر اینکه مؤلف به نقل از وهب بن منبه مطالبی آورده که این مطالب در تنها کتاب بر جای مانده از وهب بن منبه یعنی کتاب التیجان، وجود ندارد و از اینجا می‌توان دریافت که در آن روزگار آثار دیگری از وهب‌بن منبه وجود داشته که از بین رفته‌اند.
درباره تصحیح این اثر هم باید بگویم مصحح بسیار رنج کشیده است و کتابنامه جامعی فراهم آورده و مقدمه‌ای بسیار علمی و خواندنی بر این اثر نوشته است.

حامیان نسخ خطی

محمد نخجوانی

بابک رشنوزاده

محمد نخجوانی در ۱۲۹۷ ق در تبریز به دنیا آمد. تحصیلات مقدماتی را در مکتب سید حسن ادیب الادبا فرا گرفت و پس از آن ادبیات فارسی و عربی را نزد اهل فن آموخت. نخجوانی در تبریز با سید حسن تقی‌زاده هم‌درس بود. در جوانی در حجره تجارتی پدرش، حاج علی عباس نخجوانی، به داد و ستد پرداخت. بسیار سفر بود و در این سفرها به خریداری کتب و نسخ خطی می‌پرداخت. به بیشتر کشورهای اروپایی، هندوستان، پاکستان، افغانستان، مصر، عربستان و... سفر کرد و از این سفرها نسخ خطی بسیاری به ارمغان آورد. وی بر خلاف بسیاری که نسخ خطی را از ایران خارج می‌کردند و به بهای گزاف می‌فروختند، طی سفرهای خود نسخ خطی بی‌شماری را با هزینه خویش تهیه کرد و به ایران بازگرداند. او در کتاب امانت دادن، گشاده دست بود و حتی اگر خواستار کتاب، در شهر دوری ساکن بود، آن نسخه را بی‌هیچ دریغی برای او می‌فرستاد. کتابخانه نخجوانی از نظر کیفی منحصر به فرد بود و از آن شمار می‌توان به ریاض‌الجنة زنوزی، مجمل فصیحی خوافی، ذیل حبیب السیر پسر خواندمیر، کلیات امیر علیشیرنوایی، دیوان و تألیفات صادقی افشار کتابدار و صدها نسخه یگانه دیگر اشاره کرد که به‌اردش، حسین نخجوانی، آنها را با شرح در نشریه دانشکده ادبیات تبریز برشمرده است. محمد نخجوانی به بنیانگذاران و بنانکنندگان ساختمان کتابخانه ملی تبریز بسیار یاری رساند و در سال ۱۳۳۵ش تمام کتابهای چاپی و خطی خود را به این کتابخانه واگذاشت. وی که بازرگانی امین، خوشنام و ایران‌دوست بود، سرانجام در ۱۵ مرداد ۱۳۴۱ ش درگذشت و در طوبائیه تبریز به خاک سپرده شد. ماده تاریخ وفاتش را حمید حقیقی نخجوانی چنین سرود: «رفت اگر پیکرش چو گنج به خاک/ نام نیکش نمی‌رود از یاد/ سال فوتش حقیقی از دل و جان/ گفت رحمت به نخجوانی باد».
چندی پس از درگذشت او تمام کتابهایش که حدود ۳۷۰۰ جلد بود، به کتابخانه ملی تبریز انتقال یافت و در تالاری به نام او چیده شد و فهرست نسخ آن نیز فراهم آمد. نخجوانی دیوان قطران تبریزی را تصحیح و چاپ کرد. از دیگر آثار او می‌توان به فهرست نسخ خطی کتابخانه و قرائتخانه تربیت تبریز اشاره کرد. او همچنین خمسة‌المتحیرین امیر علیشیر نوایی را که درباره عبدالرحمان جامی است از ترکی به فارسی برگردانده است.

هفتمین همایش کتاب سال حوزه

امیرحسین شرافت

هفتمین همایش کتاب سال حوزه با حضور جمعی از علما، اندیشمندان و پدیدآورندگان آثار دینی، روز پنجشنبه ۲۷ بهمن ماه در تالار دارالشفاء حوزه علمیه قم برگزار شد. به این بهانه ضمن ارائه گزارشی از مراسم کتاب سال حوزه، دیدگاه برخی از متولیان حوزه علمیه قم و همچنین معرفی کوتاهی از این نهاد حوزوی مربوط به کتاب، در پی می آید.

همایش هفتم

مراسم هفتمین همایش کتاب سال حوزه از ساعت ۹ صبح با سخنرانی حجت‌الاسلام والمسلمین حسینی بوشهری، مدیر حوزه علمیه قم آغاز شد. وی در سخنان خود از اسلام به عنوان دینی که در آموزه‌های خود بیش از سایر ادیان به علم و دانش اهمیت داده یاد کرد و گفته یک دانشمند فرانسوی را نقل کرد که معتقد است؛ اسلام بیش از دوازده برابر ادیان دیگر در مقام و ارزش علم سخن گفته است. بوشهری اما، علم مورد نظر اسلام را هم علمی ندانست بلکه آن را علم مسئولیت‌پذیر معرفی کرد. وی در تبیین و توضیح ویژگیهای علم مسئولیت‌پذیر، به کمک حدیثی از معصوم(ع)، از چهار خصیصه اصلی دنبال کنندگان علم مسئولیت‌پذیر یاد کرد. او شنیدن علم و زانو زدن در حضور اساتید و بزرگان دانش، به ذهن سپردن، عمل به علم و نهایتاً نشر و توسعه علم را پیش شرطهای کسب علم مسئولیت‌پذیر ذکر کرد. مدیر حوزه علمیه قم، فعالیت در دو عرصه تبلیغ و نویسندگی و پژوهش را از وظایف ذاتی و اصلی روحانیون برشمرد و ضمن قابل تأمل دانستن عرصه تبلیغ، با نقل آیه‌ای از قرآن کریم و حدیثی از امام صادق(ع) قسم یاد کردن خداوند به قلم و نگارش را، نشانه جایگاه آن در دین اسلام ذکر کرد.

بوشهری در ادامه به نقد آثار و تألیفات حوزوی پرداخت و تکراری و سطحی بودن بسیاری از اینگونه کتابها را آفتی جدی دانست و تأکید کرد که با درج و بایستگی نویسندگان آنها به عنوان فارغ‌التحصیل حوزه علمیه قم، مشکل اینگونه آثار دوچندان می شود.

وی سپس پیشنهاداتی به منظور ارتقای سطح تألیفات و پژوهشهای حوزوی ارائه کرد و اظهار داشت «موضوعات مورد پژوهش و تألیف باید مناسب با نیازهای روز و غیر تکراری باشد. در حالی که بیش از ۳۰۰ مرکز پژوهشی در حوزه وجود دارد، بسیاری از آنها از کار یکدیگر اطلاع ندارند و به موضوعاتی می پردازند که نیاز اصلی جامعه امروز نیست.»

بوشهری از غنی کردن محتوا به عنوان یک ضرورت دیگر برای تألیفات حوزوی نام برد و از نظارت مجموعه‌ای از صاحب‌نظران بر کارهای حوزوی به عنوان مکانیزم این کار یاد کرد.

وی رعایت جدی اصول و ضوابط نگارش و پس از آن ویرایش و صفحه‌بندی و آرایش زیبای کتاب و چاپ آن را در آثار حوزوی خواستار شد و گفت: «بسیاری از آثار حوزوی که از محتوای خوبی نیز برخوردارند به خاطر عدم رعایت قواعد نگارش و ویرایش و حتی کیفیت حروف‌نگاری و صفحه‌بندی به سرنوشت آثاری محتوا و غیرعلمی دچار می شوند.»

مدیر حوزه علمیه قم، در پایان تلاش در جهت اطلاع‌رسانی و توزیع مناسب آثار دینی و ایجاد تسهیلات نشر به ویژه برای طلاب جوان و نوقلم را از سوی متولیان و مسئولان فرهنگ و ارشاد اسلامی خواستار شد.

دیگر سخنران همایش کتاب سال حوزه، آیت‌الله جعفر سبحانی بود که با طرح سؤالی درباره علت قسم یاد کردن خداوند به قلم، از نویسندگان و پژوهشگران حوزوی درخواست کرد یکی از موضوعات تألیفات و تحقیقات خود در سال ۱۳۸۵ را به پژوهش در رابطه بین مقسم‌به و جواب قسم در ۳۶۹ مورد از قسمهای خداوند در قرآن و به‌ویژه قسم خداوند به قلم قرار دهند.

این استاد حوزه علمیه قم، فرهنگ و قدرت را دو نشانه دوام و جاودانگی بشر ذکر کرد و کسب قدرت بدون فرهنگ و دانش را محال دانست.

وی از بیدار شدن نهضت قلمی در حوزه علمیه در سالهای اخیر خیر داد و آن را وامدار انقلاب اسلامی برشمرد. آیت‌الله سبحانی سپس به تبیین تاریخ قلم و نگارش در میان شیعیان پرداخت و آنها را پیشروان نگارش در اسلام ذکر کرد.

این مؤلف پرکار دینی با ذکر حدیثی از معصومین(ع) به مقایسه قلم و خون شهید پرداخت و خون شهید و ارزش والای آن را نتیجه و تأثیر قلم و اندیشه خواند.

وی نقش و تأثیر نگارش و ویرایش و توجه به ادبیات روز آمد و جهانی را از مهمترین اولویتهای نگارشی و تألیف در حوزه علمیه خواند. و در بخش پایانی سخنان خویش، از توزیع و درخواست کتاب رایگان به عنوان آسیب متداول و رایج در محافل مذهبی و دینی نام برد و آن را از دید خود چندش آور خواند.

آیت‌الله سبحانی در تأیید مدعای خود از کتابهای بسیار ارزشمند و با محتوایی نام برد که در طول سالهای دور و نزدیک، به علت توزیع رایگان، جایگاه اصلی خود را از دست داده‌اند به گونه‌ای که از صفحات آنها بعضاً برای توزیع قند و چای در بقالیها استفاده شده است.

برگزیدگان دوره هفتم

کتابهای برگزیده دوره هفتم در ۱۱ گروه اصلی و ۲۸ عنوان، عبارتند از: کتابشناسی و کلیات: نسخه‌پژوهی (ابوالفضل حافظیان)، موسوعة الاجماع فی الفقه الامامیه (احمد مبلغی) و جلد سوم فرهنگ قرآن (اکبر هاشمی رفسنجانی).

تعلیم و تربیت: جامعه‌شناسی معرفت (عبدالرضا علیزاده، مجید کافی و از دری‌زاده)، توکل به خدا (محمدصادق شجاعی)، عوامل همبستگی و گسستگی ایرانیان (عبدالرسول یعقوبی)، نظم اجتماعی در اسلام (عبدالله جوان)، جرم و جرم‌شناسی (علی سلیمی و زن در تاریخ و اندیشه اسلامی (فتحیه فتاحی‌زاده).

فقه و اصول: جلد دوم اصول علم الرجال بین النظریة والتطبیق (مسلم داوری و محمدعلی صالح معلم)، باروریهای پزشکی از دیدگاه فقه و حقوق (محمدرضا رضانیا معلم)، مسئولیت کیفری، قلمرو و ارکان (سید منصور میرسعیدی).

ادبیات: گروهی از دانشمندان شیعه (رضا استادی) و همنام گل‌های بهاری (حسین سیدی ساروی).

فلسفه و کلام: روش‌شناسی علم و الهیات (منصور نصیری)، زبان دین و قرآن (ابوالفضل ساجدی)، المعاد الجسمانی (شاکر الساعدی)، الخلود فی جهنم (محمد کاظمی)، نظام حکمت صدرایی ۲ (عبدالرسول عبودیت)، و عقل و وحی (احمد حسین شریفی و حسن یوسفیان).

تاریخ و سیره: حجة‌الوداع کما رواها اهل البیت (حسین واثقی)، حدیث برادری در سیره نبوی (محمدرضا هدایت‌پناه)، بررسی تاریخی صلح های پیامبر(ص) (حامد منتظری مقدم)، آینده جهان (رحیم کارگر)، در گروه علوم سیاسی، الصحیح من سیرة النبی(ص)۲ (دفتر نماینده مقام رهبری در پاکستان) در گروه ترجمه، درس نامه درایة‌الحدیث (سید رضا مؤدب)، در گروه علوم قرآنی، کار و دین (مجید رضایی) در گروه اقتصاد و بالاخره مناقب الامام امیرالمؤمنین (محمدباقر محمودی) در گروه تصحیح و تحقیق.

پیشینه کتاب سال حوزه

دبیرخانه کتاب سال حوزه، در سال ۱۳۷۷ به همت معاونت پژوهشی این حوزه راه‌اندازی شد. برخی از اهدافی که حوزه علمیه از تشکیل دبیرخانه مزبور داشت عبارتند از: گسترش و تعمیق فرهنگ تحقیق و پژوهش در حوزه، شناسایی آثار برتر حوزویان در عرصه‌های تألیف، تحقیق و ترجمه، بازیابی هرم علمی آثار حوزویان و شناسایی و تشویق پژوهشگران جوان حوزه و تقویت انگیزه‌های تحقیق و پژوهش در آنان.

این دبیرخانه تاکنون هفت دوره همایش کتاب سال حوزه را برگزار کرده که طی آن بیش از ۲۸۰۰ عنوان کتاب به دبیرخانه رسیده و از این میان ۳۰۰ اثر، برگزیده و تشویق شده‌اند که بیش از ۶ درصد از کل آثار را شامل می شود. از آثار منتخب فقط ۲۵ عنوان حائز رتبه نخست و ۸۹ عنوان نیز رتبه دوم و بقیه آثار رتبه سوم را از آن خود کرده‌اند.

مراحل اجرایی ارزیابی

آثار رسیده پس از ورود به دبیرخانه، تکمیل فرم ثبت کتاب و طبقه‌بندی موضوعی، در دوازده گروه تخصصی مورد ارزیابی قرار می گیرند.

برخی از کتابها نیز به جهت چندوجهی بودن در دو گروه متفاوت ارزیابی می شوند. گروههای داوری عبارتند از: علوم قرآن، فلسفه و کلام، اخلاق و عرفان، تاریخ و سیره، فقه و اصول و حقوق، مرجع، ادبیات و هنر، اقتصاد، دانش سیاسی، علوم اجتماعی، تصحیح و تحقیق و ترجمه.

نمایه هفتمین همایش کتاب سال حوزه

کل آثار: ۱۰۶۴ عنوان، جنسیت صاحبان آثار: از کل آثار رسیده ۱۰۲۳ اثر از آقایان و تنها ۳۱ اثر متعلق به بانوان بود.

میانگین سنی صاحبان آثار: میانگین سنی صاحبان آثار حوزوی ۲۳ سال بوده است. کل صفحات آثار: کل صفحات آثار رسیده ۲۷۶۱۳۳ صفحه است.

پدید آورندگان: ۹۲۵ اثر از آثار، فردی و ۲۵ اثر، حاصل پژوهشهای گروهی است.

موضوعات داوری شده:

قرآن و حدیث: از ۱۵۳ اثر، ۱۳ کتاب به مرحله دوم داوری رسید و یک اثر برگزیده شد.

فقه و حقوق: از ۹۳ اثر رسیده، ۱۷ اثر به مرحله دوم راه یافت و سه اثر انتخاب شد.

فلسفه و کلام: از ۱۴۶ اثر ارسالی، ۱۵ عنوان به مرحله دوم راه یافت و شش اثر برگزیده شد.

ادبیات: از ۱۵۶ اثر ادبی حوزوی، ۳۶ عنوان به مرحله دوم راه یافت و از میان این آثار دو اثر نیز انتخاب شد.

تاریخ و سیره: در این گروه ۱۲۲ عنوان وجود داشت که ۱۱ عنوان آن به مرحله دوم راه یافته و سه اثر برگزیده شد.

دانش سیاسی: از ۷۰ اثر رسیده، ۱۱ اثر به مرحله دوم راه یافت و یک اثر نیز برگزیده شد.

علوم تربیتی و اجتماعی: از ۷۰ اثر، ۱۷ اثر به مرحله دوم راه یافت و شش اثر انتخاب شد.

اخلاق و عرفان: ۷۷ اثر به دبیرخانه رسید که از آن میان ۲ اثر به مرحله دوم راه یافت.

کتابشناسی و کلیات: از ۳۱ اثر رسیده، ۱۱ عنوان به مرحله دوم رسید و ۳ اثر نیز انتخاب شد.

ترجمه: ۱۰۴ اثر به دبیرخانه رسید و سه عنوان به مرحله دوم راه یافت و یک اثر برگزیده شد.

اقتصاد: از ۱۰ اثر رسیده، ۴ اثر به مرحله بعد راه پیدا کرد و یک عنوان انتخاب شد.

تصحیح و تحقیق: ۱۵۷ اثر به آدرس دبیرخانه ارسال شد که ۵ عنوان آن به مرحله دوم راه یافت و یک اثر برگزیده شد.

درحاشیه

-نمایشگاهی از تألیفات و نگارشهای حوزوی در رده‌های مختلف، از برنامه‌های جنبی همایش بود.

-نمودارهای مختلفی از وضع تألیفات و تحقیقات حوزوی در ۷ سال گذشته به صورت پوستر و تابلو در معرض دید علاقه‌مندان قرار گرفته بود.

-۱۰۹ داور، کار ارزیابی آثار حوزوی را در این دوره بر عهده داشتند.

- در این دوره از کتاب سال حوزه، هیچ اثری حائز رتبه نخست نشد و از ۲۸ عنوان کتاب برگزیده، تنها ۴ عنوان به رتبه دوم و بقیه به رتبه سوم رسیدند. عدم احراز رتبه‌های ممتاز توسط تألیفات حوزوی، از دوره چهارم به بعد نشدید شده است. روندی که در سایر جشنواره‌های کتاب ایران نیز شاهد آن هستیم.

-جای خالی اثر برگزیده حوزوی در زمینه کودک و نوجوان و اختصاص گروه مستقل برای آن کاملاً محسوس است. این مسئله شاید نشان از عدم توجه جدی نویسندگان حوزوی به این بخش زیربنایی و تأثیرگذار دارد.

-تعداد اندک آثار بانوان در میان آثار حوزوی، با توجه به رشد فزاینده فارغ‌التحصیلان زن حوزه علمیه قم در سالهای اخیر، جای تأمل دارد.

-جایزه نوقلم این دوره به نویسنده‌ای ۲۴ ساله اختصاص یافت.

-ناشران برگزیده حوزوی در سال ۱۳۸۴ عبارت بودند از: مرکز انتشارات مؤسسه آموزشی امام خمینی با ۶ اثر برگزیده، بوستان کتاب با ۵ اثر برگزیده و انتشارات مرکز جهانی علوم اسلامی با ۳ اثر برگزیده.

- در این دوره از همایش کتاب سال حوزه به غیر از مدیر کل ارشاد، هیچ یک از مسئولان فرهنگی کشور و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی شرکت نداشتند.

تازه‌های مرکز نشر دانشگاهی

آشنایی با اپتیک فوریه

کتاب حاضر منبع درسی در حوزه اپتیک است که به خصوص برای رفع نیاز مهندسان برق تنظیم شده است. اگرچه کتابهای بسیاری درمورد کاربردهای مفاهیم آنالیز فوریه و سیستمهای خطی در اپتیک وجود دارد اما این کتاب برای افرادی مناسب است که با اصول اپتیک کلاسیک آشنایی بیشتری دارند. از سوی دیگر، مهندسان برق به دلیل درگیری گسترده با تحلیل شبکه، به خوبی با روشهای ریاضی مبحث اپتیک آشنایی دارند اما اطلاعاتشان درباره اصول اپتیک کلاسیک نسبتا ضعیف است. به همین علت نویسنده این کتاب، جوزف دیلیو. گودمن، سعی کرده طی هشت فصل اصول اپتیک را برای مهندسان برق به روشی توضیح دهد که آنها بتوانند به بهترین نحو از ابزار ریاضی که در اختیار دارند استفاده کنند.

آشنایی با اپتیک فوریه در ۳۰۸ صفحه، با شمارگان ۱۵۰۰ نسخه و بهای سه هزار و ۶۰۰ تومان به چاپ رسیده است. دکتر محمد رضا خانلری و فرزانه ولد خانی ترجمه این کتاب را به عهده داشته‌اند.

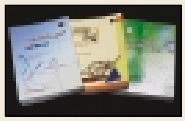

نخستین دوره فیزیک محاسباتی

کتاب حاضر به این مسئله می پردازد که با توجه به این حقیقت که علم کامپیوتر به شدت در جامعه مانفوذ کرده و تفکر ما را درباره همه چیز از جمله علوم، به ویژه علم فیزیک عوض کرده است، چگونه می توانیم کار فیزیکی انجام دهیم؟

فیزیک محاسباتی، اکنون به عنوان روشی معتبر و مکمل روشهای تجربی و نظری فیزیک پذیرفته شده است. این کتاب برای دانشجویانی نوشته شده که به زبان برنامه‌نویسی آشنایی دارند و می توانند آن را در محاسبات علمی خود به کار ببرند. دراین کتاب زبان فورترن که هنوز متداول‌ترین زبان برنامه‌نویسی در علوم است به کاررفته و دانشجویان با استفاده از آن می توانند شکلهای ساده‌ای تولید کنند. این توانایی‌های گرافیکی ارزش آزمایشهای کامپیوتری را به میزان زیادی افزایش می دهد. این کتاب، با عنوان A first course in computational physics در سال ۱۹۹۴ توسط پل ال.دو-وریس نوشته شده و دکتر عزت الله ارضی آن را به فارسی ترجمه کرده است. این کتاب در ۲۳۷ صفحه، با شمارگان ۲۰۰۰ نسخه و بهای چهار هزار و ۷۰۰ تومان از سوی مرکز نشر دانشگاهی وارد بازار کتاب شده است.

جهان صنعت

پیامدهای اجتماعی و زیست شناختی صنعتی شدن که امروز اغلب جوامع با آنها دست وپنجه نرم می کنند، برای بسیاری از افراد، حاوی این پیام روشن و صریح است که برنامه کار جامعه صنعتی با مشکل روبه‌رو شده است . اما آیا تنها راه چاره برخورد بنیادی است و هیچ راه حل دیگری نمی توان یافت که از دل فناوری و شیوه‌های تولید صنعتی برآید؟

مؤلف این کتاب، دیترآن، براساس تحقیقات اجتماعی -تاریخی جدید، تصویر تاریخی تازه‌ای از تحولات فنی واجتماعی جوامع صنعتی ترسیم کرده و به سه انقلاب صنعتی پرداخته است. وی پس از شرح دو انقلاب اول درقرون یازدهم و نوزدهم میلادی به انقلاب سوم که تاقرن ۲۱ ادامه خواهد داشت پرداخته و گزارش روشن و ساده‌ای از ویژگیهای آن عرضه کرده است. به اعتقاد او این انقلاب به هیچ روی نتایج فاجعه آمیز به بار نخواهد داشت و به رها کردن صنعت نیز نخواهد انجامید.

جلد اول این کتاب با عنوان «جهان صنعت» در ۳۲۵ صفحه توسط دکتر شهلا اعزازی ترجمه شده است. این کتاب با شمارگان ۱۰۰۰ نسخه و بهای سه هزار و ۶۰۰ تومان از سوی مرکز نشر دانشگاهی منتشر شده است.

کاربرد، انگیزهٔ تألیف بود

گفت‌وگو با دکتر حسین رحمان سرشت

مهستی خیری

به وجود آمدن هر چیز تازه به‌ویژه در شرایطی که جای خالی آن را احساس کرده باشیم، بسیار شیرین است. کتاب هم از این قاعده مستثنی نیست به‌ویژه در گروه کتابهای تخصصی، آنهایی که جنبه کاربردی دارند از ارزش و اعتبار ویژه‌ای برخوردار هستند. پهانه گفت‌وگوی این هفته ما انتشار کتابی در حوزه مدیریت است که دلیل اهمیت‌اش، همین مسئله کاربردی بودن آن است.

یکی از دانشجویان رشته مدیریت به سفارش استادش تصمیم می گیرد با علمی که آموخته تجارت را تجربه کند. او در حین کار، از حوزه درسی‌اش بسیار استفاده می کند و برای تکمیل و سر و سامان دادن به آن حوزه، به سراغ استادش می رود. استاد که تجربه تألیف کتاب قبلی خسته‌اش کرده، به فکر تألیف تازه نیست اما به خاطر تلاش و انرژی دانشجوی جوانش، پس از سه سال کار روی همان حوزه درسی، نتیجه تجربه، تدریس و تحقیق چهارده سالهاش را (آزموده سال جاری در قالب کتابی با عنوان «راهبردهای مدیریت» منتشر می کند.

دکتر حسین رحمان‌سرشت سال ۱۳۲۷ در تهران متولد شده است. وی دارای التحصیل دوره دکترای مدیریت بازرگانی با گرایش مدیریت استراتژیک تکنولوژی و نوآوری از مرکز تحقیقات سیستمهای (ویا در دانشگاه هال انگلستان است. او که استاد دانشگاه علامه طباطبایی است، در مدت ۳۶ سال تدریس، کتابهایی با عناوین تئوریهای سازمان و مدیریت، مدیریت دانش و تشخیص عوامل انگیزش کارکنان نوشته است. درباره آخرین کتابش -راهبردهای مدیریت- با او گفت‌وگویی کرده‌ایم که شرح آن در پی می آید.

با توجه به اینکه در رابطه با این موضوع، کتابهای بسیاری موجود است، چرا به تألیف این کتاب اقدام کردید؟

من هم اعتقاد دارم وقتی در رابطه با یک موضوع کتاب وجود دارد نباید دوباره کاری کرد متهی متوجه شده‌ام که دانشجویان رشته مدیریت بعد از خواندن چند صفحه از بعضی کتابهایی که در این حوزه نوشته شده، چیزی در ذهنشان نمی ماند و حرفی برای گفتن ندارند. علتش هم این است که بسیاری از مترجمان بدون دریافت مفاهیم، فقط جملات را به فارسی برمی گردانند در نتیجه مفاهیم کتاب به خواننده منتقل نمی شود. در ضمن، در ترجمه متون تخصصی مدیریت لازم است که فرد از اصول جامعه شناسی و روانشناسی نیز آگاهی داشته باشد تا در نهایت، ترجمه مناسبی ارائه دهد اما متأسفانه بسیاری از کتابهای ترجمه‌ای موجود توسط افرادی غیر متخصص ترجمه می شوند.

خلاصه اینکه چون کتاب قابل ملاحظه‌ای در زمینه استراتژی سازمان، مدیریت و به‌ویژه فعالیت وجود نداشت و همچنین در کتابهای موجود به برخی نکات ضروری پرداخته نشده بود، این کتاب را تألیف کردم.

به نظر خودتان این کتاب چه ویژگیهایی دارد؟

این کتاب بعد تئوری هم دارد اما سعی شده مسائل تئوری به نحوی مطرح شوند که برای خواننده محسوس نباشد. همچنین تأکید ویژه‌ای بر روان و سلیس بودن کتاب داشتم و برای اینکه از این جهت مطمئن شوم، کتاب را به افراد غیر متخصص -در رشته مدیریت- سپردم تا روان بودن متن را تأیید کنند. به‌علاوه این کتاب شامل تجربه‌ها و تحقیقاتی است که من طی سالها انجام داده و با توجه به شرایط کشورمان آنها را در این کتاب مطرح کرده‌ام. در صورت گرفته به‌طوری که بسیاری از مثالهای موجود در آن درباره ایران است. در مورد کاربردها نیز، در متن و شکلها قدم به قدم توضیحاتی ارائه شده که این امر کمتر در کتابهای دیگر دیده می شود. نکته دیگر اینکه همه تصاویر موجود در کتاب، تک‌تک طراحی شده‌اند.

چرا تصمیم گرفتید کتاب را به‌صورت رنگی منتشر کنید؟

بحث استراتژی پیچیدگیهایی دارد که به سادگی در ذهن نمی‌ماند به همین علت، رنگی بودن از ویژگیهای این کتاب است چراکه به متمایز بودن آن با سایر کتابها و ایجاد جاذبه بیشتر در نظر مخاطب کمک می کند به‌طوری که وجود رنگها، راهنمایی برای درک و القای مفاهیم به خواننده است.

چون کتاب قابل ملاحظه‌ای در زمینه استراتژی سازمان، مدیریت و به ویژه فعالیت وجود نداشت این کتاب را تألیف کردم

درست است که کاربرد کاغذ خوب و چاپ نفیس و رنگی از مزیتهای یک کتاب است اما با توجه به اینکه بسیاری از مخاطبان این کتاب دانشجویان هستند، به نظر شما قیمت بالای کتاب مانعی برای فروش بیشتر آن نیست؟

بر اساس تجربه‌ای که در سایر کشورها صورت گرفته، ما هم چاپ اول را به‌صورت نفیس برای استفاده در کتابخانه‌ها منتشر کردیم تا برای مدت طولانی‌تر و استفاده بیشتر دوام داشته باشد. در ضمن، به همراه کتاب یک CD شامل نسخه PDF کتاب را به عبارتی، نسخه الکترونیک آن نیز ارائه شده که دانشجویان می توانند آن را از کتابخانه‌ها امانت بگیرند.

شنیده‌ایم که توزیع کتاب را خودتان انجام می‌دهید. از آنجا که چاپ اول آن را برای استفاده در کتابخانه‌ها در نظر گرفته‌اید، برای معرفی این کتاب به کتابخانه‌ها چه کاری انجام داده‌اید؟

برای معرفی این کتاب، بروشورهایی را به کتابخانه‌ها ارسال کرده‌ایم که فقط تعداد اندکی از کتابخانه‌ها استقبال کردند. جالب است بدانید که استقبال شرکتها بسیار بیشتر از کتابخانه‌ها بود و حتی بعضی از آنها هنگامی که متوجه شدند چنین کتابی منتشر خواهد شد، آن را پیش‌خرید کردند.

در این کتاب به چه مسائلی پرداخته‌اید؟

«راهبردهای مدیریت» پنج بخش و هجده فصل دارد. بخش اول به مفاهیم و تعاریف اختصاص دارد. بخش دوم به جهت‌گیری راهبردی، شرح مدیریت راهبردی و اجرای آن می پردازد. بخش سوم شامل راهبرد واحد تجاری و خدماتی است. بخش چهارم نیز راهبردهای عملیاتی را مرور می کند. در انتها، کتاب با مرور شصت روش رایج در ارزشیابیهای راهبردی و معرفی منابع برای کسب اطلاعات بیشتر پایان می یابد.

در فصل آخر، یک پرسشنامه خویشتن‌شناسی وجود دارد. این پرسشنامه با چه هدفی تنظیم شده و چه کمکی به مخاطب می کند؟

اگرچه به تعداد افراد استراتژی داریم اما همه آنها در واقع طیفی از چهار گرایش غالب در استراتژی هستند. این پرسشنامه را برای اولین بار بنده در یک کتاب مربوط به راهبرد به کار بردم تا هر کس با توجه به شخصیتی که دارد بتواند از جایگاه خود آگاه شود. در اصل کاربرد این پرسشنامه همانند یک نقشه است و هر فرد پس از انجام آن می داند که چه نوع استراتژی را انتخاب کرده است و به این ترتیب راحت‌تر می تواند برای اصلاح یا هر گونه تغییر دیگری اقدام کند.

در ابتدای کتاب سایتی را به نشانی www.raahbord.com معرفی کرده‌اید که از طریق آن، مخاطبان می توانند با شما ارتباط برقرار کنند. آیا در حال حاضر این سایت فعال است؟

این سایت فعلاً شامل مشخصات کتاب است و علاقه‌مندان می توانند از طریق آن، کتاب را سفارش دهند اما امیدواریم که با استقبال بیشتر، بخش ارتباط و پرسش و پاسخ درباره این کتاب و سایر مسائل مرتبط در این زمینه را نیز فعال کنیم.

از کتابهای در دست تألیفتان بگویید.

جلد دوم «تئوریهای سازمان و مدیریت» و دو کتاب دیگر به نامهای «کاربرد عملی کارت امتیازی متوازن» و «تجزیه و تحلیل شرکت» که آن را در تکمیل کتاب راهبردهای مدیریت تألیف کرده‌ام نیز به‌زودی برای چاپ آماده می شوند. با کمک مجموعه این کتابها فرد می تواند به‌صورت حرفه‌ای، استراتژی طراحی کند.

دنیای شگفت دوقلوها

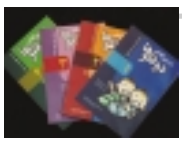

از دنیای پیچیده و شگفت‌انگیز دوقلوها چه می‌دانید؟ رابطه بین دوقلوها و والدین آنها چگونه است؟ چه تفاوتها و شباهتهایی بین دوقلوهای همسان و ناهمسان وجود دارد؟ چه نیروهای فوق‌العاده‌ای بین دوقلوها برقرار است؟ هنگام ورود به اجتماع چه مشکلاتی در انتظار دوقلوهاست؟ اینها پاره‌ای از سؤالاتی است که الس ساندرا پیونتلی در کتاب «دوقلوها از جنینی تا کودکی» در صدد پاسخگویی به آنهاست.

این اثر مجموعه‌ای چهارجلدی با ترجمه فارسی است که جلد اول آن در ۶۷ صفحه به موضوع شگفتی‌های مربوط به دوران جنینی دوقلوها می پردازد. در فشارهای شگفت‌انگیز قبل و بعد از تولد دوقلوها مبحث اصلی جلد دوم این مجموعه است که در سه فصل و ۸۸ صفحه با عناوین: اجداد صورتهای ابتدایی زندگی پس از زایمان، بیمارستان، تولد و مدتی پس از آن و بازگشت به خانه نگاشته شده است. مراحل ابتدایی ارتباط دوقلوها، تشابه دوقلوها و شروع دوره شباهت- واکنش دوتا شدن، عناوین فصول سه‌گانه جلد سوم این مجموعه است که با تصاویری از دوقلوها و شرح آن تصاویر همراه بوده و در ۹۸ صفحه تنظیم شده است. مجلد چهارم از این مجموعه نیز با تحلیل سه موضوع تغییرات در دوقلوها، انواع مختلف دوقلوها و تغییرات در خانواده به شرح چگونگی ورود دوقلوها به اجتماع می پردازد.

همچنین در بخش پایانی کتاب، جداول مفصلی در بررسی بخشی از مسائل مربوط به دوقلوها از زمان جنینی تا سه سالگی آمده است.

هر یک از کتابهای این مجموعه با ویرایش ناهید اسم‌خانی قدیمی و زیر نظر دکتر ناتاشا حقیقی با شمارگان ۳۲۰۰ نسخه از سوی انتشارات فخر دانش به چاپ رسیده است. بهای چهار جلد این مجموعه به‌ترتیب یک هزار، یک هزار و ۳۰۰، یک‌هزار و ۵۰۰ و یک هزار و ۷۰۰ تومان است.

عکسهای ماندنی، کتابهای دیدنی

گفت‌وگو با سعید صادقی، عکاس ، نویسنده و کارگردان

د. دودکار

در گذشته اگر سخن از کتاب می‌رفت، اوراقی در ذهن مجسم می‌شد که به دشواری از زیر غلتکهای دستگاه چاپ سنگی گذشته‌اند و روی آنها حروفی خشک و بی‌روح نقش بسته و با شیرازه‌ای به هم پیوند داده شده‌اند و جلدی چرمی یا مقوایی بر این آنها نداز ک دیده شده است. اما امروزه کسی کتاب را بدون عکسهای رنگی و با کیفیت بالا ـ که بسته به موضوع شاید جلوتر و بیشتر از سطور کتاب با مخاطب ارتباط برقرار می‌کند ـ نمی‌شناسد و عکس و عکاسی به نوعی با چاپ و نشر در هم آمیخته است. از این رویی مناسبت ندیدیم که برای گفت‌وگو به سراغ سعید صادقی، عکاس جنگ برویم که به تازگی عکسهایی از او در فصلنامه پایداری به چاپ رسیده است. او هم اکنون مشغول سر و سامان دادن به مجموعه‌ای از عکسهای دوران دفاع مقدس است که به زودی آن را در قالب کتاب به دوستداران هنر عکاسی عرضه خواهد کرد. از سعید صادقی، عکسهای بسیاری در کتابهای دفاع عاشقانه، بهار حلبچه، با وضو و راه شوید، انا فتحنا... دیده‌ایم که سالها عنایون و جوایز متعددی را نصیب وی کرده‌اند. و گزیده کتاب دفاع مقدس در سال ۸۸ بر گزیده عکاس جنگ سالهای دفاع مقدس در سال ۷۹ و ۸۰ و نیز اولین مسابقات دهه فجر در سال ۷۴ و جایزه بزرگ یونسکو برای زندگی در سال ۶۷ (از این) از جمله این عنایون و جوایز است. گفت‌وگوی ما با صادقی پیش روی شماست.

چه رابطه‌ای بین هنر عکاسی و چاپ و نشر یا به عبارتی کتاب وجود دارد؟ به نظر شما چگونه می‌توان این رابطه را تحکیم بخشید؟

در حقیقت جایگاه اجتماعی هنر عکاسی را در تمدن جدید باید با شناخت و درک درست از چاپ و نشر و کتاب معنا کرد. عکس، به عنوان نمایشگر بخش بزرگی از احساسات باورپذیر انسانها هم اکنون در کنار مطالبی به مخاطب عرضه می‌شود که می‌تواند با آن ارتباط مثبت یا منفی برقرار کند. کتاب خوب، خالی از عکس نیست و عکس خوب هم باید مسائل روز، بینش منطقی و اصالت در ایده آلهای انسانی را دارا باشد و ذهن زیبایی‌شناسی را در جوامع انسانی ایجاد کند.

یک عکس، در یک مجموعه وقتی به صورت کتاب و در کنار عکسهای دیگر با موضوع مشترک عرضه می‌شود، کارایی بیشتری دارد. می‌خواهم بگویم حتی اگر موضوع عکسها هم متفاوت باشد، باز کتاب به عنوان یک کلکسیون، کاربرد متفاوتی نسبت به نمایشگاه یا یک تابلوی مجزا دارد.

همه شما را به عنوان یکی از عکاسان موفق جنگ می‌شناسند، آیا هنگام عکاسی در عملیاتها تصور می‌کردید روزی کارهایتان کتاب شود و در حافظه تاریخ بماند؟

خیر، من و امثال من بدون هیچ چشم‌داشتی حضور خود را پشت دوربین و سوژه‌ها پنهان می‌کردیم. ما از منظری پنهانی در کنار بسیجیان جان بر کفی حضور داشتیم که در خاکریزهای مقاومت، برای برقرار ماندن انقلاب و ایران فداکاری می‌کردند. چشم جامعه بودیم اما خودمان را نمی‌دیدیم. خودستایی نخواهد بود اگر این شعر را بخوانم که: «از مردمک دیده باید آموخت/دیدن همه کس را و ندیدن خود را» بر همین اساس، در سالهای پر از شور و حال جنگ به فکر چاپ چیزی نبودم. چرا که اگر اینطور بود، امروز نگاتیو عکسهای انقلاب و سالهای جنگ را در اختیار داشتم.

وقتی اولین مجموعه عکس شما چاپ شد، چه احساسی داشتید؟ عکس‌العمل اطرافیانتان چه بود؟

احساسم این بود که در حد بضاعت، برای جنگ و انقلاب کاری کرده‌ام. البته من هیچ گاه به فکر چاپ این عکسها نبودم. در واقع چاپ اولین مجموعه هم به اصرار دوستان بود و همانها بودند که با انرژی مثبت خود، مرا بر آن داشتند تا دلم بیشتر و بیشتر برای دفاع مقدس بتپد و این کار را به انجام برسانم و آن روزها را از یاد نمی‌برم. روزهای خوب همکاری با روزنامه جمهوری اسلامی. البته در آن روزگار خیلی‌های دیگر هم با جنگ بر خوردند که تصور درستی از جبهه‌ها نداشتند. آدمهایی که به نوعی دنبال تثبیت سهام خود در جنگ بودند. همین قدر بدانید که من بیشتر به عنوان یک بسیجی به جبهه رفتم تا یک عکاس.

عکس : اسدالله غراسانی

من و امثال من بدون هیچ چشم‌داشتی حضور خود را پشت دوربین و سوژه‌ها پنهان می‌کردیم‌چشم جامعه بودیم اما خودمان را نمی‌دیدیم

به گمان شما، وظیفه اصلی مجموعه‌های عکس دوران دفاع مقدس و عکاسان جنگ چیست؟

انسان امروزی در تنگنای زندگی چیزی را جست‌وجو می‌کند که در قاموس باورهایش بگنجد. بنابراین یکی از اصلی‌ترین وظایف عکاسان جنگ و دیگر کسانی که در عرصه ادبیات، سینما، تئاتر و... دفاع مقدس فعالیت می‌کنند، این است که حقایق دور از ذهن و دور از دسترس جنگ را برای نسل جوان جامعه ما، ملموس و باورپذیر کنند البته بدون اینکه دفاع مقدس و مفاهیم و حقایق آن را از جایگاه واقعی خود، دور کنند.

مجموعه تازه‌ای در دست چاپ دارید؟

می‌خواهم مجموعه‌ای دیگر از عکسهای جنگ را سر و سامان بدهم. نگاتیوهایی از بنده موجود است که می‌توان با آنها چند کتاب دیگر هم از تصاویر سالهای دفاع مقدس تهیه کرد. اما نه تنها به آنها دسترسی ندارم بلکه هیچگونه اطلاعی هم از وضعیت فعلی آنها ندارم. دلیل این بی‌اطلاعی و عدم دسترسی هم این است که برخی نهادها و سازمانها که آن نگاتیوها را در اختیار دارند، با ما همکاری نمی‌کنند.

وحرف آخر...

واقعه مهمی مثل جنگ در یک تصویر جا نمی‌گیرد اما جنگ ما آنقدر مهمی است و آنقدر به ما تعلق دارد که هر عکس خوب از آن می‌تواند نماد سلحشوری و مقاومت ملت ما باشد.

دو کتاب از ضیاء الدین ترابی

سبزتر از جنگل

«در میان ویرانه‌ها
تنها ساختمان کلیسا صحیح و سالم
با برج خاموشش
به جا مانده بود
و جسد کشتگان را
در صحن کلیسا، روی هم انباشته بودند
کاتولیکها، پروتستانها و بی‌دینها را»

□

«اکنون مردان زیادی مرده‌اند
و جاده‌های فراوانی
از خون به سرخی گرایده‌اند
گلهای بسیاری افسرده‌اند
اکنون سیاهی شب
بر ما فرو باریده است»

دو قطعه شعر فوق، از کتاب سبزتر از جنگل که به مقوله مرگ در شعر پایداری ملل جهان می‌پردازد انتخاب شده‌اند. این اثر به کوشش ضیاءالدین ترابی فراهم آمده و نشر صریر و تسیم حیات با همکاری بنیاد حفظ آثار و نشر ارزشهای دفاع مقدس آن را به چاپ رسانده‌اند.

ناشر در مقدمه این کار یادآور شده است: «شعر پایداری، حلقه اتصال ذوقها و مرز مشترک انسانهاست. حنجره‌های سرخ سیاهان در کشتزارهای سبز آفریقا، طبل غران شعر مقاومت است و آن سوتر در تلاطم «راین»، در موسیقی شاعر مقاومت اروپا، فریاد بیداری و طلم ستیزی موج می‌زند.

خش‌خش زنجیرهای اسارت بر پای بردگان در عصر تکنوکراتها در «گوانتانامو» خفه نمی‌شود و از زخمها، فریاد برمی‌خیزد، دهان باز می‌کند و می‌سراید. جغرافیای پنج قاره را می‌توان در فصل پایداری، یک قلمرو مشترک شعر مقاومت و انگاشت، قلمرویی با طوفانی مستمر از جنس فریاد، با زمینی سوخته از بیداد و با قلبهایی از جنس امید که همه با شوق و شعور بر گرفته از فطرت خداجویی شعر می‌شوند؛ شعری به ارتفاع حق‌طلبی.»

وجود چنین اثری در میان کتابهای ادبیات پایداری ما خالی بود که ضیاءالدین ترابی با ترجمه این اثر و ذکر نکاتی در تفسیر هر شعر آن، این فقدان را از میان برد.

«سبزتر از جنگل» در سال جاری با شمارگان ۲۵۰۰ نسخه و بهای یک هزار و ۶۰۰ تومان به بازار کتاب آمده است.

در پایان، شعری از قیصر امین پور را که در این مجموعه آمده می‌خوانیم:

«اینجا همیشه مرگ
در رفت و آمد است
اما
رویین تنان عشق
بی‌اعتنا به عابر مرگند
اینجا
این چیز دیگری است که می‌جنگد
نه ساز و برگ و آتش و آهن»

شکوه شقایق

اندک اندک بر شمار کتابهایی که به طور جدی به مقوله شعر دفاع مقدس می‌پردازند، افزوده می‌شود. کمترین حسن نقد و بررسی اشعار دفاع مقدس و جدی گرفتن این مقوله این است که این ژانر ادبی در کنار دیگر گونه‌های ادبی به رسمیت شناخته می‌شود و در سبک شناسی ادبی جایگاه ویژه‌ای پیدا می‌کند.

ضیاءالدین ترابی که این سالها به عنوان منتقدی پرکار در عرصه کتاب و مطبوعات ظاهر شده است، در این اثر هشت کتاب مشهور عرصه شعر دفاع مقدس را مورد تحلیل و ارزیابی قرار داده است. چهار کتاب از این هشت کتاب رویکردی نوگرایانه دارند و چهار کتاب دیگر، رویکردی کلاسیک. شاعرانی که اشعارشان در این کتاب تفسیر و تحلیل شده عبارتند از: قیصر امین پور، سید حسن حسینی، علیرضا قزوه، سلمان هراتی، زکریا اخلاقی، حسین اسرافیلی، ساعد باقری و پرویز بیگی حبیب آبادی.

انتشارات «سماء قلم» با حمایت بنیاد حفظ آثار و نشر ارزشهای دفاع مقدس این کتاب را در سه هزار نسخه و با قیمت دو هزار و ۲۰۰ تومان روانه بازار کتاب کرده است.

در پی سوژه‌های ناب

خاطرات به جز اهمیتی که در ثبت و ضبط تاریخ یک کشور از یک واقعه یا حادثه دارند، به خودی خود می‌توانند دستمایه‌ای برای نوشتن یک داستان بلند یا کوتاه، سرودن یک شعر یا تصنیف و یا ساختن فیلم و سریال نیز باشند. خصوصاً خاطراتی که در آمیختن آنها با تخیل و بسط و گسترش آن، چنین امکانی را به نویسنده و شاعر بدهد.

به تازگی کتابی با عنوان «خفته بیدار» از سوی نشر شاهد به چاپ رسیده است که در آن، با خاطراتی از رزمندگان و شهدای استان کرمان آشنا می‌شویم. تدوین کننده این اثر، جعفر طیار، در مقدمه کتاب می‌نویسد: «مجموعه خاطرات ماندگار از شهدای کرمان که در پیش روی شماست، در سه فصل جداگانه جای گرفته‌اند. هر فصل لبریز از ناگفته هایی است که ما می‌توانیم از لابه‌لای این خاطرات نورانی بهره‌ها بگیریم.»

این سه فصل عبارتند از دیار نور، حضور نور و سیره عملی نور.

«خفته بیدار» در ۱۸۶ صفحه، با شمارگان ۲۰۰۰ نسخه و بهای یک هزار تومان به بازار کتاب عرضه شده است.

ایتالو کالوینو در سال ۱۹۳۳ در شهر سانتیاگو لاس وگاس به دنیا آمد. کالوینو دوران کودکی را در مناطق پوشیده از درخت و جنگلهای رشته کوه آلپ گذراند. وی پس از بیست سالگی در طول دوره اشغال نازیها به نیروی مقاومت ایتالیا پیوست و به‌عنوان عضوی از ارتش گریلایی در کوههای لیگوریا با نیروهای آلمانی جنگید. رمانها و داستانهای کالوینو تاکنون جوایز بسیاری را نصیب او کرده‌اند که برخی از این جوایز عبارتند از: جایزه پریمو ریچرنه به خاطر کتاب راه لانه عنکبوتان در سال ۱۹۴۷، جایزه فلترینلی برای نگارش شهرهای نامرئی در سال ۱۹۷۳، جایزه ادبی اتریشی اشتات پریس در سال ۱۹۷۶ در رشته ادبیات اروپایی، جایزه لژیون دونور در سال ۱۹۸۱، جایزه فستیوال فیلم ونیز در سال ۱۹۸۲ و... سرانجام کالوینو در سال ۱۹۸۵ در حالی که به‌عنوان یکی از معروفترین رمان‌نویسهای قرن بیستم شناخته می‌شد، در اثر خونریزی مغزی درگذشت.

مقالات و سخنرانیهای ایتالوکالوینو در زمینه رمان و داستان از جمله آثار ادبی هستند که هنوز در محافل ادبی و علمی جهان جایگاه والای خود را حفظ کرده‌اند. عناوین برخی از کتابهای او عبارت است از: موریچه آرژانتینی، اگر شبی از شبهای زمستان مسافری، شهرهای نامرئی، ویکنت دو نیم شده، شوالیه ناموجود، بارون درخت‌نشین، کمدیهای کیهانی، شاه گوش می‌کند، مارکو والدو، آقای پالومار، چرا باید کلاسیکها را خواند، شش یادداشت برای هزاره بعدی و...

به سراغ پرویزشهدی، مترجم برخی از آثار کالوینو رفتیم و با وی درباره این نویسنده ایتالیایی گفت‌وگو کردیم. شهدی آثار بسیاری از نویسندگان اروپایی را ترجمه کرده است. آثاری مثل پاک‌کن‌ها، سال گذشته در مارین باد و جن از نویسندگانی چون آلن رب گریه، هانری ترو وایا و...

شهدی دو کتاب «ویکنت دو نیم شده» و «شوالیه ناموجود» ایتالوکالوینو را به فارسی برگردانده است. بررسی نوع طنز موجود در آثار کالوینو موضوع اصلی گفت‌وگوی ما با شهدی است.

طنز باطعم اسپاگتی

گفت‌وگو با پرویز شهدی : مترجم

به نظر می‌رسد در سه‌گانه «نیاکان ما»، هویت ایتالیایی با دیدی طنزآلود مورد بررسی قرار گرفته است. لطفاً در این مورد توضیح بدهید؟

طنز زبان خاصی است برای بیان حقیقت به شکلی مؤثر و در عین حال سربوشیده، چون زمانی پای طنز به میان می‌آید که زبان یا قلم حقیقت گو در بند است و اجازه گفتن و نوشتن ندارد. طنزپرداز برای اینکه دست و بالش باز باشد، به کنایه و اشاره و در قالب جمله‌هایی به ظاهر شوخی‌آمیز و غیر جدی و یا داستانهایی تخیلی متوسل می‌شود تا منظور اصلی‌اش را بیان کند. این سبک بیان با نگارش در همه زبانها و نزد همه ملتها وجود دارد، ولی میان بعضی ملتها از جمله ایتالیایی‌ها و خود ما ایرانی‌ها از مکان و مقام خاصی برخوردار است.

طنز از مشرب و طبیعت هر ملتی سرچشمه می‌گیرد. ایتالیایی‌ها در این زمینه میان ملتهای اروپایی مقام اول را دارند. نویسنده‌ها و سینماگران ایتالیایی در قرن بیستم و به‌ویژه پس از دو جنگ جهانی خانمان‌سوز، سخت درخشیده‌اند.

ایتالوکالوینو میان آنها مقام و شأن ویژه‌ای دارد چون طنز را به شکل جدیدی ارائه می‌دهد که نه‌تنها به تنگ‌چشمی‌ها و کوته‌فکری‌های زمان خود بلکه به گذشته و به کوردلی‌ها و سنتهای دست و پاگیر آن هم نظر دارد. در سه گانه «نیاکان ما» اگرچه داستانهای سه کتاب «بارون درخت‌نشین»، «شوالیه ناموجود» و «ویکنت دو نیم شده» از نظر زمان و موضوع هیچ ارتباط و تجانسی با هم ندارند و ماجراهای آنها در سه زمینه گوناگون و زمانهای مختلف روی می‌دهد ولی نوع دید کالوینو در هر سه کتاب یکی است به همین دلیل است که آنها را با عنوان «نیاکان ما» کنار هم قرار داده. در آثار کالوینو ظاهراً نمی‌توان طبقه و مکان خاصی را در نظر گرفت و به طور مثال طنزنویسی سیاسی یا اجتماعی را در زمینه آداب و اخلاق مردم زمان او، یا هموطنان گذشته‌اش دانست ولی در عین حال همه این جنبه‌ها در نوشته‌هایش به چشم می‌خورد.

جناب شهدی، به نظر شما نوع طنز کالوینو در چه تقسیم‌بندی‌ای قرار دارد؟

کالوینو برداشت خاصی از طنز دارد. نه به شیوه «رمان در رونار» یا «گارگانتوا» و «پانتا گروئل» در زبان فرانسه است و نه به شکل دن کیشوت در زبان اسپانیایی، مولیر هم برداشت خاصی از طنز مربوط به زمان خودش داشت ولی دیگر نمی‌توان آن را در زندگی و الگوهای جدید منش آدمها در دوران معاصر به کار برد. طبعاً طنز کالوینو هم با شیوه طنزنویسی نویسندگان دیگر به‌ویژه هموطنانش تفاوت دارد. آنچه ما در نوشته‌های بوتزاتی یا پی‌یراندللو و یا حتی مالاپارته می‌بایم نیز طنز است، ولی اینها هیچ‌یک جز همان طنز، یعنی بیان حقیقت در جامه‌ای دیگر، وجه تشابهی با هم ندارند. البته این تفاوت فقط در شیوه طنزنویسی و کمک گرفتن از ماجراهای تاریخی یا روزمره و یا افسانه‌های دور از ذهن نیست بلکه هر طنزنویسی شیوه و سبک خاص خود را در گزینش واژه‌ها، جمله‌ها و اصطلاحها دارد. می‌توان گفت کالوینو در این زمینه سرآمد است. او حتی داستانی نو و کم و بیش جدی مانند «شبی از شبهای زمستان اگر مسافری...» را هم خالی از طنز نمی‌نویسد ولی هنگامی که پای کتاب «آلدو والدو» به میان می‌آید می‌بینیم اگرچه طنز این اثر، طنزی در مایه کلاسیک است ولی بیانی نو دارد.

طنز کالوینو در این سه اثر، تاریخ را دستمایه طنز قرار می‌دهد به عنوان مثال وی جنگهای صلیبی را به طنز و سخره می‌گیرد. نظر شما درباره این نگاه کالوینو چیست؟

در سه گانه «نیاکان ما» هر چند موضوعها تاریخی و مربوط به زمانهای گذشته است ولی هیچ دلیلی وجود ندارد که در حال حاضر هم اتفاق نیفتد. در «بارون درخت نشین» مسئله برخوردی جدی با سنتهای دست و پا گیر گذشته و پدرسالاری در رفتار با بچه‌ها مطرح است. بگذریم از اینکه امروزه قضیه عکس شده و فرزندسالاری در میان ملتها حکم‌فرماست. کالوینو با گزینش موضوعی جبرت‌آور و دور از ذهن- اگرچه نه بیگانه و ناشناخته، چون در ماجراهای تارزان و پسر جنگل هم این شیوه زندگی را می‌بایم- می‌خواهد موضوع دیکتاتوری و معایب آن را نه‌تنها در خانواده و مجلس سنا و سناتورها، با خودکامگی مواجه بوده است به‌ویژه پس از جنگهای وطن‌پرستانه و استقلال یافتن ایالتهای گوناگون ایتالیا زیر پوشش حکومتی مرکزی و به‌عنوان کشوری واحد، باز ما شاهد خودکامگی‌های بسیاری، از جمله فعالیتهای مافیا، فاشیسم، کمونیسم و تروریستها در این کشور بوده‌ایم. کالوینو خود از مبارزان جدی با این شیوه‌های دمنشانه تسلط بر مردم و سوءاستفاده از قدرت بود. اگر در داستان «شوالیه ناموجود» به جنگهای صلیبی و شوالیه‌های دروغین اشاره می‌کند، به این علت است که این جنگها هدفی جز خودنمایی و فخرفروشی

داستانهای سه گانه کالوینو از نظر زمان و موضوع هیچ ارتباط و تجانسی با هم ندارند ولی نوع دید کالوینو در هر سه کتاب یکی است

نداشت و در این میان به نام دین و پس گرفتن مکانهای مقدس، خونهای فراوانی ریخته می‌شد. در «ویکنت دو نیم شده» هم باز مسئله بر سر خیر و شر و حکومت خودکامه آنها در لباس شرارت و نیکوکاری است که سرانجام ثابت می‌کند همانگونه که شر مطلق زیان‌آور و مصیبت بار است خیر مطلق هم دست کمی از آن ندارد. اما قالبهای تخیلی و افسانه‌های باورنکردنی برای طنزنویسی، سابقه طولانی دارد و منحصر به کالوینو یا بوتزاتی و یا پی‌یر اندللو نمی‌شود. «رمان در رونار» و «کلیله و دمنه» دنیای مکرآمیز و پرخدعه انسانهایی را بازگو می‌کند که مانند «شهر قصه» جامه حیوانها به آنها پوشانده شده و در کنار نیرنگ و فریبهای روباه، صداقتها و بشردوستیهای سگ و زودباوری و ساده لوحی گنجشک و سایر پرنده‌ها و جانوران نیز به چشم می‌خورد. دن کیشوت، طنز به مفهوم واقعی آن است آنچنان که بسیاری از بزرگان ادب و فلسفه را بر آن داشته که بگویند هر کسی در زندگی شخصی‌اش اندکی دن کیشوت است و من در مورد بعضی افراد معتقدم، کاملاً دن کیشوت هستند و خودشان خبر ندارند اما داستانهای تخیلی و نامأنوس سه گانه «نیاکان ما» هنر اعجازآمیز کالوینو را نشان می‌دهد. بارونی که از خانه و خانواده و یا در حقیقت از دنیای تنگ و خشن تعصبها و کوردلی‌ها می‌گریزد و به درختی تنومند و غول‌آسا که مظهر آزادگی و سربلندی است پناه می‌برد و می‌کوشد از آنجا آرمان شهری ایجاد کند که ضمن شکستن سنتها، به کمک مردمان تنگدست و ضعیف بشتابد.

«شوالیه ناموجود» اگر چه بر اساس واقعه‌ای تاریخی یعنی جنگهای صلیبی نوشته شده ولی داستان شوالیه برلاف و گرالفی است که وجود خارجی ندارد و زرهی سرتاسری و توخالی است و سخت در بند انضباط و رعایت قواعد خشک و البته به ظاهر ضروری. او از آن کسانی است که چنان در رعایت اصول، سخت‌گیرند که به جای کلاه، سرمی‌آورد.

این شوالیه مظهر پوچی و توخالی بودن ادعاهایی است که اشراف و سردمداران جوامع اروپایی در آن زمان و به بهانه دین در پیش گرفته بودند تا در زندگی بدون هدفشان، تنوعی ایجاد کنند و به نام رعایت اصول شرافت و شوالیه‌گری سرگرم شوند. شرایط اعطای عنوان شوالیه‌گری را کالوینو چنان زیرکانه و هنرمندانه، آن هم از سوی شاهان و شوالیه‌هایی پوشالی بیان می‌کند که برای پی بردن به مفهوم آنها، دیگر نیازی به جست و جو و مطالعه بیشتر نیست.

«ویکنت دو نیم شده» از همه اعجاب‌آورتر است. قدرت تخیل و اندیشه کالوینو به مرحله اعجاز می‌رسد، به‌ویژه با بیان همه زیر و بمهای سرشت انسان که آمیزه‌ای از دو پدیده خیر و شر است و اگر با هم باشند، شاید بتوانند تعادل و توازنی در انسان به‌وجود آورند، ولی موقعی که جدا از هم و تنها می‌مانند دگرگون کننده نظم طبیعت و سرشت همه چیزند.

موقعیتهای طنز کالوینو به‌عنوان نمونه در همین دو کتابی که شما از او ترجمه کرده‌اید، بر اساس امور غیرممکن و کاملاً ذهنی و تخیلی شکل می‌گیرند نه بر پایه واقعیتهای ملموس، در این مورد نظر شما چیست؟

همانطور که اشاره کردم در طنز هر قدر قالب داستان و طبیعت ماجرا غیرعادی‌تر و افسانه‌ای‌تر باشد، از یک سو هم دست و بال نویسنده برای ارائه طنزی مؤثر بازتر است و هم این نامأنوس بودن شخصیتها و زمان و مکان، خواننده را بیشتر جذب می‌کند و مانند نویسنده به خیال‌پردازی وا می‌دارد.

اما ببینیم دنیای روزگار ما و زندگی در دوران پیشرفت دانش و فناوری چگونه دنیایی است؟ آیا حالا که ما در همه چیز و همه جا رد پایی از دانش چون و چرا ناپذیر ریاضی می‌بینیم، حالا که نسبت به گذشته، به رازهای بیشتری از طبیعت و کائنات دست یافته‌ایم، حالا که پی برده‌ایم زمین مسطح نیست و کروی است، زمین مرکز عالم نیست و ماه و خورشید و ستارگان به دورش نمی‌چرخند، حالا که پرسشهای بسیار زیادتری درباره کائنات، جهان هستی، آفرینش و رازهای فضا مطرح کرده و پاسخهای فراوانی به دست آورده‌ایم، آیا دنیا برایمان آن قطعیت و ملموس بودن مورد نظر را پیدا کرده است؟ گمان نکنم. تلاش همه آدمها برای رسیدن به این قطعیت است و نیز تلاش همه نویسنده‌ها، دانشمندان، اندیشمندان و فلاسفه ولی آیا هر قدر در این دریای بی‌کران بیشتر فرو می‌رویم، پژوهش می‌کنیم و بیشتر می‌یابیم، حیران‌تر، سرگردان‌تر و درمانده‌تر نمی‌شویم؟ آیا این پی‌گیریها و پژوهشها ما را از طبیعت که زادگاه، زندگی بخش و مایه دوام و بقای ماست بیشتر دور نمی‌کند و ضمن حل کردن هزاران معما و گشودن هزاران مسئله و مشکل، هزاران هزار معما و مشکل و مسئله دیگر را جلو رویمان سبز نمی‌کند؟ آیا این تراه خیام همچنان مفهوم و ویژگی خود را حفظ نکرده است:

آنان که محیط فضل و آداب شدند
در جمع کمال شمع اصحاب شدند
ره زین شب تاریک نبردند برون
گفتند فسانه‌ای و در خواب شدند

نویسندگان طنزپرداز بیشتر با این حقیقت تلخ و گزنده رویه‌رو هستند. بوتزاتی در این زمینه راهی دراز را طی کرده است، به‌ویژه در «بیابان تاتارها»، ولی همین تلخی و گزندگی را به‌صورتی افسانه‌ای‌تر در کارهای کالوینو هم می‌یابیم. دنیای طنزنویسی کالوینو سخت با حقایق ملموس و قطعیتهای زندگی و طبیعت درگیر است، چون همانطور که گفتم این آشنا شدن با حقیقتهای لمس کردنی و قطعیتهای دانش و عالم هستی، بیشتر آدمها را به شک و تردید وامی‌دارد و بیشتر سرگردان‌شان می‌کند. ولی از طرفی در ادامه دادن به این راه برای آدمها گریزی نیست. نویسنده‌های موج نو، چه طنزپرداز و چه خیال‌پرداز می‌کوشند میان این دو پدیده، یعنی ذهن عددانديش و ذهن رؤیاگرای آدمها، آشتی برقرار کنند تا تعادل حفظ شود، چون این هر دو برای آدمها که آمیزه‌ای از منطق ریاضی و رؤیا، حقیقت و افسانه هستند، از هوا و آب و غذا هم ضروری‌تر است.

از کتاب یا کتابهایی بگویید که در دست ترجمه یا انتشار دارید؟

اگرچه در این زمینه عملی و ملموس در حال حاضر هیچ قطعیتی وجود ندارد و بسیاری از کتابها، متولد نشده سر زا می‌روند ولی من به کاری که عشق می‌ورزم و همه انگیزه‌ها و هدفهای مرا در برمی‌گیرد ادامه می‌دهم و به جست‌وجو و کشف ستارگان جدیدی در دنیای ادب می‌پردازم. از جمله ژاک تورنیه که دو کتاب «خانه رهاشده» و «کرکره‌های سبز پررنگ» از او سال گذشته وارد بازار شد و دو کتاب «ژان دولوین» و «آخرین فرد خانواده‌ی موتسارت» هم به‌تازگی از او منتشر شده است. نویسنده دیگری که اخیراً با او آشنا شده‌ام، مارک دوکن است. نویسنده‌ای سنگالی تبار که اولین رمانش به نام «اتاق افسرها» که در سال ۱۹۹۸ منتشر شد، هجده جایزه ادبی را ربود. هم‌اکنون رمان دیگری از او را به نام «خانواده نفرین شده کندی» به قول فرانسوی‌ها در «کارگاه» ترجمه دارم. عنوان اصلی کتاب اخیر «سرنوشت یا طالع بد اکذار» است که منظور از اکذار، اکذار هوور رئیس اف.بی.آی، طی دهه‌های سی و چهل و پنجاه و شصت بوده و در واقع سمت ریاست جمهوری را او به بسیاری از رییس جمهورها اعطا کرده یا از آنها گرفته است. در این کتاب در عین حال داستان زندگی مصیبت بار خاندان کندی هم در کنار زندگی‌نامه هوور شرح داده شده است.

کتاب اول، یعنی «اتاق افسرها» هم ماجرایش از جنگ اول جهانی تا جنگ دوم ادامه می‌یابد. هر دو کتاب نیمه مستند و نیمه رمان هستند. شخصیتها واقعی و با اسمهای اصلی خودشان معرفی شده‌اند و بسیاری از گفت و شنودهای نقل شده از زبان خود آنهاست.

قوانین ارتباط در نِت

گفت‌وگو با دکتر حسن طاهری، مؤلف کتاب مهندسی اینترنت با TCP/IP

آزاده سیدین

پروتکل TCP/IP اساس اینترنت جهانی را تشکیل می‌دهد چرا که شبکه اینترنت، از مجموعه شبکه‌های به هم پیوسته و در عین حال واحدی تشکیل شده است که با یکدیگر در ارتباط هستند. مجموعه قوانین و مقررات در قالب پروتکلها این امکان را می‌دهند تا سیستمهای فرستنده و گیرنده مختلف بتوانند با یکدیگر تبادل داده‌های اطلاعاتی داشته باشند.

کتاب «مهندسی اینترنت با TCP/IP» تألیف دوگلاس ای. کام است که به قوانین و مقررات پروتکل TCP/IP در اینترنت می‌پردازد.

این کتاب را دکتر حسن طاهری، عضو هیأت علمی دانشگاه صنعتی امیرکبیر به فارسی ترجمه کرده است. با وی درباره این کتاب گفت‌وگو کرده‌ایم که متن آن را می‌خوانید.

ضرورت بحث درباره مهندسی اینترنت با TCP/IP چیست؟

TCP/IP مجموعه پروتکلهای انتقال داده در شبکه‌های کامپیوتری، به خصوص در شبکه اینترنت است. بنابراین افرادی که با شبکه‌های کامپیوتری در ارتباط هستند، اعم از اپراتورها یا مدیرهای شبکه نیاز دارند تا این مجموعه پروتکلها را به خوبی بشناسند. آشنایی با مجموعه پروتکلها به آنها کمک می‌کند که بهتر بتوانند به ویژگیهای شبکه پی ببرند تا بر آن مدیریت صحیحی داشته باشند.

فصلهای گنجانده شده در این کتاب چه مفاهیمی را شامل می‌شوند؟

در این کتاب که شامل ۱۹ فصل است، مباحث بسیاری مطرح شده که طرح آنها ضرورت دارد. در فصل اول آن به شبکه‌های کامپیوتری و فصل دوم به فناوریها یا تکنولوژیهای مختلف شبکه پرداخته شده است.

موضوع فصل سوم این کتاب، شبکه اینترنت بر اساس Intemet working یعنی اتصال متقابل با شبکه‌ها است. این شبکه متشکل از هزاران و شاید صدها هزار شبکه متصل به هم است که در اصطلاح فنی به آن Intemet working می‌گویند.

فصل چهارم آدرس‌دهی در شبکه اینترنت را توضیح می‌دهد که این مبحث، در فصلهای پنجم و ششم تکمیل شده است. فصل هفتم به تحویل بسته‌های داده گرام به صورت ابتدا به انتها، فصل هشتم به مسیریابی داخل شبکه اینترنت و فصل نهم به پروتکلهای کنترل خطا و پیامهای مربوط اختصاص دارد.

فصل دهم تا شانزدهم نیز به مطالبی مشابه فصلهای دیگر درباره پروتکل TCP/IP می‌پردازد.

فصل هفدهم به بحث درباره چند پخشیها در اینترنت (Internet Multicasting) اختصاص دارد که در سالهای اخیر

ممکن است کم و بیش کتابهای تألیفی مشابه این کتاب داشته باشیم اما محتوای آنها با این کتاب بسیار فاصله دارد

کاربرد زیادی پیدا کرده‌اند. ممکن است یک برنامه خاص به طور زنده برای تعدادی از افراد جالب باشد. آن افراد می‌توانند عضو گروههای چندپخشی شوند تا این برنامه‌ها برایشان ارسال شود. این برنامه شامل برنامه‌های صوتی - تصویری نیز هست. همچنین اطلاعاتی را که برای بیش از یک نفر ارسال می‌شود- یعنی مبدأ آن یک جاست اما دریافت کننده آن بیشتر از یک فرد یا سیستم است- نیز در بر می‌گیرد.

در فصلهای هجدهم و نوزدهم یعنی فصلهای پایانی کتاب نیز درباره کاربرد TCP/IP در دنیای بانکداری نوین و تلفن همراه صحبت می‌شود.

مفهوم اصلی TCP/IP چیست؟

مجموعه قوانینی است که سیستمهای فرستنده به گیرنده مطابق با آن عمل می‌کنند تا ارسال داده به صورت صحیح انجام شود.

در شبکه اینترنت ممکن است فرستنده در یک کشور و دریافت کننده در کشوری دیگر باشد. اگر این دو، مطابق با پروتکلهای ارتباطی مورد استفاده برای ارسال و دریافت داده‌ها با یکدیگر هماهنگی نداشته باشند، آنچه فرستنده ارسال می‌کند قابل دریافت نخواهد بود.

چرا به ترجمه این کتاب اقدام کردید؟ آیا کتابی تألیفی که با محتوای علمی آن همسان باشد، در کشورمان منتشر نشده است؟

البته ممکن است کم و بیش کتابهای تألیفی مشابه این کتاب داشته باشیم اما محتوای آنها با این کتاب بسیار فاصله دارد.

این کتاب با استقبال بین‌المللی مواجه شده که نشان می‌دهد می‌تواند پاسخگوی نیازهای مخاطبانش باشد.

مخاطبان آن کدام گروه علمی هستند؟

دانشجویان کاردانی و کارشناسی که در گرایشهای مختلف کامپیوتر و فناوری اطلاعات تحصیل می‌کنند می‌توانند برای درس مهندسی اینترنت از این کتاب استفاده کنند. این کتاب علاوه بر آنکه Tex درسی است، می‌تواند برای افرادی که به عنوان اپراتور یا مدیر شبکه یا شبکه‌های کامپیوتری مختلف سر و کار دارند کارایی داشته باشد.

اصطلاحات فراوانی به زبان انگلیسی در این کتاب وجود دارد. چرا آنها را ترجمه نکردید؟

ترجمه نکردن این اطلاعات عمدی بوده چون کسی که به عنوان مدیر شبکه یا اینترنت سر و کار دارد، پیامهایی از نرم‌افزارهای مربوط روی شبکه دریافت می‌کند که به فارسی نیستند پس به نظر من کسی که به زبان فارسی این کتاب را مطالعه می‌کند، ضرورت دارد به خوبی با این اصطلاحات و پیامها آشنا باشد. بسیاری از واژه‌های انگلیسی استفاده شده در این کتاب، کاملاً در کشورمان مصطلح و مورد استفاده هستند مثل Intemet working که مهندسان کامپیوتر از آن به وفور استفاده می‌کنند. واژه‌های تخصصی

همراه با نشانی صفحه آنها در انتهای کتاب آمده است تا مخاطبان به‌راحتی توضیحات واژه مورد نظرشان را بیابند.

یک بخش از این کتاب هم به معادل انگلیسی واژه‌های تخصصی که قابل ترجمه نیستند، اختصاص دارد.

با این توضیحات آیا این کتاب کاربرد تحقیقاتی هم برای پژوهشگران دارد؟

دانشجویان مقطع کاردانی و کارشناسی که تحقیقاتشان به مبحث این کتاب مربوط است می‌توانند از مطالب آن استفاده کنند. در انتهای هر فصل بخشی با عنوان خلاصه، نتیجه‌گیری و مطالعه بیشتر - گنجانده شده که به محققان کمک می‌کند به اطلاعات گسترده‌تری درباره بحث مرتبط با آن فصل دسترسی پیدا کنند.

اما نشانی سایتهای اینترنتی مراکز اطلاع‌رسانی یا کتابخانه‌های تخصصی سراسر دنیا در این بخشها دیده نمی‌شود؟

به نظر من نیازی به این آدرسهای اینترنتی نیست. محققان می‌توانند فقط با ارائه یک واژه تخصصی به موتورهای جست‌وجوگری مثل google، هزاران آدرس اینترنتی مرتبط با واژه مورد نظر را مشاهده کنند.

آیا در ترجمه و ویرایش این کتاب کسی به شما کمک کرده است؟

این کتاب را به تنهایی ترجمه کرده‌ام اما به کمک چند ویراستار و ویرایش ادبی شده است.

ویرایش علمی چطور؟

چون کتاب ترجمه است، نیاز به ویرایش علمی ندارد. به نظر من بهترین کسانی که می‌توانند نقد منصفانه بر این کتاب داشته باشند، فقط مخاطبان هستند. در همین جا از آنها می‌خواهم که به نشانی الکترونیکی htaheri@aut.ac.ir نظرات خودشان را برای من بفرستند.

دو کتاب از نشر ناقوس

مدل‌سازی، چیدمان و متحرک‌سازی در 3DSMAX

در کتاب «مدل‌سازی چیدمان و متحرک‌سازی در 3DS MAX» اصول مدل‌سازی، چیدمان و متحرک‌سازی مدلهای Low-Poly با استفاده از نرم‌افزار 3ds max مورد بررسی قرار گرفته است.

کتاب حاضر به سه بخش مجزا تقسیم شده است:

مدل‌سازی شخصیت: در این بخش نحوه ایجاد یک مدل low-poly از شخصیت مورد نظر، آموزش داده می‌شود.

چیدمان شخصیت: بر اساس این بخش کاربر، استخوانها را ایجاد کرده و روش تنظیم یک چیدمان کارآمد برای مدل شخصیت را فرا می‌گیرد. سپس برای ایجاد پوست شخصیت، تنظیمات modifier skin را به کار می‌گیرد.

متحرک‌سازی: در این بخش از کتاب، خواننده علاقه‌مند به یادگیری، اصول انیمیشن را به همراه ابزارهای نرم‌افزار 3ds max به کار می‌گیرد تا انیمیشن نهایی صورت و بدن شخصیت را ایجاد کند.

مدل‌سازی و چیدمان، مهارتهایی هستند که تبحر در آنها به سالها تمرین و تجربه نیاز دارد.

با این وجود افراد مبتدی نیز می‌توانند این مهارتها را برای ایجاد صحنه‌های ساده به کار بگیرند. متحرک‌سازی مدلها بر اساس تصورات افراد، الهام‌بخش‌ترین قسمت کار با نرم‌افزار 3ds max است.

با استفاده از این کتاب می‌توان دریافت که برای انجام چنین عملی نیاز به یادگیری تمام ابزارهای 3ds max نداریم و می‌توانیم کار خود را همین حالا و از همین جا آغاز کنیم و به نتایج دلخواه برسیم.

در کتاب حاضر تکنیکهای اساسی طی چند مرحله و با استفاده از ابزارهای مختلف به گونه‌ای آموزش داده شده‌اند که مخاطب در طول انجام کار با نحوه استفاده از ابزارهای مورد نیاز آشنا می‌شود. پس از مطالعه کامل این کتاب، آمادگی لازم برای به‌کارگیری تکنیکهای پیشرفته مدل‌سازی، چیدمان و متحرک‌سازی در 3ds max حاصل می‌شود. کتاب مدل‌سازی، چیدمان و متحرک‌سازی در 3ds max در هفت فصل تهیه و تدوین شده است.

مدل‌سازی شخصیت، مدل‌سازی ته، استخوانها، چیدمان استخوانها و... عنوان تعدادی از فصلهای کتاب حاضر است که با شمارگان ۵۰۰۰ نسخه و قیمت دو هزار و ۵۰۰ تومان روانه بازار کتاب شده است.

جادوی فتوشاپ

تاکنون کتابهای متعددی در مورد فتوشاپ تدوین شده که هدف آنها آشنایی مقدماتی با این نرم‌افزار است. اما بنا به گفته ایمان موحد مترجم کتاب «جادوی فتوشاپ»، این اثر دریچه‌ای است نو به سوی دنیای اعجاب‌انگیز فتوشاپ. هدف از ارائه این کتاب، آموزش تکنیکها و جلوه‌های ویژه است که علاقه‌مندان می‌توانند آنها را به‌راحتی فرا بگیرند. بیش از ۴۰ تکنیک بسیار مفید برای خوانندگان این کتاب در نظر گرفته شده است. در این تکنیکها سعی بر این بوده که با زبانی ساده و تصویری، میزان یادگیری مخاطب بالا برود. یادگیری و اجرای این تکنیکها خلاقیت بیشتری ایجاد می‌کند به گونه‌ای که علاقه‌مندان خواهند توانست تکنیکها و جلوه‌های جدیدتری خلق کنند و افق هنری خود را گسترش دهند.

در این کتاب چندین جلوه ویژه برای متن یا نوشته، ساختن جلوه‌های طبیعی و کار کردن بر روی عکسها و بسیاری از تکنیکهای مفید دیگر آموزش داده می‌شود.

«جادوی فتوشاپ» در چهل و چهار فصل تنظیم شده که برخی از آنها عبارتند از: ایجاد جلوه‌های متالیک در متن، دود در تصویر، اصلاح قرمزی چشم در عکس، ایجاد جلوه آینه جادویی، برش و اصلاح خلاقانه عکس و...

انتشارات ناقوس این کتاب را با شمارگان ۲۰۰۰ نسخه و بهای هزار و ۵۰۰ تومان منتشر کرده است.

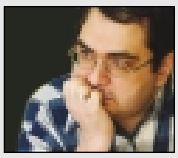

روشنفکری و نیهیلیسم در ایران

شهریار زرشناس، محقق و نویسنده

مدتی است کار تألیف جلد دوم کتاب «تاریخچه روشنفکری در ایران» را به پایان برده‌ام. این کتاب که مراحل چاپ را از سر می گذراند، به زودی از سوی انتشارات کتاب صبح روانه بازار نشر خواهد شد.

دو کتاب رانیز به انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی سپرده‌ام؛ یکی از آن دو که «نهیلیسم» نام دارد اثری فلسفی است در تبیین و نقد نیست‌انگاری و سیر تطور آن در غرب و ایران و تا جایی که من می‌دانم، این کتاب اولین بررسی نقادانه تئوریک و تألیفی درباره نهیلیسم در کشور ماست. شاید این اثر برای عرضه در نمایشگاه کتاب سال آینده آماده شود. اثر دیگر، کتابی دوجلدی است که جلد اول آن با عنوان «پیش درآمدی بر مکتبها و نظریه‌های ادبی» زیر چاپ است. در این جلد، رویکردهایی ادبی از نئوکلاسیسم تا پایان رمانتیسم مورد بحث قرار گرفته است. جلد دوم این کتاب نیز به بررسی رویکردهای ادبی از «رئالیسم تا ساختارشکنی» اختصاص دارد.

کتابی هم به نام «سیری در تاریخ تمدن غرب» در دست تألیف دارم که امیدوارم تا پایان بهار آینده تمام شود. هنوز برای چاپ این کتاب با ناشر خاصی صحبت نکرده‌ام.

کلاغها و ماهیهای غفارزادگان

داوود غفارزادگان، نویسنده کودک و نوجوان

داستانی را آماده انتشار دارم که هنوز درباره آن با ناشر خاصی صحبت نکرده‌ام. البته چند تن از ناشران دوست و دوستان ناشر را در ذهن دارم اما فعلاً قصد ندارم از کسی یا سازمانی به‌عنوان ناشر کتابم نام ببرم.

عنوان این داستان (که طرح و نقاشیهایش نیز آماده است و به احتمال قوی به‌صورت چهار رنگ منتشر خواهد شد)، «کلاغها هم می‌میرند» است.

علاوه بر این، حدود سه سال است که کتاب «مردماهی» را برای چاپ به انتشارات «نادی تربیت» سپرده‌ام اما ظاهراً ناشر قصد ندارد مرا از نگرانی و انتظار برهاند.

باید بگویم که این دو عنوان کتاب، هر دو در حوزه ادبیات نوجوان می گنجند.

قرن ما به روایت تاریخ

خسرو معتضد، تاریخ پژوه

«۶۱ سال» عنوان کتابی است از بنده که نشر ثالث آن را در سه مجلد در دست چاپ و انتشار دارد. این کتاب بازخوانی تاریخ معاصر ایران از ۱۲۹۶ شمسی تا انقلاب ۱۳۵۷ است.

«لیلا دختر کنت» نیز عنوان یک رمان هشتصد صفحه‌ای درباره تحولات سیاسی ایران در دوره میرزا حسین خان سپهسالار (مشیرالدوله قزوینی) است که نشر عطایی عهده‌دار چاپ و نشر آن است.

علاوه بر این سه اثر، مشغول سامان دادن دو کتاب دیگر نیز هستم؛ «سی سال جاسوسی در ارتش شاهنشاهی» عنوان پژوهشی در زندگی سرلشگر مقربی، جاسوس بزرگ شوروی سابق در ارتش ایران است که نشر عطایی آن را منتشر خواهد کرد. «هویدا بر سریر قدرت» نیز نام کتابی است که برای چاپ و انتشار آن با مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر قرارداد بسته‌ام.

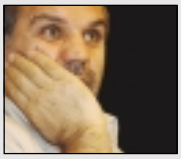

سه گانه ای برای سرزمین خون

رضا رئیسی، نویسنده

قرار بود «موج و مرجان» عنوان سه گانه‌ای باشد که درباره جنگ در خرمشهر نوشته‌ام اما فعلاً این عنوان را بر کتاب اول این تریلوژی نهاده‌ام. من در این سه گانه، وقایع خرمشهر را در سه برهه تاریخی در قالب داستان روایت کرده‌ام که جلد اول آن، وقایع خرمشهر را از سالهای ۱۳۴۸ تا ۱۳۵۸ و اوایل ۱۳۵۹ در بر می گیرد. در این جلد در واقع توطئه های قبل از جنگ را به شکل داستانی روایت کرده‌ام.

جلد دوم این سه گانه که فعلاً نام «سرزمین پاک» را بر خود دارد، روایت توطئه‌های پس از جنگ تا سقوط خرمشهر است و سرانجام مجلد سوم، از سقوط تا آزادسازی خرمشهر را در بر می گیرد که هنوز نامی برای آن برنگزیده‌ام.

مجلد اول این سه گانه را برای انتشار به دفتر ادبیات انقلاب حوزه هنری سپرده‌ام اما هنوز برای دو جلد دیگر آن، تصمیم خاصی نگرفته‌ام. این سه گانه حاصل تحقیقات ۱۵ساله بنده درباره خرمشهر است.

علاوه بر این سه گانه، حدود چهار سال و نیم روی رمانی با نام «بهشت احمق ها» وقت صرف کرده‌ام که اوراق آن به هزار صفحه رسیده است. البته این هزار صفحه حاصل ۱۷ بار بازنویسی این رمان است.

بهشت احمق ها یک رمان سیاسی، اجتماعی و جنایی است که کار نگارش آن در مرحله بازنویسی نهایی قرار دارد.

برای انتشار این کتاب با یکی از ناشران دوست صحبت کرده‌ام اما فکر می کنم تا قطعی شدن انتشار آن بهتر است از نام بردن ناشر خودداری کنم.

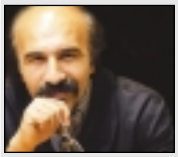

پیش پرده خوانی و بنفشه های سوگوار

دکتر اردشیر صالح پور:
نمایشنامه نویس
و مدرس هنرهای نمایشی دانشگاه هنر

نشر صنوبر پنج نمایشنامه از من زیر چاپ دارد که به احتمال قوی همین روزها راهی بازار کتاب خواهند شد. این پنج نمایشنامه که گنجشک و عروس، قوز بالا قوز، دختر انار، افسانه میمونها و اندر حکایت بلدیه اصفهان نام دارند، حاصل تجربه های جدید من در عرصه نمایشنامه نویسی هستند و زبان روایی خاص خود را دارند.

علاوه بر اینها دو اثر پژوهشی را نیز به سامان رسانده‌ام که همین روزها ویرایش نهایی آنها تمام شده و آماده تحویل به ناشر می شوند: «پیش پرده‌خوانی در ایران پژوهشی است در ترانه‌های پیش پرده‌خوانی ایرانی و «بنفشه های سوگوار» بررسی تطبیقی پنج نسخه تعزیه در ایران است.

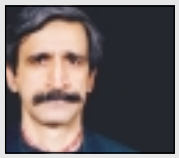

واقعیت و ارزش عناصری متحد

فریدون فاطمی، مترجم آثار فلسفی

در حال ترجمه کتابی از هیلاری پاتنم از جمله فیلسوفان معاصر آمریکایی هستم. این اثر «فروپاشی دوگانگی واقعیت و ارزش» نام دارد. پاتنم که از جمله منتقدان پست مدرنیسم نیز هست در این کتاب با دوگانگی واقعیت و ارزشی که از مباحث مبتلابه جامعه فلسفی آمریکا و جهان است، از در مخالفت درآمده است.

این کتاب نیز مانند دیگر ترجمه‌های من از سوی نشر مرکز منتشر خواهد شد.

ثانیه آخر

تجربه های نمایشی اهالی جنوب

«تجربه های جنوبی» عنوان مجموعه نمایشنامه‌هایی است که انجمن نمایش استان بوشهر آن را با همکاری انتشارات دریانورد روانه کتابفروشیها خواهد کرد.

هفته آینده دو عنوان از این نمایشنامه ها به نامهای «خانه تلخ» نوشته احمد آرام و «آفره» اثر محمد لطفی منتشر خواهد شد.

حاشیه ای بر عروة الوثقی

«تعلیقة العروة الوثقی» عنوان حاشیه‌ای است بر عروة الوثقی آقاسید کاظم قزوینی که آن را آیت‌الله اشتهاردی به زبان عربی نوشته است. این کتاب را انتشارات مطبوعات دینی (قم) منتشر خواهد کرد.

قصه های شیرین به روایت هیراتا

از مجموعه «قصه‌های شیرین» که در قطع خشتی از سوی انتشارات قدیانی منتشر می شود، همین هفته، چهار عنوان جدید روانه بازار نشر خواهد شد.

علی بابا و چهل دزد، سگ فلاندر، پسر قهرمان و جادوگر بدجنس، شش برادر و یک خرگوش، عناوین این چهار کتاب هستند. این مجموعه که تاکنون ۲۶ عنوان آن منتشر شده، نوشته شوگو هیراتا و ترجمه بیژن نامجو است.

اینگونه بود سپهسالار عشق

اکبر قهرمانی شرحی بر یکی از غزلهای حافظ نوشته که هفته آینده با عنوان «شرح زلف یار» منتشر می شود. این کتاب را نشر آل علی روانه بازار کتاب خواهد کرد.

همین ناشر همزمان با کتاب فوق، اثری از آیت‌الله حاج شیخ جعفر شوشتری را به چاپ خواهد رساند. این اثر که بخشی برگرفته از کتاب «خصایص الحسینیه» است، «امام حسین اینگونه بود» نام دارد.

همه با هم نماز

«بر سر سفره نماز» و «در سایه سار نماز» عناوین دو کتابی هستند که از سوی ستاد اقامه نماز وزارت آموزش و پرورش تهیه و گردآوری شده‌اند. این دو کتاب را نشر اذان منتشر خواهد کرد.

ادامه کتاب کوچه

مجلد دیگری از مجموعه «کتاب کوچه»، هفته آینده از سوی نشر مازیار راهی بازار کتاب خواهد شد. این مجلد به حرف «چ» اختصاص دارد.

اندر حکایت خود روانشناسی

به زودی از مارک فیشر، نویسنده کتاب «حکایت دولت و فرزانگی» اثر دیگری روانه کتابفروشیها می شود.

این کتاب را که عنوان «حکایت آنکه دلسرد نشد» بر خود دارد، بیژن پایدار به فارسی برگردانده است. کتاب فیشر را نشر افکار منتشر می کند.

چه گذشت در نینوا؟

انتشارات اقبال اواخر همین هفته کتاب «وقایع کربلا» را روانه بازار نشر خواهد کرد.

این کتاب را که زیارت عاشورا ضمیمه آن است، سید علی هاشمی شیرازی نگاشته است.

سیر و سلوک آدمی

از دکتر محمود بهشتی، استاد دانشگاه اصفهان، هفته آینده کتابی با عنوان «معراج انسان» به بازار کتاب عرضه خواهد شد.

بهشتی در این کتاب مراحل سیر و سلوک آدمی را از منظری فلسفی مورد مداقه قرار داده است. این کتاب را نشر حضور (قم) منتشر می کند.

شناختی عمیق از عاشورا

«فرهنگ عاشورا» عنوان کتابی است که به کوشش سید محمد صادق موسوی گرمارودی، مهدی وحیدی صدر و سعید سپهری نیک تهیه و نگاشته شده است .

این اثر که شناخت عمیق و تازه‌ای از واقعه عاشورا، ریشه ها و انگیزه های شکل گیری آن و افراد حاضر در آن را به دست می دهد، طی هفته جاری از سوی سازمان چاپ وانتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به بازار عرضه می شود.